

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет управління фінансами та бізнесу
Кафедра фінансового менеджменту

Львівський національний університет
імені Івана Франка
кафедра фінансового менеджменту

КРУГЛИЙ СТІЛ ГУРТКА
«ПОДАТКОВИЙ ПРОСТІР»

Керівник гуртка:
Ольга Сич, к.е.н., доц.

«СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ
ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ РОЗВИТКУ»

«Стратегічні пріоритети податкової політики
України на сучасному етапі розвитку»

Круглий стіл студентського наукового гуртка
«Податковий простір»

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КРУГЛОГО СТОЛУ

Керівник комітету: завідувач кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету ім. І. Франка д.е.н., проф.
Ситник Н.С.

Члени комітету:

д.е.н., проф. **Ватаманюк-Зелінська У.З.**, професор кафедри
фінансового менеджменту,
к.е.н., доц. **Сич О.А.**, доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доц. **Петик Л.О.**, доцент кафедри фінансового менеджменту,
к.е.н., доц. **Ясіновська І.Ф.**, доцент кафедри фінансового менеджменту.

Стратегічні пріоритети податкової політики України на сучасному етапі
розвитку. Круглий стіл студентського наукового гуртка «Податковий простір».
17 жовтня 2026 р. [матеріали]; за ред. Сич О.А. Львів. ЛНУ, 2024. 87с.

До збірника увійшли доповіді студентів, підготовані під керівництвом
науковців та практиків факультету управління фінансами та бізнесу, кафедри
фінансового менеджменту, які відображають результати наукових досліджень
процесів реформування податкової політики в умовах воєнного стану та
ризиків фінансової системи в цілому, викликаних російською агресією.

Збірник призначений для студентів, викладачів, аспірантів та широкого
кола науковців, які займаються дослідженням проблем функціонування
податкової та фінансової системи України в кризових умовах воєнного стану.

ЗМІСТ

Барнінець Р.-П А. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ	4
Басараб С.О. РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	6
Біла Ю. Р. РОЛЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	9
Біла Ю.Р. ЗБІР ЗА МІСЦЯ ДЛЯ ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І ЙОГО РОЛЬ В ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЬВІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	11
Білас Д.Я. ПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКУ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО ТА ТРАНСПОРТНОГО ПОДАТКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	13
Блакита В.В. ВИКЛИКИ ТА ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	15
Бурлаченко Д. С. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	17
Гаєриляк А.Б. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	20
Гарбіч С. Т. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	21
Гораль Ю.О. SWOT-АНАЛІЗ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЕКСПОРТЕРІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	24
Даниляк Я. А. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	26
Даниляк Я. А. ПРИЧИНИ ТА МЕТОДИ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ	29
Даниляк Я. А. АНАЛІЗ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	32
Довгополюк А.Б. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНІЇ ПОСЛУГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	34
Захарченко Д. БЮДЖЕТНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ВИДАТКІВ	36
Кіндрат С.В. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	38
Козік М. Р. ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА МАЛИЙ І СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС	39
Козік М. Р. ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ВІТЧИЗНЯНОГО ОПОДАТКУВАННЯ	41
Кравець Я.І. ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	43
Кризина Ф. Л. ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	45
Легуцька Х. С. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ	48

Михальчук С. В. ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	50
Семенчук Л.В. АНАЛІЗ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (НА ПРИКЛАДІ МІСЬКОЇ БЕРЕЗНІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)	52
Сінявіна А. ХАРАКТЕРИСТИКА КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	56
Сенів С. В. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ ПЛАТЕЖІВ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ	59
Стасюк А.-М.О. МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ	60
Фурман О. О. ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ФІНАНСОВУ-ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	63
Хіта В.І. ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЙОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	65
Холост А.В. РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ В ПОДАТКОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ	67
Цвілюк Я. ХАРАКТЕРИСТИКА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У МІСТІ ЛЬВОВІ	69
Шеремета Л.М. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ	71
Шкурат В.А. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	74
Щекодїна А.О. ВПЛИВ ЗМІН ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДЛЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	75
Щекодїна А.О. ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	77
Яворська С. І. ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ	79
Яворська С. І. РОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У ФОРМУВАННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	81
Яворська С. І. ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	84
Холост А.В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	86

Барнінець Р.-П.А.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.
 Львівський національний університет імені Івана Франка

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

Фінансова стійкість банків є однією з ключових умов розвитку та стабільного функціонування як окремих банківських установ, так і банківської системи в цілому. Підтримання фінансової стійкості банків на належному рівні набуває особливого значення в умовах нестабільної економічної ситуації та кризових явищ у багатьох сферах економічної діяльності.

З точки зору клієнтів, сильна фінансова позиція - це стан, в якому банк може продовжувати взаємодіяти зі своїми клієнтами і виконувати всі свої зобов'язання перед ними, навіть у разі настання негативної події. Для клієнтів метою є стабільність у здійсненні платежів, видачі кредитів, поверненні депозитів та повноцінному наданні інших банківських послуг [2].

Фінансова стійкість банку здійснюється за результатами оцінки його фінансового стану на певний проміжок часу, рис. 1. Фінансова стійкість банку здійснюється за результатами оцінки його фінансового стану на певний проміжок часу, рис.1.

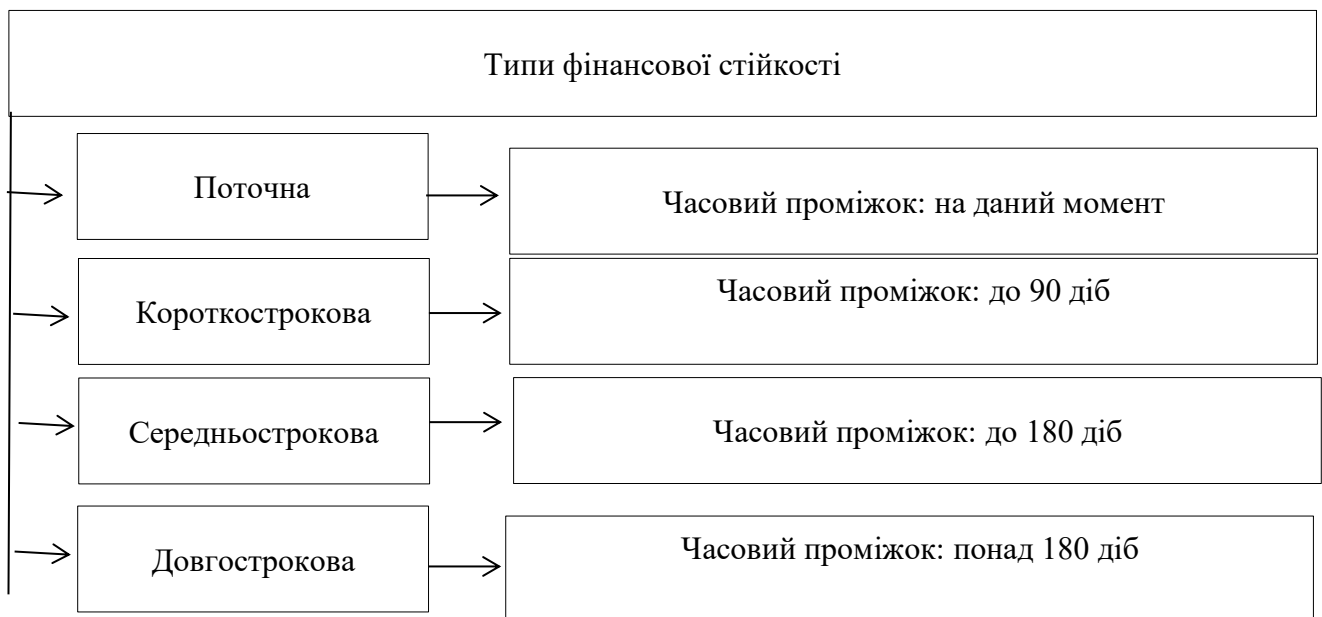

Рис. 1. Типи фінансової стійкості банку, які досліджені у сучасній літературі
Джерело: систематизовано автором на основі [3-4]

Фінансова стабільність будь-якого банку забезпечується адекватністю капіталу, активів та загальними показниками діяльності банку. Фінанси банківської установи є стійкими, якщо забезпечується стабільність та якість її балансу, ліквідності та капіталу. Платоспроможність та ліквідність відіграють важливу роль у забезпеченні стійкої фінансової стабільності банківських установ. Ліквідність забезпечує фінансову стабільність та належний рівень операцій банків. Банківські установи зобов'язані підтримувати достатній рівень ліквідності на щоденній основі, що є важливою умовою забезпечення конкурентоспроможності.

Важливою складовою антикризової фінансової стійкості банку є наявність механізмів стрес-тестування. За допомогою аналізу стрес-сценаріїв та симуляцій

банки оцінюють свою чутливість до різних сценаріїв загроз та намагаються виявити потенційні слабкі місця та вразливості у своїй фінансовій та операційній архітектурі.

Крім того, механізми забезпечення антикризової фінансової стійкості включають план фінансування антикризового реагування, який базується на багатогранному підході, що включає розробку та впровадження політик і планів забезпечення безперервності бізнесу, зниження ризиків, реагування на кризові ситуації, заходів щодо безперервності діяльності та комунікацій із зацікавленими сторонами.

Методи механізмів управління для забезпечення фінансової стійкості банків представлені на рис. 2.

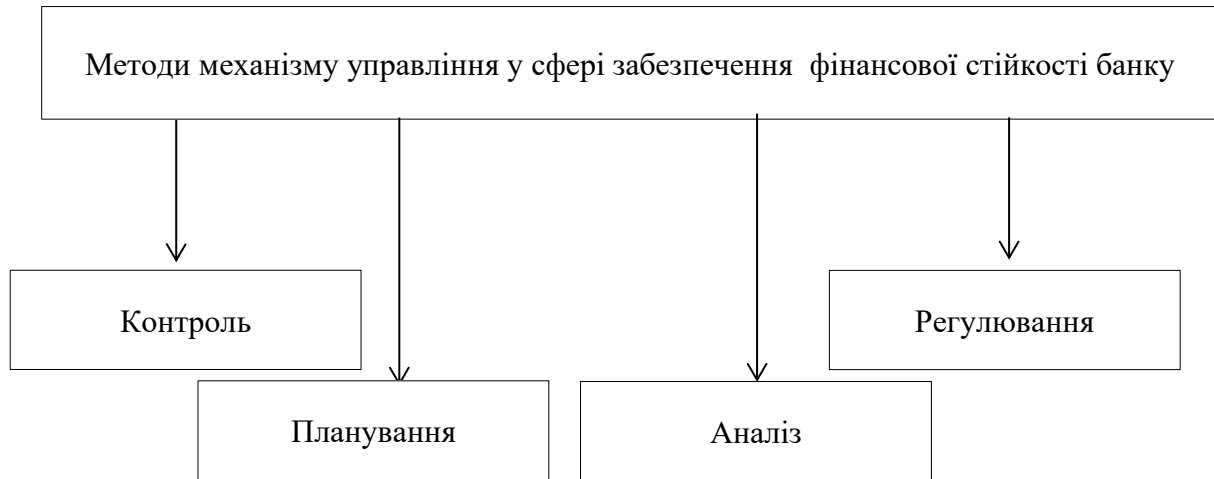

Рис. 2. Методи механізму управління у сфері забезпечення фінансової стійкості банку

Джерело: систематизовано автором на основі [5]

Планування передбачає постановку цілей та визначення тактики і стратегії забезпечення стійкості банку. Оскільки основною стратегічною метою банківської діяльності в цьому механізмі є забезпечення стійкості, фінансове планування має керуватися специфічним інструментарієм для переведення стратегічних цілей у конкретні абсолютні та відносні показники

Аналіз фінансової стійкості банку вимагає використання статистичних, економіко-математичних, бухгалтерських та інших методів обробки інформації. При цьому необхідно сформулювати систему показників, що характеризують діяльність банку, вивчити фактори впливу та причини їх зміни, виявити та виміряти їх взаємозв'язки. Основними об'єктами аналізу фінансової стійкості банків є капітал банку та заходи, що вживаються для формування його структури, якість його активів, показники прибутковості банківських операцій для оцінки ефективності банківських операцій, показники ліквідності та платоспроможності банків, що характеризують фінансову стійкість банків, темпи зростання банків, різні впливи на діяльність банків та ризик, темпи зростання банку та різні впливи на діяльність банку.

Таким чином, фінансова стійкість банку характеризується збалансованими грошовими потоками, достатнім обсягом коштів для підтримки платоспроможності та ліквідності, а також прибутковою діяльністю. Стійкість означає здатність банку регулярно виконувати свої зобов'язання та забезпечувати достатній рівень прибутковості для нормального функціонування в конкурентному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана

Франка, 2020. - 580 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Blashchuk_Petyk_13_end.pdf

2. Вовченко О. С., Єгоричева С. Б. *Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища: монографія*. Полтава: ПУЕТ, 2021. 233с. URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/9526>

3. Вінниченко О. В., Громакова В. В. *Теоретичні аспекти фінансової стійкості банку*. Бізнес Інформ. 2020. № 5 (508). URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-5_0-pages-375_381.pdf

4. Журавльова Т. О., Макаренко Ю. П., Турова Л. Л., Сірко А. Ю. *Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб.* Дніпро: Пороги, 2021. 360 с.

5. Яременко О. Р., Береніч А. В. *Механізм управління та фактори впливу на фінансову стійкість банку. Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 918-924.

Басараб С.О.

Науковий керівник : к.е.н., доц. Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення. Державні запозичення здійснюються з метою покриття дефіциту державного бюджету та рефінансування державного боргу. Право на здійснення державних запозичень в межах, визначених законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністра фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України визначає основні умови здійснення державних запозичень, у тому числі основні умови кредитних договорів та основні умови випусків і порядок розміщення державних цінних паперів [1].

Кредити (позики) від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів залучаються державою на підставі міжнародних договорів України і відносяться до державних зовнішніх запозичень.

Витрати з погашення та обслуговування державного боргу здійснюються за рахунок коштів державного бюджету відповідно до кредитних договорів, а також нормативно-правових актів, за якими виникають державні боргові зобов'язання, незалежно від обсягу коштів, визначеного на таку мету законом про Державний бюджет України.

Державний борг поділяють на зовнішній та внутрішній.

- Зовнішній державний борг — заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям та іншим особам. Державний зовнішній борг є частиною валового зовнішнього боргу країни.

- Внутрішній державний борг — заборгованість держави власникам державних цінних паперів та іншим кредиторам [2].

Власне державний борг виникає внаслідок фінансових запозичень держави, договорів і угод про надання кредитів та позик, пролонгації та реструктуризації боргових зобов'язань минулих років. Сукупність боргових зобов'язань держави містить також гарантований державою борг, що виникає внаслідок прийнятих на себе державою гарантій за зобов'язаннями третіх осіб, або прийняті на себе державою

зобов'язання третіх осіб.

Державний борг є одним із ключових факторів, що впливають на економічну безпеку України. Якщо він використовується ефективно, він може стимулювати економічне зростання. Однак, якщо рівень боргу стає надмірним, він може підірвати довіру до національної валюти, ускладнити залучення зовнішнього фінансування та обмежити можливості для маневру економічною політикою.

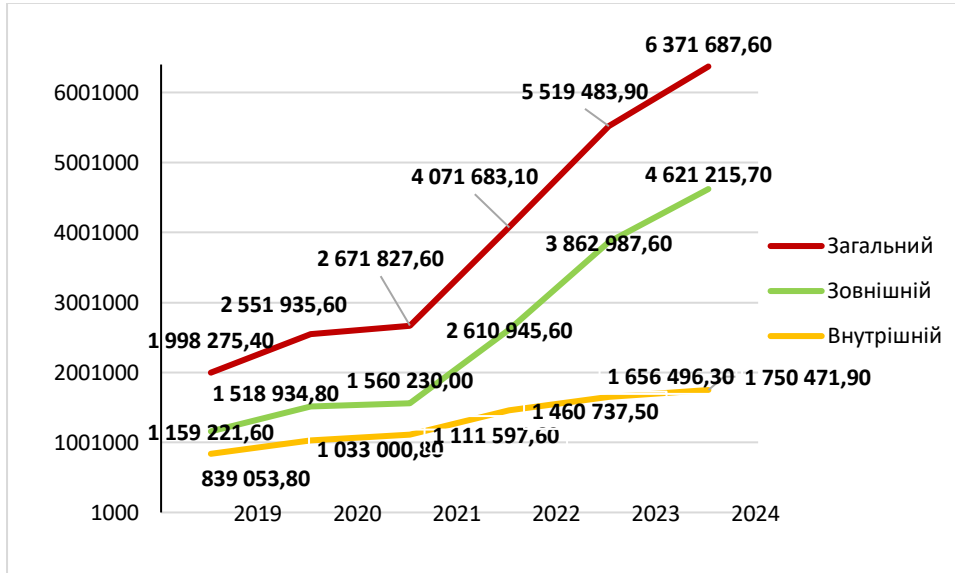

Рис.1. Державний та гарантований державою борг України з 2019 по 2024 рр. (млн. грн.)

Джерело: побудовано на основі [1].

Дані на діаграмі свідчать про постійне збільшення загального державного боргу України протягом аналізованого періоду. Зростання державного боргу України є тривожним сигналом. Незважаючи на те, що залучення додаткових коштів дозволяє фінансувати важливі державні програми, така тенденція супроводжується збільшенням витрат на обслуговування боргу та посиленням залежності від зовнішніх кредиторів. Це може свідчити про обмеження маневру економічної політики та створити загрозу для фінансової стабільності країни.

Зростання державного боргу є результатом комплексної взаємодії економічних, політичних та соціальних чинників.

- Економічні чинники – періодичні економічні спади, пов'язані як із внутрішніми чинниками, так із зовнішніми чинниками, призводять до зниження податкових надходжень і, як наслідок, до збільшення дефіциту бюджету. Також, інфляція може призвести до зниження реальних доходів населення та підприємств, що негативно впливає на бюджетне надходження.
- Політичні чинники – часті зміни урядів, невизначеність щодо економічної політики можуть відлякувати інвесторів та ускладнювати залучення зовнішнього фінансування. Повномасштабне вторгнення Україну призвело до значних економічних витрат і збільшило потребу у фінансуванні оборони та безпеки.
- Соціальні чинники – збільшення витрат на пенсії, соціальні допомоги та охорону здоров'я створює додатковий тиск на державний бюджет [3].

Високий рівень державного боргу є одним із найгостріших викликів для сучасної України. Особливо гострою ця проблема стала в останні роки на тлі пандемії Covid-19 та повномасштабного вторгнення.

Війна в Україні стала основним фактором, який призвів до значного зростання державного боргу. Для фінансування військових дій, гуманітарної допомоги та відновлення інфраструктури потрібні великі кошти, які держава не може забезпечити за рахунок власних ресурсів, також війна призвела до руйнування економіки, зниження виробництва та експорту, що додатково погіршило фінансовий стан держави.

Така ситуація вимагає розробки та впровадження ефективних стратегій для зниження державного боргу. Аналізуючи дані, що зображені на рисунку 1. можна виділити кілька напрямів, за якими слід діяти:

1). Оптимізація державних фінансів - збільшення податкових надходжень, так і скорочення неефективних витрат, розширення податкової бази шляхом боротьби з тіньовою економікою, проведення реформи державного сектору.

2). Підвищення ефективності економіки - створення сприятливого інвестиційного клімату, стимулювання експорту, розвиток малого та середнього бізнесу можуть значно збільшити надходження до бюджету.

3). Залучення зовнішнього фінансування - переговори з міжнародними фінансовими організаціями про надання пільгових кредитів та грантів, випуск єврооблігацій можуть допомогти покрити дефіцит бюджету.

Отже, високий рівень державного боргу негативно впливає на економічне зростання України. Збільшення витрат на обслуговування боргу обмежує можливості для інвестування в розвиток економіки, що, в свою чергу, призводить до зниження темпів зростання ВВП. Крім того, високий рівень заборгованості знижує інвестиційну привабливість країни та може призвести до втрати довіри інвесторів. Для вирішення цієї проблеми необхідно скоротити неефективні витрати державного бюджету, підвищити податкові надходження, реформувати державні підприємства та створити сприятливий клімат для інвестування.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
2. Фінанси: курс для фінансистів: Навч. посіб. / За ред. В.І. Оспіщева. — К.: Знання, 2008. - 567 с.
3. Osvita.ua. Управління державним боргом.
URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21884

Біла Ю. Р.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І. Ф.
Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Податки є основою ресурсного забезпечення виконання функцій, покладених на державу, а також підтримання сталого економічного розвитку. Однією з важливих складових податкової системи України є податок на прибуток підприємств. Його значимість пояснюється не тільки здатністю формувати бюджетні доходи, а й тим, що він є інструментом регулювання та стимулювання підприємницької діяльності. Податок на прибуток може як позитивно, так і негативно впливати на економічну ситуацію в країні та рівень тіньової економіки [1].

Податок на прибуток підприємств можна визначити як обов'язковий платіж, який вилучається державою з частини прибутку підприємств. Основна економічна сутність цього податку полягає у перерозподілі фінансових ресурсів від суб'єктів господарювання до держави з метою фінансування державних витрат. Податок на прибуток є прямим податком, оскільки його обсяг безпосередньо залежить від розміру прибутку підприємства [2].

Податок на прибуток підприємств є одним з основних джерел доходів Державного бюджету України. Його частка в загальному обсязі бюджетних надходжень може істотно коливатися в залежності від економічної ситуації в країні, проте він завжди залишається важливим інструментом для наповнення бюджету. В умовах зростаючих витрат на оборону та соціальні програми стабільні надходження від цього податку є критично необхідними для підтримання бюджетного балансу.

Податок на прибуток підприємств виконує функцію регулювання економічної діяльності. Зокрема, за допомогою податкових ставок та різноманітних податкових пільг держава може стимулювати або стримувати певні види економічної діяльності. Наприклад, знижені ставки податку або податкові канікули можуть застосовуватись для підтримки нових галузей економіки або стимулювання інноваційної діяльності.

Податок на прибуток підприємств є важливим інструментом перерозподілу доходів у суспільстві. За допомогою податків держава може перерозподіляти частину прибутків великих корпорацій на користь соціальних програм, що сприяє зменшенню нерівності та забезпеченню соціальної справедливості. Це особливо актуально в умовах економічної кризи, коли соціальна підтримка населення набуває особливого значення [1].

Сьогодні податок на прибуток підприємств - один із найвагоміших із групи прямих податків у податковій системі України. Цей податок має двозначний характер: з одного боку, він, як частина податкової системи, виступає специфічною формою виробничих відносин, у чому складається його суспільний зміст і з іншого боку, є частиною національного доходу держави в грошовій формі, що характеризує його матеріальний зміст [4].

Важливо зазначити, що податок на прибуток підприємств виконує не лише фіскальну функцію, але й стимулює економічний розвиток. З одного боку, високі ставки податку можуть стримувати інвестиції, а з іншого — забезпечують фінансування державних програм, які сприяють стабільності і росту економіки. В умовах нестабільності, як це спостерігається в Україні, зростає значення адаптації податкової політики, яка повинна враховувати як потреби держави у фінансових ресурсах, так і інтереси бізнесу, що намагається вижити і розвиватися в складних умовах. Таке

балансування є ключовим для підтримки економічної активності та залучення інвестицій, що, в свою чергу, вплине на динаміку надходжень до бюджету.

У таблиці 1 представлена динаміка надходжень від податку на прибуток підприємств до Державного бюджету України за період 2021-2023 років. Ці дані дозволяють оцінити зміни в фінансових надходженнях та їх вплив на структуру бюджетних доходів в умовах економічних викликів, зокрема, пов'язаних із військовими діями та глобальними економічними тенденціями.

Таблиця 1

Динаміка надходжень від податку на прибуток підприємств до Державного бюджету за період 2021-2023 рр.

Показник	Роки		
	2021	2022	2023
Податок на прибуток підприємства, млрд грн	147,8	117,0	143,8
Доходи бюджету всього, млрд грн	1296,9	1787,7	2672,5
Частка у доходах бюджету, %	11,39	6,55	5,38

Джерело: складено на основі [3]

У 2021 році податок на прибуток підприємств становив 147,8 млрд грн, що вказує на стабільний рівень економічної активності. Відносно високі прибутки підприємств могли бути наслідком стабільної економічної ситуації до початку війни. У 2022 році, ми бачимо значне падіння до 117,0 млрд грн, що свідчить про різке зниження прибутків підприємств через військові дії, руйнування інфраструктури, відтік капіталу та зменшення споживчого попиту. Це також могло спричинити закриття або часткове припинення діяльності багатьох підприємств. У 2023 році бачимо відновлення до 143,8 млрд грн, що свідчить про намагання пристосуватися та працювати в сучасних умовах.

Зростання загальних доходів бюджету з 1296,9 млрд грн у 2021 році до 2672,5 млрд грн у 2023 році вказує на збільшення бюджетного фінансування. Як наслідок отримали зростання міжнародної фінансової допомоги та грантів та зміни в економічній політиці, які призвели до збільшення доходів з інших податків (наприклад, ПДВ).

Зменшення частки податку на прибуток у загальних доходах бюджету з 11,39% у 2021 році до 5,38% у 2023 році свідчить про зміну структури доходів. Що є наслідком зростання інших джерел надходжень, таких як міжнародні гранти, що в умовах війни стали критично важливими, а також, зменшення прибутковості підприємств, що вплинуло на зниження доходів від податку на прибуток.

Війна призвела до значних економічних викликів, включаючи руйнування підприємств і інфраструктури, що безпосередньо вплинуло на прибутки підприємств. Зростання витрат на оборону і соціальні програми вимагали збільшення бюджетних надходжень. У цьому контексті стабільні надходження від податків є критично важливими.

Аналіз показує, що податок на прибуток підприємств, хоч і залишається важливим, але його роль у формуванні доходів державного бюджету змінилася під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Подальші дослідження і заходи повинні бути спрямовані на стабілізацію економіки та підвищення ефективності податкової системи.

Список використаних джерел:

1. Libnas | library portal of national academy of sciences of Ukraine. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=mnjie_2020_5\(2\)_17](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=mnjie_2020_5(2)_17).
2. Сутність податку на прибуток. Освіта.UA. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21946/.
3. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/budget-process-projects-declaration>.
4. Податок на прибуток підприємств як регулюючий інструмент держави. URL: <https://knote.edu.ua/file/NjY4NQ==/77710bd0ad16729b7561c9e130c34194.pdf>.

Біла Ю. Р.

Науковий керівник: д.е.н., проф., Ватаманюк-Зелінська У. З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗБІР ЗА МІСЦЯ ДЛЯ ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ І ЙОГО РОЛЬ В ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЬВІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Для розвитку місцевої інфраструктури, яка підтримує реалізацію соціальної та економічної політики, необхідні місцеві податки і збори, оскільки вони є основою фінансування місцевого самоврядування. Збір за паркування транспортних засобів є одним з найпоширеніших місцевих зборів у світі. Це пояснюється постійним зростанням кількості автомобілів, розвитком бізнесу, пов'язаного з паркуванням, та розширенням мережі платних паркувальних зон. Однак у місцевому оподаткуванні існує безліч питань, які потребують роз'яснень, зокрема щодо механізму обчислення та планування місцевих податків і зборів. Невирішеність цих питань призводить до незначної частки надходжень від місцевих податків і зборів у бюджет.

Основними нормативними документами, які регламентують порядок застосування збору за місця для паркування транспортних засобів, є:

- 1) Податковий кодекс України [1];
- 2) Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форм податкових декларацій збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору» [2];
- 3) Правила паркування транспортних засобів, затверджені постановою КМУ від 03.12.2009 [3];
- 4) Правила зберігання транспортних засобів на автостоянках, затверджені Постановою КМУ від 22.01.1996 [4];
- 5) Порядок формування тарифів на послуги з утримання майданчиків для платного паркування транспортних засобів, затверджений Постановою КМУ від 02.03.2010 [5].

Збір за місця для паркування транспортних засобів сплачують фізичні особи – підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради організують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках. Перелік спеціальних земельних ділянок для здійснення такої діяльності

затверджується рішенням сільської, селищної, міської ради про встановлення збору. Базою оподаткування є площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів, які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету. Ставка збору та порядок сплати збору до бюджету встановлюються відповідною сільською, селищною, міською радою. Сума збору за місця для паркування транспортних засобів, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний квартал, сплачується щоквартально, у визначений для квартального звітного періоду строк, за місцезнаходженням об'єкта оподаткування. Платник збору, який має підрозділ без статусу юридичної особи, що провадить діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на земельній ділянці не за місцем реєстрації такого платника збору, зобов'язаний зареєструвати такий підрозділ як платника збору у контролюючому органі за місцезнаходженням земельної ділянки. Базовий податковий період дорівнює календарному кварталу [1].

Податкові декларації зі збору подаються протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу, сплатити податок необхідно впродовж 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного строку, передбаченого для подання декларації.

Головне управління ДПС у Львівській області нагадує, що відповідно до п. 268 прим.1.3 ст. 268 прим.1 розд. XII Податкового кодексу України ставки збору за місця для паркування транспортних засобів встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі до 0,075 відсотка мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року. При визначенні ставки збору сільські, селищні, міські ради враховують місцезнаходження спеціально відведених місць для паркування транспортних засобів, площу спеціально відведеного місця, кількість місць для паркування транспортних засобів, спосіб поставлення транспортних засобів на стоянку, режим роботи та їх заповнюваність [6].

Таблиця 1

Виконання плану надходжень до бюджету м.Львова від збору за паркування транспортних засобів періоду 2021–2023 рр., млн.грн

2021		Відсоток виконання до плану	2022		Відсоток виконання до плану	2023		Відсоток виконання до плану
План	Факт		План	Факт		План	Факт	
15,5	23,2	149,6	25,9	25,6	98,9	27,9	33,6	120,4

Джерело: складено на основі [7]

У 2021 році фактичні надходження значно перевищили планові показники, що свідчить про ефективність процесів адміністрування даного збору у м. Львові. Це зумовлено збільшенням кількості платних паркувальних зон.

У 2022 році фактичні надходження не забезпечили виконання планових показників. Це свідчить про зниження темпів зростання збору через фактори, такі як політичні умови та конкуренція з безкоштовними паркувальними місцями.

У 2023 році спостерігається значне перевищення фактичних надходжень над плановими. Це свідчить про успішні ініціативи ОМС щодо розширення платних зон паркування.

Згідно з даними таблиці 1, протягом трьох років спостерігається загальне зростання зборів за паркування у м. Львові, що свідчить про ефективність заходів, спрямованих на підвищення обсягів надходжень цього збору до бюджету міста. Значне перевищення фактичних показників над плановими у 2021 та 2023 роках вказує на успішну стратегію Управління вуличної інфраструктури.

В 2022 році фактичні надходження не досягли запланованих показників по збору коштів за паркування транспортних засобів. Це вказує на труднощі, такі як політичні умови та конкуренція з безкоштовними паркомісцями з якими зіткнулася Львівська міська рада.

Регулярний моніторинг виконання плану збору і аналіз факторів, які впливають на результати, допоможе вчасно виявляти проблеми і вжити необхідні заходи для їх вирішення. Це також дозволить краще прогнозувати та планувати бюджет.

Результати 2023 року, що показують перевищення планових показників надходжень збору за паркування транспортних засобів до бюджету м. Львова, свідчать про великий потенціал цього джерела надходжень для міста.

Для підтримки та розвитку збору за паркування транспортних засобів у м. Львові важливо застосовувати комплексний підхід, який включає налагодження чіткої системи збору грошей, комунікацію з громадою для інформування про правила та зміни, а також впровадження новітніх технологій. Це дозволить не лише забезпечити стабільні надходження до бюджету, а й підвищити якість життя мешканців міста.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Про затвердження форм податкових декларацій збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0912-15#Text>.
3. Про затвердження Правил паркування транспортних засобів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1342-2009-п#Text>.
4. Про затвердження Правил зберігання транспортних засобів на автостоянках. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-96-п#Text>.
5. Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з користування майданчиками для платного паркування транспортних засобів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2010-п>.
6. Новини Львова: Що необхідно знати про збір за місця для паркування транспортних засобів. Гал-інфо. URL: https://galinfo.com.ua/news/shcho_neobhidno_znaty_pro_zbir_za_mistsya_dlya_parkuvannya_a_transportnyh_zasobiv_414045.html.
7. Львівська міська громада | Показники місцевої статистики. stat.loda.gov.ua. URL: <https://stat.loda.gov.ua/community/lvivska-miska-gromada/>.

Білас Д. Я.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О. А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКУ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО ТА ТРАНСПОРТНОГО ПОДАТКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Початок повномасштабного вторгнення росії в Україну став приводом для низки трансформаційних процесів у різних сферах діяльності держави. Не є винятком економіка – реформувалися процеси оподаткування відповідно до змін, зумовлених викликами воєнного стану. Яскравим прикладом осередку впроваджених трансформацій став податок на нерухоме майно і транспортний податок.

В Україні поширеним є поняття «податок на розкіш». Це неофіційна загальна назва, що характеризує податок на нерухоме майно та транспортний податок. Походження терміну за своєю сутністю є доволі логічним, оскільки зобов'язаність сплати цього податку є прямопропорційним до кількості і вартості власності, яка оподатковується.

Податок на нерухоме майно становить собою податок, що сплачується за будівлі, споруди, житлові та нежитлові приміщення, а також об'єкти природного значення, такі-от як ліс, відокремлені водойми тощо. Платниками податку на нерухоме майно, що не представлене земельною ділянкою, є фізичні та юридичні особи. Сюди ж входять нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової і нежитлової нерухомості. За об'єкти житлової нерухомості податок для фізичних осіб розраховується за площу, яка перевищує:

- для квартир – 60 кв. метрів;
- для житлових будинків – 120 кв. метрів;
- для різних типів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, – 180 кв. метрів [1, 2].

Транспортний податок за своїм значенням представляє різновид місцевого податку на майно. Він сплачується власниками легкових автомобілів, вартість яких перевищує 375 мінімальних зарплат, і з дати випуску яких минуло не більше, ніж 5 років. Платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи [3, 4, с. 13].

Нормативно-законодавчою базою оновленого змісту сплати «податку на розкіш» став Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно» № 3050-IX від 06.05.2023 року. Закон передбачає зміни щодо переліку територій, на яких ведуться та велися бойові дії, а також тимчасово окуповані території. Перелік, визначений у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, став підґрунтям для вирішення чинної раніше законодавчої невідповідності, що полягала у відмінних даних стосовно таких територій у затвердженій документації [5].

До нововведених змін із законодавчої точки зору з початку великої війни також відноситься наповнення Податкового кодексу України, що збагатився переліком об'єктів нерухомості, за який не нараховується та не сплачується податок. До таких об'єктів входить житлова і нежитлова нерухомість, яка була знищена або пошкоджена через воєнні злочини внаслідок повномасштабного вторгнення росії на територію України [6].

Податковий кодекс України також акцентує увагу на праві сільських, селищних, міських рад, військових адміністрацій або військово-цивільних адміністрацій під час дії воєнного стану звільняти платника від сплати податку на нерухоме майно або зменшити його розмір [7].

Отже, як бачимо з Податкового кодексу України та оновлених законодавчих актів, внаслідок повномасштабного вторгнення росії змінилася звична система оподаткування. Таким чином, держава надала змогу особам, чиє майно постраждало внаслідок війни, легально уникнути необхідності сплати оподаткування, чим посприяла фінансовій стабільності економічних суб'єктів. Такий підхід є гуманним по ставленню до громадян і визначає суб'єктивність у прийнятті рішень з боку держави в умовах воєнного стану, що є вкрай важливим сьогодні. Водночас, ці зміни не стануть суттєвою перешкодою на шляху до фінансового наповнення Державного бюджету з боку платників податків. Трансформація податку на нерухоме майно та транспортного податку під час воєнного стану є вагомим підтримкою фізичних і юридичних осіб в

Україні, що несе за собою підтвердження вважати нововведені зміни перспективними для економічного благополуччя держави та рівня забезпеченості громадян.

Список використаних джерел:

1. «Державна податкова служба України щодо сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки» Урядовий вебпортал. Єдиний вебпортал виконавчої влади України: Офіційний вебпортал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhavna-podatкова-sluzhba-ukrainy-shchodo-splaty-podatku-na-nerukhome-maino-vidminne-vid-zemelnoi-diliani/745335.html> (дата звернення: 15.09.2024)
2. «Щодо сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки» Державна податкова служба України: Офіційний вебпортал. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/745335.html> (дата звернення: 15.09.2024)
3. «Транспортний податок: хто, коли, скільки та як довго?» Державна податкова служба України: Офіційний вебсайт. URL: <https://cvp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-534631.html> (дата звернення: 15.09.2024)
4. Податок на майно в Україні: аналіз, рекомендації та перспективи. С. 62. Децентралізація: Офіційний вебпортал. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1302/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA_%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%BE.pdf (дата звернення: 15.09.2024)
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно: Закон України від 06.05.2023 р. № 2118-IX. Верховна Рада України: Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3050-20#Text> (дата звернення: 16.09.2024)
6. «Які об'єкти нерухомості не є об'єктами оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки» Державна податкова служба України: Офіційний вебпортал. URL: <https://km.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-473349.html> (дата звернення: 16.09.2024)
7. Розділ XII. Податок на майно. Перехідні положення. Податковий Кодекс України. Державна податкова служба України: Офіційний вебпортал. URL: <https://tax.gov.ua/nk/rozdil-xx--perehidni-polojen/> (дата звернення: 16.09.2024)

Блакита В. В.

Науковий керівник: д.е.н., доц. Назаркевич І.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів

ВИКЛИКИ ТА ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Цифровізація охоплює практично всі аспекти людського життя. Вона сприяє розвитку онлайн-послуг, електронних платежів, інтернет-комерції, краудфандингу та інших цифрових бізнес-моделей. Основна ціль діджиталізації – модернізувати існуючі галузі, створити нові економічні сектори та оптимізувати різні сфери життя, роблячи їх більш ефективними та сучасними. Цифрова трансформація сприяє підвищенню ефективності бізнес-процесів, персоналізації послуг та швидкому реагуванню на зміни ринку. Сучасні HR-тренди формуються під впливом діджиталізації, що призводить до трансформації традиційних підходів управління персоналом. HR-діджиталізація передбачає комплексну зміну підходів до всіх аспектів роботи з персоналом [1, 2].

Водночас впровадження цифрових рішень у сфері управління персоналом в сучасних реаліях України супроводжується низкою викликів, зокрема обмежений доступ до фінансових ресурсів звужує для низки суб'єктів господарювання здатність інтегрувати найкраще програмне забезпечення. Крім цього, умови війни накладають свій відбиток на гнучкість ринку праці, а отже, стають перешкодою у пошуку висококваліфікованих спеціалістів.

Цифровізація HR-процесів, хоча й має значні переваги, але й супроводжується певними ризиками. До них належать висока вартість впровадження, можливість скорочення робочих місць та ризик кібератак. Однак, сучасний ринок пропонує широкий спектр готових цифрових рішень, що спрощує цей процес. Цифрова модель управління персоналом стає все більш актуальною, особливо в умовах нестабільності, але вимагає комплексного підходу, який поєднує в собі як технологічні інновації, так і традиційні HR-практики.

Однак сьогодні на ринку цифрових технологій є велика кількість програмних продуктів, що можуть суттєво підвищити ефективність як пошуку спеціалістів, так і безпосередньо управління персоналом. Насамперед, варто виділити такі категорії програмного забезпечення в сфері управління персоналом як: HR-платформи (MayBee, CleverStaff, PeopleForce тощо), менеджери проектів (Asana, Trello, Notion тощо), CRM (Creatio, KeyCRM тощо), ERP (Odoo, BAF, SAP Enterprise тощо).

Впровадження цифрових технологій у сферу управління персоналом має низку переваг. Автоматизація та оптимізація робочих процесів зменшують навантаження на HR-відділ, надаючи фахівцям з персоналу ефективні інструменти для роботи. Це призводить до зниження витрат на управління кадрами, оскільки багато рутинних операцій можуть виконуватися автоматично, наприклад, за допомогою штучного інтелекту.

Цифровий HR – це не просто автоматизація рутинних операцій, а стратегічний інструмент для підвищення ефективності бізнесу. Сучасний HR-менеджер повинен не тільки забезпечувати ефективне функціонування HR-процесів, але й активно сприяти розвитку організації, створюючи сприятливе середовище для роботи. Крім традиційних завдань, таких як рекрутинг, навчання та оцінка персоналу, до сфери відповідальності HR-менеджера входять розробка HR-стратегії, побудова сильної корпоративної культури, а також використання цифрових інструментів для аналізу даних та прийняття обґрунтованих рішень [3].

Суттєвою перевагою цифровізації є оптимізація часових ресурсів. Автоматизовані системи здатні обробляти великі об'єми інформації та виконувати завдання значно швидше, ніж людина. Це призводить до вивільнення робочого часу співробітників, дозволяючи їм зосередитися на більш складних і творчих аспектах роботи. Водночас, така трансформація бізнес-процесів підвищує вимоги до кваліфікації персоналу, стимулюючи їх професійний розвиток та освоєння нових компетенцій.

Таким чином, діджиталізація дає змогу підприємствам та організаціям обмежитися невеликим штатом HR-спеціалістів, що призводить до значної економії коштів. Крім того, цифровізація мінімізує вплив людського фактору на багато операцій. Програми, додатки та сервіси працюють за чіткими стандартами, рідко помиляються, не піддаються втомі та зберігають стабільну працездатність незалежно від зовнішніх факторів, які могли б вплинути на людину.

Список використаних джерел

1. Махмудов Х., Чухліб В. Вплив цифрових технологій на ефективність управління персоналом. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2023. 4 (32), 17–26. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4\(32\)-17-26](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4(32)-17-26)

2. Чернікова Н. М., Вороніна В. Л., Чеботарьов К. Г. Інноваційні підходи в управлінні HR-процесами на вітчизняних підприємствах. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 3(03). С. 70-75. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/35%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-35-1-10-20230703.pdf>

3. Збрицька Т. П., Сорока О. В. Управління персоналом в епоху цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск № 31. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/UPRAVLINNA_PERSONALOM_V_EPONU_CIFROVOI_EKONOMIKI%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/UPRAVLINNA_PERSONALOM_V_EPONU_CIFROVOI_EKONOMIKI%20(1).pdf)

Бурлаченко Д. С.

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Петик Л. О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Податкова політика – це сукупність принципів, які використовуються при побудові і реалізації податкової системи. Вона є невід’ємною частиною і найбільш ефективним інструментом державної економічної політики. При формуванні податкової політики необхідно враховувати рівень економічного розвитку держави, з одного боку, і основні пріоритети державної економічної політики, з іншого боку. Крім того, податкова політика має змінюватись в залежності від змін економічної політики держави і соціальних проблем у суспільстві.

Дуже багато питань, пов’язаних з оподаткуванням, регулюються нормативними актами Державної фіскальної служби України. Податковим кодексом України у статті 4, розділу 1 визначені основні засади податкового законодавства України, а саме:

- загальність оподаткування;
- рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації;
- невідворотність настання відповідальності у разі порушення податкового законодавства;
- презумпції правомірності рішень платника;
- фіскальна достатність;
- соціальна справедливість;
- економічна ефективність;
- нейтральність оподаткування;
- стабільність;
- рівномірність та зручність сплати;
- єдиний підхід до встановлення податків та зборів [1].

Відповідно до положень Податкового кодексу здійснюється взаємодія платників податків і фіскальних органів держави. У результаті формується вплив податкової політики на економіку держави, що може виявлятися в цілому ряді наслідків:

- податкова система може підсилити або послабити соціальне розмежування суспільства;
- через відповідні механізми, податкова система впливає на науково-технічний прогрес, стимулює прогресивну перебудову системи виробництва;
- через ринковий механізм податки впливають на рівень цін на різноманітні товари і на структуру ціни товару.

Найважливішим завданням податкової політики на сучасному етапі є побудова такої податкової системи, що найбільшою мірою відповідає вимогам як із боку суб'єктів оподаткування, так і з боку уряду. Метою податкової політики повинні стати: звільнення ринкових сил, подолання спаду виробництва, стабілізація економіки, стимулювання пріоритетних сфер діяльності і структурних змін. Важливе значення має узгодженість податкової політики і політики держави в соціальній сфері, тому що зниження податків призведе, принаймні тимчасово, до зниження державних доходів. Тому розвиток податкової політики повинен супроводжуватися реформуванням всієї економічної політики України [2, с. 17].

Податкова політика України в сучасних умовах є інструментом, застосування якого дає можливість уряду держави призупинити спад виробництва, запобігти інфляційним процесам та небажаним змінам у споживчих та інвестиційних витратах. Нездатність владних структур проводити належним чином податкову політику може призвести до глибоких економічних потрясінь, погіршення становища національного виробника, зниження життєвого рівня населення.

Стратегічною метою податкової політики є створення в Україні стабільної податкової системи, яка забезпечила б достатній обсяг надходжень платежів до бюджетів усіх рівнів, ефективне функціонування економіки держави, справедливий підхід до оподаткування всіх категорій платників податків, а також створення умов для подальшої інтеграції України у світове співтовариство.

24 лютого 2022 року в Україні запровадили воєнний стан внаслідок військової агресії та повномасштабного вторгнення країни агресора. Саме тоді уряд країни зосередився на запровадженні ініціативи щодо мотиваційних пріоритетів і механізмів стимулювання, які будуть спрямовані на підтримку підприємництва під час війни. Ці ініціативи необхідні для послаблення вимог до кредитування, ведення бізнесу, можливості релокації з територій, де ведуться активні бойові дії тощо.

Ключовим для впорядкування податкових відносин та, одночасно із тим, базою для формування фіскальної політики і вибору інструментів її реалізації є законодавство. Завдяки впровадженню ряду змін у законодавстві у період воєнного стану стосовно загальнодержавних та місцевих податків, досягнення вищезазначених цілей стало можливим.

Основними змінами для податкової системи в законодавстві виступили положення щодо права платників єдиного податку 1-ої та 2-ої групи не сплачувати єдиний податок та можливість переходу платників податків на систему сплати єдиного податку 3-ої групи зі ставкою 2%. Однак, в Податковому кодексі України існують дві законодавчі норми, які створюють певну колізію. Перша з них, що наведена вище має спеціальний характер.

Друга норма є загальною і була прийнята парламентом через два місяці після першої законом №2260 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану», що діє з 27 травня, передбачає, що платники податків можуть не виконувати по-даткові зобов'язання на весь період воєнного стану, зокрема, щодо сплати податків та зборів, якщо вони не здатні це зробити. Проте, в такому випадку, платник повинен довести свою неспроможність податковим органам.

Окрему увагу необхідно звернути на Закон України від 15 березня 2022 року №2120-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» яким внесено зміни до правил оподаткування благодійної допомоги. Допомога фізичним особам з територій, де проводяться бойові дії, звільняється від сплати податку на доходи фізичних осіб та відповідно від військового збору, незалежно від суми такої допомоги [3, с. 26-27].

Одним із основних принципів податкової політики є принцип гнучкості. Це означає, що податкова політика повинна швидко реагувати на зміну соціально-економічної ситуації в державі. Початок повномасштабної війни став відправною точкою, коли цей принцип податкової політики виявив себе.

На першому етапі повномасштабного вторгнення країни агресора на територію України податкова політика уряду характеризувалась високим рівнем гнучкості та була спрямована на створення умов для адаптації бізнес-середовища до воєнних реалій, збереження виробничої бази та трудових ресурсів. Впровадження ліберального податкового режиму дало можливість зберегти економічну активність та стримати падіння економіки в умовах високих безпекових ризиків і невизначеності. Однак, поряд із корисними змінами податкового характеру, частина податкових новацій була впроваджена без належного обґрунтування, спричинила значні бюджетні втрати без видимих позитивних наслідків для економіки. Накопичення бюджетних проблем, запит на зміцнення бюджетної самостійності в умовах зменшення обсягів міжнародної фінансової підтримки стали каталізаторами до повернення довоєнної структури системи оподаткування.

На сучасному етапі податкова політика України розвивається у фарватері відносин з міжнародними кредиторами та спрямована на збільшення обсягів мобілізації бюджетних ресурсів. Ініціативи щодо реформування системи оподаткування в контексті посилення фіскального навантаження на споживання та фонд оплати праці отримують неоднозначну оцінку в бізнесі та експертному середовищі, оскільки здатні підірвати стимули для економічного відновлення та знизити конкурентоспроможність країни. Разом з тим, недостатніми є зусилля щодо реформування процесів адміністрування фіскальних платежів, протидії корупції в системі органів фіскального контролю, посилення довіри між ними та платниками податків боротьби з тіньовим сектором економіки. У реалізації цих завдань, в поєднанні з пошуком шляхів реформування специфічних акцизів та екологічного оподаткування, підвищення фіскальної та регуляторної дієвості оподаткування доходів населення та бізнесу закладені не тільки перспективи вдосконалення податкової політики, але й проведення наукових досліджень у цьому напрямку [4, с. 29-30].

Податкова політика України в сучасних умовах є надзвичайно важливим інструментом для забезпечення стабільного фінансування держави, стимулювання економічного зростання та підтримки населення. Враховуючи війну, пандемію COVID-19 та глобальні економічні виклики, податкова система України зазнала значних змін. Загалом, податкова політика України в сучасних умовах є динамічною та потребує постійного оновлення. Її реалізація є важливою передумовою для сталого розвитку країни та підвищення добробуту її громадян, особливо у період воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт: Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 23.09.2024).
2. Стасишин М. В. Аналіз впливу податкової політики на економічні процеси, 2022, с. 1-76. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47278/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD.pdf> (дата звернення: 23.09.2024).
3. Греца В. Я. Модифікація податкової системи в умовах воєнного стану, 2023, с. 24-31. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/285895/279944> (дата звернення: 23.09.2024).
4. Горин В. П., Була П. В., Черноус В. С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання, 2024, с. 23-31. URL: file:///C:/Users/Asus/Downloads/Inv+18-2024_St4.pdf (дата звернення: 23.09.2024).

Гавриляк А.Б.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну триває досі, і весь цей час українці спільно працюють задля перемоги. Однак важливо розуміти, що досягнення перемоги залежить не лише від військових і стратегічних дій, а й від економіки. Бізнес в Україні все ще функціонує, але потребує значної державної підтримки. Багато підприємств були зруйновані або змушені переїхати, деякі припинили свою діяльність. Податки є ключовим елементом економічної стабільності країни як у мирний, так і у воєнний час, адже вони є основним джерелом надходжень до державного бюджету [1].

Податкова політика – це сукупність рішень, прийнятих державними органами в сфері оподаткування, спрямованих на зміну податкового законодавства з урахуванням конкретних цілей. Фактично, податкові надходження є основним ресурсом держави. Податкова політика відіграє важливу роль в економічній політиці країни, сприяючи фінансуванню державних витрат і перерозподілу доходів. Вона може мати кілька одночасних цілей, таких як зміна податкового тиску на платників, методи збору податків або їх розподілу. Податкова політика також може бути спрямована на зниження податкового навантаження для збільшення споживання та стимулювання економічного зростання. Відповідно до статті 10 Господарського кодексу України, податкова політика є одним із основних напрямів економічної політики, яка визначається державою для забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання та стимулювання соціально необхідної економічної діяльності. Пріоритети податкової політики в умовах економічної нестабільності, спричиненої війною в Україні, змінюються з метою забезпечення належного та безперебійного виконання бюджету. Тому подальші реформи податкової політики під час воєнного стану та післявоєнної відбудови вимагають системного підходу для вибору конкретних інструментів і вдосконалення податкового законодавства. Відновлення економічної стабільності потребує розробки податкової політики, спрямованої на підтримку українського виробництва, інноваційної та інвестиційної активності, споживчого попиту, а також посилення регулюючих і контрольних функцій держави щодо сплати податків. Податкова політика України в сучасних умовах потребує подальшого вдосконалення та завершення системних реформ. Це стосується зниження податкового навантаження на бізнес, покращення податкового клімату та державної підтримки інвестиційних проектів для залучення інвестицій, створення нових робочих місць та стимулювання економічного розвитку як регіонів, так і всієї країни [2].

Таким чином, податкова політика спрямовується на врахування інтересів громадян, підприємств і держави з метою досягнення стійкого економічного розвитку. Основна мета полягає в забезпеченні максимальної ефективності податкової системи, що забезпечує достатні надходження до бюджету для виконання державних функцій. При цьому необхідно забезпечити соціальну справедливість, враховуючи можливості платників податків. Важливим аспектом є також гнучкість податкової політики, що дозволяє оперативно реагувати на зміни в економічній ситуації, як на внутрішньому так і на міжнародному рівні, забезпечуючи стабільне економічне зростання та добробут громадян країни [3].

Для успішної реалізації ефективної податкової політики важливо дотримуватися низки ключових принципів, які сприяють створенню прозорої та зрозумілої системи оподаткування. Це передбачає, насамперед, простоту в розрахунку та сплаті податків, що зменшує адміністративне навантаження на платників податків і знижує можливості для ухилення від сплати. Прозорість податкової системи також допомагає уникати корупційних ризиків та підвищує довіру як бізнесу, так і громадян до державних органів. Ефективне податкове адміністрування є ще одним важливим аспектом, оскільки добре організований процес збору податків дозволяє максимально раціонально використовувати державні ресурси та забезпечувати своєчасне фінансування ключових сфер економіки. Цифровізація економіки вимагає особливої уваги до нових підходів у податковій сфері, зокрема розвитку сучасних технологічних рішень для спрощення взаємодії між платниками податків і державою. Використання цифрових інструментів може суттєво підвищити точність і швидкість податкових процесів, знизивши витрати на адміністрування та контроль [4].

Отже, стратегічними пріоритетами податкової політики на сучасному етапі є забезпечення економічної стабільності та підтримка українського бізнесу в умовах війни та післявоєнної відбудови. Це включає зниження податкового навантаження для стимулювання економічної активності, розвиток інновацій та інвестицій, підвищення прозорості податкової системи, а також впровадження цифрових технологій для спрощення податкових процесів. Основна мета – забезпечення стійкого економічного зростання, залучення інвестицій і створення нових робочих місць.

Список використаних джерел:

1. Дідик, О. Податкова система України в умовах воєнного стану. Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів. *Збірник матеріалів XX Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. м. Тернопіль, ЗУНУ, 2023. С. 41-45.*
2. Тихонов, В. О., Клос, В. М., Бортник, І. А., Жеребук, Ю. Д., Цісельський, В. О., & Трач, І. Я. Податкова політика в умовах економічної нестабільності та її вплив на економічне зростання. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law, (41). 2024. С. 328-335.* Біленко, О. В. Податкова політика України в умовах війни (*Doctoral dissertation, НУ "Запорізька політехніка"*). 2023. С. 207-208.
3. Малиш В. О. Податкова політика держави та її вплив на економічне зростання : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра : спец. 072 - фінанси, банківська справа та страхування / наук. кер. Є. Ю. Мордань. Суми : Сумський державний університет, 2023. 45 с.
4. Скаско, О., & Могила, І. Л. Теоретичні засади податкової політики в Україні: принципи, рівні та моделі. *Вісник Економіки, (3). 2023. С. 83-96.*

Гарбіч С.Т.

Науковий керівник: д.е.н., доц. Петик Л. О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Проблема оподаткування в усі часи була надзвичайно актуальною, адже саме податки є тим джерелом надходження коштів до державного бюджету, без якого неможливо уявити стабільну країну. Податки є дуже складною фінансовою категорією, яка впливає на всі економічні явища та процеси. Вплив податків на економіку належить до найбільш гострих питань сучасних дискусій у сфері податкової політики. Податки – це один з інструментів державного втручання в економіку, в ринковий механізм

розподілу економічних ресурсів [1, ст.87]. Держава не може існувати за рахунок лише добровільних, благодійних надходжень. Вона повинна мати бюджет із стабільним джерелом надходжень, роль яких виконують, у першу чергу, податки.

Податкова політика України дещо відрізняється від інших політик світу. Насамперед це пов'язано з постійною зміною влади в країні, що не дає можливості сформуванню єдиної послідовної стратегії сталого розвитку держави в сфері оподаткування. За ринкових умов господарювання роль податків як основного джерела поповнення доходів державного бюджету, а також знаряддя регулювання соціально-економічних процесів у суспільстві зростає. Водночас податки мають велике значення не тільки на макрорівні, але й є важливим інструментом впливу на господарську діяльність підприємств та організацій на макрорівні [3].

Система оподаткування в Україні, як і будь-яка інша система, має свої недоліки: це і її нестабільність, яка зумовлюється частими змінами в законодавчих актах, що негативно впливає на розвиток підприємництва в цілому, також надто важка організація системи оподаткування, і ускладнені розрахунки окремих податків.

Системні проблеми у податковій системі України:

1. Податкова заборгованість платників перед бюджетом та державними цільовими фондами, що зумовлено:

- відсутністю ефективних механізмів, які забезпечують відповідальність суб'єктів господарювання за виконання своїх фінансових зобов'язань;
- недосконалістю системи списання та реструктуризації податкової заборгованості підприємств перед бюджетом.

2. Бюджетна заборгованість з відшкодування податку на додану вартість. Основні причини, що ускладнюють виконання державою зобов'язань перед платниками податку на додану вартість:

- пред'явлення необґрунтованих вимог на відшкодування податку на додану вартість та заниження сум податкових зобов'язань;
- недоліки законодавчих норм, якими регулюється процедура відшкодування.

3. Ухилення від сплати податків. Ця проблема є однією з найгостріших в Україні та таких, що вирізняє її з-поміж більшості європейських країн. На масштаби ухилення від сплати податків впливає високий рівень податкових ставок, нерівномірний розподіл податкового навантаження; порушення принципу рівності платників перед законом; складність і недосконалість законодавства, яким регулюється підприємницька діяльність, зокрема податкового; недотримання норм законів, неефективність державної бюджетної політики.

4. Нерівномірне податкове навантаження, внаслідок чого найбільше навантаження покладено на законослухняних платників, позбавлених податкових пільг.

Метою проведення податкової реформи є приведення податкової системи у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку, сприяння сталому економічному зростанню шляхом лібералізації податкової системи на основі виваженої інвестиційно-інноваційної політики, забезпечення достатнього обсягу сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів на основі проведення збалансованої бюджетної політики, встановлення ліберального відношення до платників, які сумлінно виконують свої податкові зобов'язання, і посилення відповідальності за несплату податків.

Джерелом несправедливості української податкової системи є незбалансоване оподаткування доходів, яке вже можна назвати традиційним чи таким, що «історично склалося».

Якщо ретельно проаналізувати структуру надходжень від кінцевих платників податків, то виявиться, що надходження від фізичних осіб (податок на доходи фізичних

осіб (ПДФО), військовий збір, податок на додану вартість (ПДВ), а також єдиний податок, отримувачем якого виступає місцевий бюджет) переважають надходження від юридичних осіб (податок на прибуток, рента, акцизи та екологічні податки). До того ж, фізособи сплачують сумлінніше та передбачуваніше [2].

Проблема побудови ефективної податкової системи – одна із найбільш актуальних в Україні. Її вирішення повинно здійснюватися шляхом вивчення і аналізу як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого у світі досвіду у сфері оподаткування [4].

Створення податкової системи, адекватної потребам соціально орієнтованої конкурентоспроможної ринкової економіки, повинне передбачати:

- комплексність;
- цілеспрямоване «портфельне» формування системи податків;
- наукове визначення податкового потенціалу;
- формування адекватної правової основи.

Серед інститутів, які здійснюють реалізацію податкової політики в Україні, варто виокремити Міністерство фінансів України та Державну податкову службу України з її територіальними підрозділами.

Основними пріоритетами Міністерства фінансів України в забезпеченні формування та реалізації податкової політики є: підвищення ефективності, стабільності та прогнозованості податкової системи; підвищення якості та ефективності податкового адміністрування; ефективне акумулювання фінансових ресурсів, які необхідні для виконання державою своїх функцій; забезпечення справедливості та рівності податкової системи, її адаптація до норм Європейського Союзу; розширення бази оподаткування [5, с. 105].

Крім того, важливою умовою забезпечення процесу модернізації податкової політики країни є підготовка висококваліфікованого кадрового забезпечення, адже саме кадровий ресурс є дієвою силою якісних змін. Тому створення ефективної системи підвищення кваліфікації кадрів податкової служби є одним із пріоритетних напрямів її подальшого реформування.

Таким чином, для забезпечення розвитку та модернізації податкової політики України необхідно реалізувати такі заходи:

- створення передбачуваної та збалансованої бюджетної та податкової політики, спрямованої на реалізацію пріоритетів економічного розвитку;
- забезпечення передбачуваності реформ, поінформованість громадян і бізнесу в діях влади;
- покращення якості надання державних послуг;
- посилення контролю за витратами бюджету;
- повноцінна реалізація принципу прозорості та відкритості бюджетного процесу;
- забезпечення ефективного управління державним боргом;
- зниження фіскальних ризиків тощо.

Формування податкової системи та розробка податкової політики не можуть бути спонтанними непрогнозованими процесами, оскільки контроль з боку держави має забезпечити вдосконалення такого складного продукту еволюції, як податкова система, яка зумовлює необхідність регулювання незалежно від об'єктивних чинників податкової політики.

Високе податкове навантаження гальмує економічне зростання, а відповідно вимагатиме подальшого збільшення податкового навантаження, яке ще більше утискатиме економічний ріст. Підвищення податків лише на 1% ВВП зменшує реальний ВВП на 3% приблизно через два роки.

Обґрунтоване зниження податкового навантаження в перспективі вже кількох років може позитивно позначитися на обсязі податкових надходжень до бюджету,

оскільки обумовлене ним збільшення масштабів діяльності платників податків розширює базу непрямого оподаткування, а зростання прибутку підприємств і виплат на оплату праці забезпечує зростання податкових надходжень від прямих податків і зборів.

Для реалізації пріоритетів розвитку податкової

політики необхідно здійснити комплекс стимулюючих заходів, які передбачають:

- зниження податкового тиску;
- стимулювання інноваційної діяльності;
- сприяння розвитку малого підприємництва;
- підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази;
- зменшення масштабів ухилення від сплати податків тощо.

Податкова політика – це один із головних інструментів розвитку української економіки, який може забезпечити стале та довготривале економічне зростання. Насамперед від неї буде залежати темп відновлення української економіки, інтерес інвесторів та конкурентоздатність України як юрисдикції у регіоні. Без сміливих та неординарних кроків здобути ці конкурентні переваги навряд вдасться.

Список використаних джерел

1. *Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій. Навчальний посібник.* Під редакцією д-ра екон. наук, проф. Іванова Ю. Б., д-ра екон. наук, проф. Майбузова І. А. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 492 с. URL: https://ndc-jpr.org/media/ndc_old/documents/3_sa5omLX.pdf (дата звернення: 27.09.24).
2. *Стаття. Актуальні проблеми податкової системи України.* Автор: Сергій Верланов. URL: <https://dc.org.ua/news/tax-system> (дата звернення: 27.09.24).
3. *Афанасьєв М.В., Плоха О. Б.. Економіка підприємства: навч.-метод. посібник.* Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ВД «Інжек», 2007. – 320 с. (дата звернення: 27.09.24).
4. *Бородіна О. М., Бурлай Т. В., Горшкова Н. І., Гончар Н. Ю., Дубровський В. І. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення: моногр. / Інститут економіки та прогнозування НАН України / І. В. Крючкова (ред.). – К.: Основа, 2007. – 488 с. (дата звернення: 27.09.24).*
5. *Желай О. В. Інституціональне забезпечення координованої реалізації податкової політики на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Економіка, управління та адміністрування. 2020. № 1. С. 104–107. (дата звернення: 27.09.24).*

Гораль Ю.О.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

SWOT-АНАЛІЗ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЕКСПОРТЕРІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Проходження митного контролю експортери можуть здійснювати самотужки. Однак, на нашу думку, ефективнішим стане шлях залучення митного брокера до процесу. Основні переваги співпраці з митним брокером полягають у професійному наданні митно-брокерських послуг, що значно економить час суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Це означає не лише швидке оформлення митних документів, але й відсутність необхідності для суб'єктів ЗЕД самостійно відвідувати митні органи та проходити всі бюрократичні процедури. Досвідчені митні брокери можуть максимально швидко оформити транспорт і вантаж, що дозволяє суб'єктам ЗЕД ефективніше вести бізнес, скорочуючи час доставки товарів[1].

Необхідність залучення митного брокера зростає в країнах, де митне і податкове законодавство часто змінюється, що створює додаткове навантаження на власників бізнесу, змушуючи їх постійно стежити за змінами в законодавстві. Часті зміни можуть призвести до помилок в оформленні документів, якщо цією процедурою займатиметься співробітник компанії, яка займається ЗЕД. Це може не тільки забрати більше часу, але й призвести до додаткових фінансових витрат у вигляді штрафів за порушення митних правил. Митні брокери, на відміну від працівників компанії, постійно стежать за оновленнями законодавства, що значно знижує ймовірність помилок.

Крім того, митний брокер страхує вантаж, оскільки несе відповідальність за його збереження під час транспортування. Існують випадки, коли собівартість товару, придбаного за дуже низькою ціною, значно зростає на території України через податки, митні збори та необхідність отримання дозвільних документів, що робить подальший продаж цього товару економічно не вигідним. Ще однією важливою перевагою співпраці з митними брокерами є доступ до послуг висококваліфікованих фахівців у галузі митного декларування та перевезення, оскільки до митних посередників висуваються певні фінансові, професійні, кваліфікаційні та організаційно-технічні вимоги. Це зменшує ризики для клієнтів, які користуються послугами таких посередників. SWOT-аналіз співпраці експортера сільськогосподарської продукції з митним брокером наведена в Таблиці 1 Співпраця з митним брокером надає значні переваги, особливо для компаній, які активно займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Проте при виборі брокера важливо враховувати не лише його переваги, а й можливі недоліки, а також уважно обирати партнера і контролювати якість його роботи. Залучення митного брокера дозволяє компаніям значно зменшити витрати на оформлення митних документів, оскільки витрати на послуги брокера зазвичай залежать від обсягу товарів, що перевозяться.

Таблиця 1

SWOT аналіз взаємодії митних брокерів та експортерів сільськогосподарської продукції

Сильні сторони (Strength)	Можливості (Opportunities)
<ul style="list-style-type: none"> • Професіоналізм: Митні брокери мають глибокі знання митного законодавства, що дозволяє їм швидко і ефективно оформлювати документи. • Досвід: Багаторічний досвід роботи в митній сфері забезпечує брокерам знання всіх нюансів і особливостей митного оформлення. • Економія часу: Завдяки професіоналізму та досвіду, брокери значно скорочують час, необхідний для оформлення документів. • Мінімізація ризиків: Брокери беруть на себе відповідальність за правильне оформлення документів, що знижує ризик штрафів та затримок товарів. • Комплексний підхід: Брокери надають широкий спектр послуг, включаючи консультування з питань митного оформлення, підготовку необхідних документів, представництво інтересів клієнта в митних органах. 	<ul style="list-style-type: none"> • Розвиток міжнародної торгівлі: Зростання обсягів міжнародної торгівлі збільшує попит на послуги митних брокерів. • Ускладнення митного законодавства: Постійні зміни в митному законодавстві підвищують потребу в професійних послугах брокерів. • Нові технології: Впровадження електронного документообігу та інших інноваційних технологій відкриває нові можливості для оптимізації роботи брокерів.

Продовження Табл .1

Слабкі сторони (Weaknesses)	Загрози (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> • Вартість послуг: Послуги митного брокера є платними, що може бути додатковим витратним пунктом для бізнесу. • Залежність від брокера: Компанія стає залежною від якості роботи брокера. Помилки або недоброчесність брокера можуть призвести до негативних наслідків. 	<ul style="list-style-type: none"> • Конкуренція: Ринок митних брокерських послуг є конкурентним, що може призвести до зниження цін на послуги. • Зміни в митному законодавстві: Часті зміни в законодавстві можуть ускладнювати роботу брокерів і вимагати від них постійного навчання. • Економічна нестабільність: Економічні кризи можуть призвести до зниження обсягів міжнародної торгівлі та, відповідно, до зменшення попиту на послуги брокерів.

Джерело: побудовано автором

Митний брокер допомагає оперативно отримати номер EORI, який є обов'язковим для всіх суб'єктів підприємницької діяльності, що беруть участь у митних операціях на території ЄС, тим самим пришвидшуючи рух вантажів через митний кордон України. Він також допомагає у реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, фізичних осіб-підприємців в митниці та ДПС України, а також вносить зміни до облікової картки за потреби.

Послуги митного брокера включають підготовку всіх необхідних товаросупровідних документів та подання належним чином оформленої митної декларації, включаючи вказівку точного коду УКТ ЗЕД та правильну митну вартість для проведення митного контролю. Брокер також займається оформленням специфічних товарів, таких як зразки без комерційної вартості, поштові та міжнародні експрес-відправлення, особисті речі, несупроводжуваний багаж, зброя, фармацевтичні товари, гуманітарна допомога, комплексні інвестиції, та товари, що не придатні або пошкоджені.

Щоб пришвидшити попередній митний контроль, митний брокер готує та подає попередні повідомлення або декларації до митних органів. Він також допомагає в оформленні гарантійних зобов'язань, необхідних для сплати мит, податків та зборів під час митного оформлення, що забезпечує безпроблемний випуск товарів у пункті призначення.

Список використаних джерел:

1. Герчаківський С.Д. Митна справа: навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво «Економічна думка», 2020. С.290. URL: http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316497/45653/1/%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C%D0%A1_2020.pdf

Даниляк Я. А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І. Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах нестачі фінансових ресурсів в органів місцевого самоврядування та відсутності стабільності їх джерел доходу в Україні, актуальність

проблеми щодо вдосконалення системи місцевих податків і зборів постає надзвичайно гостро. Ефективне утворення місцевих фінансів у країні є одним з ключових факторів для стабілізації економічної ситуації. У розвинених країнах світу муніципалітети, які опираються на власні фінанси, виступають стабілізаторами соціального та політичного порядку, фінансової та економічної ситуації у державі.

Чинна система місцевого оподаткування в Україні сьогодні не здатна у повному обсязі забезпечити виконання цілей державної політики, вимог та цілей платників податків. Ряд недоліків, допущених при її створенні, призвели до того, що податки не виконують повноцінно як фіскальної, так і стимулюючої функції [1].

Один з найважливіших елементів системи місцевого оподаткування, який потенційно може забезпечити значні надходження до бюджетів різних рівнів, - це податок на майно.

Більшість недоліків управління майновим податком виникли через такі причини:

- не враховується місцезнаходження нерухомості;
- встановлюється сприятливий підхід до власників кількох нерухомих об'єктів;
- основою для розрахунку податку є площа нерухомості, а не її ринкова вартість

[2].

Важливою також є проблема корупції в сфері майнових відносин, зокрема у галузі земельних відносин, де експерти оцінюють рівень корупції в дозвільній діяльності та договірних операціях щодо земельного користування на значному рівні. Тому на сьогодні важливо провести реальну та об'єктивну оцінку земельних ресурсів в Україні [3]. До інших недоліків земельного податку слід віднести його жорсткість (тобто сума податку не залежить від доходів платників) та складність оцінки земельних ресурсів. Наступним недоліком є те що, законодавчі норми щодо незастосування пільг для власників нерухомості, використаної для отримання прибутку, хоч і теоретично обґрунтовані, проте на практиці можуть бути недостатньо реалізованими через характер мало здійсненої декларації. Для удосконалення системи надання пільг з податку на нерухоме майно необхідно [4]:

- забезпечити об'єктивність та прозорість у наданні пільг;
- розглянути можливість встановлення пільг у залежності від специфіки нерухомості, такої як призначення для приватного проживання, комерційної діяльності чи використання для громадських потреб;
- залучати громадськість до процесу прийняття рішень щодо надання пільг для забезпечення максимальної відповідності інтересам громади;
- враховувати пільги для власників нерухомості, які використовують нерухомість для інвестицій або реконструкцій з метою розвитку.

Один із варіантів компромісу, який сприятиме збільшенню справедливості в системі оподаткування нерухомості, полягає у застосуванні коригуючих коефіцієнтів, при встановленні бази оподаткування. Відтак, коригуючі коефіцієнти враховують місцезнаходження об'єкта (чи це буде сільська чи міська місцевість, центр чи окраїна населеного пункту). Однак, в стратегічному плані доцільно розглядати перехід до визначення оподаткування в основі якої вартість нерухомого майна, що створить можливість у повній мірі забезпечувати принцип соціальної справедливості у системі оподаткування та попереджати діяння власників, спрямованих на зменшення обсягу платежів. У випадку надання податкових пільг слід використовувати індивідуальний підхід, який враховує неоподатковувану площу для кожного жителя та на додаток загальний норматив для сім'ї.

В умовах економічної та фінансової нестабільності в Україні питання ефективного оподаткування плати за землю постає доволі гостро. Удосконалення системи справляння плати за землю вимагає суттєвих змін, оскільки даний податок

може стати значним джерелом фінансових ресурсів для різних рівнів бюджетів та сприяти ефективному використанню земельних ресурсів. Особливу увагу доцільно звернути на складові елементи плати за землю, такі як розмір податкових ставок та перелік пільг, які сьогодні практично мінімізують його можливості як інструмента фіскального впливу на соціальний добробут. Податковим кодексом України визначено перелік категорій населення, що звільняються від сплати земельного податку. Проте, через категоріальний підхід до формування списку осіб, що мають право на пільги (не враховуючи їхній матеріальний стан), для забезпечення екітабельності оподаткування для інших груп платників, розмір використання пільг обмежується, зокрема, для введення особистого селянського господарства до 2 га, а також для використання земельної ділянки у розмірах від 0,1 га до 0,25 га для будівництва та обслуговування житлового будинку та інших цілей. Завдяки використанню цих норм обмежується кількість осіб, які мають обов'язок сплачувати плату за землю в Україні, що позбавляє саму ідею пільги як потенційного інструмента надання деяких переваг платникові податку. У результаті це призводить не лише до втрат у дохідній частині бюджету, але й до невиправданого збагачення власників за рахунок невикористаного резерву доходів бюджету [5].

В цілому, аналізуючи плату за землю в Україні можна стверджувати, що вона відзначається обмеженою ефективністю, а її потенціал у сфері перерозподілу доходів населення України не реалізовується належним чином. Основні напрями вирішення цих проблем включають перехід до принципу визначення об'єкта оподаткування земельним податком на основі їх вартості, завершення процесу повної інвентаризації земель, оптимізація процедур надання пільг із сплати податку за землю, а також підвищення розміру ставок земельного податку.

Варто розглянути ще кілька основних проблем, що виникають у громадах з питань податкового адміністрування (табл.1)

Для вирішення цих проблем необхідно розглянути можливості удосконалення системи обліку податків, встановлення ефективних механізмів контролю та стягнення податкових платежів, а також розширення повноважень місцевих органів у цій сфері.

Таблиця 1

Проблеми громад, щодо податкового адміністрування

1. Недостатня перевірка даних юридичних осіб, власників / орендарів земельних ділянок.	Юридичні особи подають декларації через кабінети платників податків, існує ризик подання недостовірних даних, що ускладнює ефективне адміністрування податків.
2. Обмежені можливості стягнення податкової заборгованості через суд.	Органи місцевого самоврядування не мають достатніх повноважень для стягнення податків через судовий процес, що ускладнює контроль за своєчасною сплатою податків.
3. Необхідність удосконалення обліку платників податків.	Наявність недоліків у системі обліку власників нерухомості та земельних ділянок призводить до недостатньої точності при зборі податків.
4. Відсутність інформації про платників до 2013 року.	Деякі дані про платників знаходяться у паперовому форматі, що ускладнює доступ до повної інформації та обробку податкових декларацій.
5. Недостатній контроль за стягненням платежів.	Відсутність повноважень для органів місцевого самоврядування щодо стягнення податкових зобов'язань у судовому порядку призводить до збільшення податкового боргу.

Джерело: складено автором на основі [6].

Окрім вище вказаного, важливим аспектом є визначення стратегії щодо оптимізації місцевого оподаткування в Україні з урахуванням визначених переваг кожного регіону, а також розробка методів його покращення. Основною метою даної концепції є забезпечення оптимізації діяльності органів місцевого самоврядування та чинного податкового законодавства, здійснення збалансування місцевих бюджетів і збільшення повноважень місцевого самоврядування у стягненні місцевих податків та зборів. Водночас, необхідно враховувати принципи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, такі як автономність та гласність, які були задекларовані Європейською хартією місцевого самоврядування.

Підсумовуючи варто зазначити, що Україна стикається з проблемою нестабільних джерел доходів для місцевих органів самоврядування, що ускладнює стабілізацію економічної ситуації та розвиток територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Віхер М.О. Вектори підвищення ефективності системи місцевих податків і зборів в Україні. Збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнський національний університет. 2023. Вип. 3. Том 1. С. 36-40
2. Назаркевич, І., Коваль, Т. Перспективи реформування системи місцевого оподаткування в Україні: основні напрями та інструменти. Молодий вчений. 2023. №11 (123), С. 134-139.
3. Дубровський В., Черкашин В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? 2016. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28998.pdf>
4. Волохова І. С. Місцеві податки та збори в доходах місцевих бюджетів України: наслідки проведених реформ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2019. № 23 (2). С. 50-53.
5. Горин В. П., Булавинець В. М. Плата за землю як інструмент фіскального регулювання суспільного добробуту. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. 2020. №3. С. 46-52.
6. Адміністрування місцевих податків і зборів ОМС – наступний крок фінансової децентралізації? Тези другого діалогу «Децентралізація на зв'язку». ОТГ Всеукраїнська Асоціація. URL: <https://hromady.org/administruvannya-miscevix-podatktiv-i-zboriv-oms-nastupnij-krok-finansovo%D1%97-decentralizaci%D1%97-tezi-drugogo-dialogu-decentralizaciya-na-zvyazku/>

Даниляк Я. А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Круглякова В. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРИЧИНИ ТА МЕТОДИ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

У довоєнний період податкова політика була спрямована переважно на вирішення тимчасових фіскальних проблем, пов'язаних з потребою збору додаткових фінансових ресурсів для бюджету, замість стимулювання якісних структурних змін. Що стосується змін у фіскальній політиці під час війни, то вона характеризується пом'якшенням умов оподаткування та зниженням рівня податкового навантаження. Проте за таких умов посилюється значення протидії ухиленню від сплати податків та податкового контролю. Проведення податкового контролю є необхідною умовою для ефективного функціонування податкової системи. Ефективний податковий контроль можливий тільки тоді, коли він здійснюється прозоро та з мінімальними витратами.

Відсутність або низька ефективність податкового контролю сприяє ухиленню від сплати податків суб'єктами господарювання та призводить до значного зменшення податкових надходжень до бюджету, що може становити загрозу для економічної безпеки держави [1].

Ухилення від сплати податків є серйозною проблемою в Україні як і в багатьох інших країнах. Існує кілька причин, які зумовлюють це явище, а також застосовуються різні методи боротьби з ним.

Рис. 1. Причини ухилення від сплати податків в Україні

Джерело: складено на основі [2]

-Високі податкові ставки: високі податкові ставки можуть спонукати підприємців та громадян шукати шляхи уникнення сплати податків. Це особливо стосується підприємців, які можуть намагатися зменшити свій податковий тягар, переводячи гроші в офшорні зони або використовуючи інші податкові схеми.

- Корупція: корупція є серйозною проблемою в Україні і може сприяти ухиленню від сплати податків.

- Складний податковий кодекс: складний та неоднозначний податковий кодекс може стати перешкодою для коректного розуміння податкових обов'язків громадянами та підприємцями. Це може викликати помилки при поданні податкової звітності і сприяти ухиленню від сплати податків [2].

Окрім традиційних факторів, таких як високі податкові ставки, корупція та складність податкового кодексу, існує низка інших причин, що впливають на цю ситуацію.

1. Низька довіра до держави. Через багаторічні проблеми з корупцією та неефективне використання державних коштів, багато громадян і підприємців не вірять, що їхні податки підуть на реальні потреби країни, що особливо актуально в умовах війни. Це підштовхує до ухилення від сплати податків, оскільки люди не відчують відповідальності перед державою.
2. Слабкий контроль у період війни. В умовах воєнного стану держава може бути зосереджена на інших пріоритетах, таких як безпека та оборона. Це послаблює контроль над економікою, що створює сприятливі умови для ухилення від

сплати податків, особливо в регіонах, де держава має обмежений вплив через бойові дії.

3. Ріст тіньової економіки. Через економічні труднощі, спричинені війною, багато підприємств і працівників змушені працювати в тіньовому секторі, щоб вижити. Нелегальна економічна діяльність збільшується, оскільки люди прагнуть уникнути зайвих витрат, пов'язаних з офіційною реєстрацією та сплатою податків.
4. Фінансові труднощі бізнесу. Малі та середні підприємства, що переживають складні часи через війну, можуть ухилитися від податків через брак коштів для виживання. У періоди економічної нестабільності бізнеси часто стикаються з проблемами ліквідності, що штовхає їх до зменшення витрат будь-якими способами, включаючи уникнення податків.
5. Складність відстеження доходів. В умовах війни багато видів доходів стають складнішими для контролю, особливо зростає роль неформальної або цифрової економіки. Відсутність чіткого регулювання й контроль за доходами в цих сферах сприяє ухиленню від сплати податків.

Проблема ухилення від сплати податків, особливо в умовах війни, вимагає комплексних та ефективних рішень, які допоможуть зміцнити державний бюджет і забезпечити стійкість економіки. Важливо розробити стратегію, яка поєднуватиме посилений контроль, прозорість державних інституцій та підтримку бізнесу. Ось кілька можливих напрямків для боротьби з ухиленням від сплати податків, які можуть бути впроваджені для покращення ситуації.

Методи боротьби з ухиленням від сплати податків в Україні:

- Підвищення прозорості та відповідальності: уряд повинен зробити податкову систему більш прозорою та встановити жорсткі механізми відповідальності за ухилення від сплати податків. Це може включати впровадження електронних систем подання звітності, підвищення контролю за порушення податкового законодавства, а також забезпечення прозорості у використанні публічних коштів.

- Спрощення податкової системи: реформування складного податкового кодексу і спрощення процедур подання звітності можуть сприяти більшій відповідальності громадян та підприємців щодо сплати податків. Це також може зменшити можливості для ухилення від оподаткування через помилки або незрозумілість податкових правил.

- Зміцнення контролю: посилення контролю з боку податкових органів є важливим кроком у боротьбі з ухиленням від сплати податків. Ефективна система перевірок, аудитів та використання аналітичних інструментів може допомогти виявити потенційні порушення і забезпечити виконання податкових зобов'язань.

- Міжнародне співробітництво: співпраця з іншими країнами у сфері обміну податковою інформацією та боротьби з офшорними схемами може допомогти ускладнити можливості для ухилення від сплати податків. Україна може активно вступати в податкові угоди і вести переговори з іншими країнами для покращення обміну інформацією та забезпечення справедливого оподаткування.

- Підвищення податкової свідомості: розширення освітніх програм та інформаційних кампаній з метою підвищення свідомості громадян та підприємців про важливість сплати податків і наслідків ухилення може зміцнити культуру податкової відповідальності [2].

Підсумовуючи, можемо сказати, що ці заходи разом можуть сприяти боротьбі з ухиленням від сплати податків в Україні. Проте, важливо зазначити, що боротьба з ухиленням від оподаткування є комплексним завданням, яке потребує постійного вдосконалення податкової системи, зміцнення контролю, ефективного судочинства та прозорості в управлінні фінансами. Також важливо враховувати соціально-

економічний контекст, сприяти розвитку бізнесу та створенню сприятливих умов для громадян, що зменшить мотивацію до ухилення від сплати податків.

Список використаних джерел:

1. Висоцька, І. Б., Родченко, С. С., & Лелюк, Н. Є. (2023). Протидія ухиленню від сплати податків в умовах воєнного стану. *Академічні візії*, (19). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/378>
2. Краска В. Ухилення від сплати податків в Україні: причини та методи боротьби. *Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів. Збірник матеріалів XX Всеукр. наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених. (м. Тернопіль, ЗУНУ, 25 травня 2023 р.) Тернопіль, 2023. С 76-77. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/49479/1/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BA%D0%B0%20%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F.pdf>*

Даниляк Я. А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О. А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Основною статтею доходів місцевого бюджету є місцеві податки і збори, які збираються з резидентів і підприємств, що діють в даній територіальній одиниці. Ці доходи надають місцевим органам фінансову незалежність від центральних урядових структур і дозволяють розвивати і підтримувати важливі сфери, такі як культура, освіта, охорона здоров'я, соціальна інфраструктура та соціальний захист населення.

Місцеві податки й збори – це достатньо великий ресурс. У деяких зарубіжних країнах частка місцевих податків і зборів у бюджетах сягає 60-70%. Частка таких надходжень у місцевих бюджетах в Україні – близько 15%, а в податкових надходженнях – близько 23%. У структурі місцевих податків превалюючими є майнові податки і єдиний податок, які становлять понад 90% усіх місцевих податків і зборів. Туристичний збір і збір за паркування транспортних засобів зараз не мають суттєвого фіскального значення як в межах громад, так і країни [1].

Україна має незначну роль місцевих податків та зборів у своїй податковій системі. З 2015 року, з початком реформи децентралізації, спостерігалось помірне зростання частки місцевих податків та зборів у ВВП, з 0,5% у 2014 році до 1,6% у 2022 році. Проте ця частка залишається низькою порівняно з країнами ЄС, які вже давно мають децентралізовані системи управління. Органи місцевого самоврядування не мають значного впливу на грошові потоки країни і переважно використовують кошти, які є частинами загальнодержавних податків та міжбюджетних трансфертів. Українська система місцевого самоврядування переживає реформування з метою приведення її до європейських стандартів [2].

Динаміка дохідної частини місцевих бюджетів в Україні за період 2021-2023 рр. характеризується показниками, які через вплив війни скоротилися з 580699,2млн. грн. до 555097,1 млн. грн., проте у 2023 спостерігається зростання до 652609,1 млн. грн. Динаміка податкових надходжень до місцевих бюджетів вказує також спершу на спад з 89896,6 млн. грн. до 84305,1 млн.грн. через повномасштабне и вторгнення у 2022, а відтак зростання до 100008,8 млн.грн. у 2023 році.

Таблиця 1

Питома вага місцевих податків і зборів у податкових та сукупних доходах місцевих бюджетів України за 2021-2023 роки

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
Доходи місцевих бюджетів всього (млн. грн.)	580699,2	555097,1	652609,1
Податкові надходження (млн. грн.)	346713,2	393460,7	434540,9
Місцеві податки і збори (млн. грн.)	89896,6	84305,1	100008,8
Питома вага місцевих податків і зборів у сукупних доходах місцевих бюджетів України (%)	15,5	15,2	15,3
Питома вага місцевих податків і зборів у податкових доходах місцевих бюджетів України (%)	25,9	21,4	23,0

Джерело: складено автором на основі [3].

Серед податкових надходжень питома вага місцевих податків і зборів коливається в межах 21,4 % – 25,9 %, значення цього показника за аналізований час спершу скоротилося на 4,5 %, у 2023 зросло на 1,6%. Водночас, у складі доходів місцевих бюджетів місцеві податки і збори займають 15,2 % – 15,5 % з незначними коливання з 2021 до 2022 зменшення на 0,3%, а у 2023 збільшення на 0,1%.

Як бачимо, місцеві податки і збори складають близько чверті у доходах місцевих бюджетів України. Причому частка їх у 2022–2023 рр. скоротилась у зв'язку з воєнними діями і неможливістю адміністрування, в тому числі ефективного адміністрування, на усіх українських територіях.

Таблиця 2

Динаміка і структура деяких місцевих податків і зборів та їх питома вага у доходах місцевих бюджетів України за 2021-2023 роки

Показник	2021		2022		2023		Темп росту,% (2023/2022)
	Млрд. Грн.	%	Млрд. грн	%	Млрд. грн	%	
Єдиний податок	46,2	13,1	47,2	11,9	55,8	12,7	118,2
Плата за землю	35,3	10,0	29,6	7,4	34,5	7,8	116,6
Податок на нерухоме майно	7,8	2,2	7,1	1,8	9,1	2,0	128,2
Інші місцеві податки і збори	0,6	0,2	0,4	0,1	0,6	0,1	150
Доходи місцевих бюджетів (без урах. міжбюдж.трансфертів)	351,9	100	398,1	100	441,9	100	-

Джерело: складено автором на основі [2-3].

Розглянувши табл. 2, можемо побачити позитивну динаміку по усіх проаналізованих надходженнях у 2021–2023 рр. Із початком російського вторгнення картина змінилась.

Надходження плати за землю за 2022 рік склали 29,6 млрд. грн, що на 16,2% менше порівняно із 2021 роком. Місцеві бюджети недоотримали 5,7 млрд. гривень плати за землю. Зазначене обумовлено змінами до податкового законодавства, якими на період з березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, в якому припинено або скасовано воєнний стан, не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата) на територіях, де ведуться (велися) бойові дії або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації. Також не підлягають оподаткуванню заміновані земельні ділянки та ті, на яких наявні фортифікаційні споруди.

Податку на нерухоме майно недоотримано 0,7 млрд. грн (–9,0%) через, знову ж таки, зміни до податкового законодавства, згідно з якими цей податок, як і плата за землю не сплачується на період з березня 2022 року по 31 грудня року, в якому припинено або скасовано воєнний стан, на територіях, де ведуться (велися) бойові дії або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації [4].

За 2022 рік надходження єдиного податку зросли завдяки змінам у податковому законодавстві, які дозволили суб'єктам господарювання з високими доходами переходити на спрощену систему оподаткування: сплата єдиного податку в розмірі 2% замість сплати податку на прибуток (18%) та ПДВ.

У структурі місцевих податків в Україні значну частку становить плата за землю (більше 30 %). Частка податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, щорічно (за винятком 2022 року) зростає. Це вказує на значний потенціал збільшення його надходжень.

Підсумовуючи варто зазначити, що аналіз динаміки податкових надходжень та їх структури за період воєнних подій демонструє здатність місцевих бюджетів адаптуватися до складних умов і зберігати ресурси для функціонування громади. Навіть у нестабільних умовах спричинених війною, питома вага місцевих податків і зборів залишається стабільною, вказуючи на їх значущість у формуванні бюджетів і підтримці місцевих ініціатив.

Список використаних джерел:

1. Західна О.Р., Дубик В.Я., Даниляк Я.А. Вплив місцевих податків та зборів на фінансову стійкість територіальних громад в умовах війни. *Економіка, фінанси, право*. 2024. № 6. С. 59-63. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-item/365>
2. Фугело П. М. Місцеві податки і збори та їх роль у фінансовому забезпеченні реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2024. Випуск 1(42). С.107- 110. URL: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.16>
3. Open budget : Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2021&budgetType=LOCAL>
4. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105>

Довгополюк А.Б.

Науковий керівник: д.е.н., доц. Назаркевич І.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНІЙ ПОСЛУГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Розвиток цифровізації освітніх послуг в Україні став відповіддю на кілька ключових викликів, які виникли в сучасному світі. Несподіваний спалах пандемії

COVID-19 у 2020 році змусив освітні заклади в Україні, як і по всьому світі, терміново перейти на дистанційні формати навчання. Закриття шкіл та університетів підштовхнуло до пошуку нових, інноваційних підходів до освітнього процесу, що призвело до бурхливого розвитку онлайн-платформ та цифрових інструментів.

Повномасштабна війна в Україні, що розпочалася у 2022 році, стала каталізатором для прискорення цифрової трансформації освіти. Масові обстріли та руйнування навчальних закладів, а також вимушена евакуація мільйонів українців призвели до необхідності термінового переходу на дистанційні формати навчання. Це було єдиним способом забезпечити безперервність освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Крім цих двох основних факторів, розвиток цифровізації освітніх послуг в Україні також був обумовлений загальносвітовими тенденціями до інформатизації суспільства. Цифрові технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя, і освітня сфера не є винятком. Багато учнів і студентів вже були готові до використання цифрових інструментів, що дозволило освітнім установам легше інтегрувати їх у навчальний процес. До того ж, державні ініціативи, такі як "Всеукраїнська школа онлайн" та програми Міністерства освіти і науки України щодо впровадження електронних підручників і платформ, стимулювали навчальні заклади до активного впровадження цифрових інструментів у навчальний процес.

В цілому, цифровізація освітніх послуг має низку переваг, зокрема:

1. Доступність освіти. Завдяки цифровізації освіта стає більш інклюзивною та доступною. Онлайн-платформи дають змогу отримувати знання в будь-якій точці світу, долаючи обмеження, пов'язані з відстанню, фізичними можливостями чи зайнятістю. Це створює нові можливості для особистісного та професійного розвитку.

2. Гнучкість та індивідуалізація навчання. Цифрові технології роблять навчання більш індивідуальним і ефективним. Гнучкий графік і можливість самостійного вибору матеріалів роблять навчання доступнішим для всіх, особливо для тих, хто поєднує його з роботою чи іншими обов'язками. Це підвищує мотивацію та ефективність навчання.

3. Широкий доступ до освітніх ресурсів. Цифрові технології перетворюють традиційне навчання, надаючи доступ до нескінченної кількості освітніх ресурсів. Електронні бібліотеки, бази даних та інтерактивні платформи містять актуальну інформацію з різних галузей знань. Завдяки зручним інструментам пошуку, учні та студенти можуть швидко знайти необхідні матеріали. Крім того, різноманітність форматів навчання — від текстових до мультимедійних — дозволяє кожному обирати найбільш ефективний спосіб засвоєння знань.

4. Інтерактивність та мультимедійність. Цифрові технології роблять навчання більш динамічним і захопливим. Інтерактивні інструменти, такі як відеоігри, симуляції, віртуальні лабораторії та інтерактивні завдання, допомагають учням краще розуміти складні концепції та теми. Це підсилює практичну складову навчання, оскільки учні можуть брати участь у віртуальних експериментах або симуляціях реальних ситуацій. Наприклад, у біології можна «відвідати» віртуальну лабораторію для проведення експерименту, у географії — дослідити віртуальну модель земної поверхні. Такий підхід значно підвищує зацікавленість учнів і сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.

Водночас цифровізація освітніх послуг не позбавлена недоліків до яких варто віднести наступні:

1. Недоступність для певних груп. Незважаючи на глобальну цифровізацію, цифровий розрив залишається актуальною проблемою. Багато дітей, особливо в віддалених регіонах, не мають можливості користуватися швидкісним інтернетом або сучасними гаджетами. Відсутність таких ресурсів ускладнює їхню участь у сучасному

освітньому процесі, який все більше переходить в онлайн-формат. Ця нерівність створює додаткові перешкоди для учнів із соціально незахищених верств населення.

2. Брак особистого контакту. Особисті розмови вчителя і учня – це ключовий аспект успішного навчання. Це допомагає дітям краще засвоїти матеріал, розвивати їхні соціальні навички і мотивувати до навчання. Онлайн-навчання обмежує такі спілкування, що негативно впливає на якість освіти, особливо для молодших школярів.

3. Проблеми з мотивацією та самодисципліною. Дистанційне навчання вимагає від учнів високої самоорганізації. Без жорсткого графіка і постійного контролю з боку вчителя, багато учнів зазнають труднощів з плануванням часу, що призводить до прокрастинації та зниження навчальної успішності. Особливо гостро ця проблема стоїть для тих, хто не вміє ефективно розподіляти час і не має чіткого розпорядку дня. Крім того, відсутність прямого спілкування з однокласниками та вчителем може негативно вплинути на мотивацію до навчання.

Отже, цифрові освітні технології – це потужний інструмент, який може суттєво покращити якість освіти. Однак, для досягнення максимального ефекту необхідно враховувати як їх переваги, так і недоліки. Важливо забезпечити рівний доступ до цифрових технологій для всіх, розробляти ефективні методи оцінювання знань та створювати сприятливе середовище для навчання.

Захарченко Д.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

БЮДЖЕТНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ВИДАТКІВ

Кабінет міністрів схвалив законопроект із змінами до держбюджету та Податкового кодексу. Зокрема, уряд пропонує збільшити видатки цьогогорічного кошторису на 500 млрд грн – переважно на фінансування Сил оборони.

Гроші планують зібрати за допомогою запозичень на внутрішньому ринку та підвищення податків. Верховна Рада України схвалила в цілому внесення змін до держбюджету-2024 з метою збільшення видатків сектору безпеки та оборони на 495,3 млрд грн. та скоротити поточний план видатків на 65,7 млрд грн. Також законопроект про внесення змін до Податкового кодексу, який є системно пов'язаним зі змінами до держбюджету, парламентарі підтримали за основу в першому читанні.

Це дозволить збільшити видатки на оборону та інші цілі на 500 млрд грн. Абсолютна більшість додаткових видатків – 495,3 млрд грн – піде на фінансування армії. Крім того, уряд пропонує додати 4,5 млрд грн до резервного фонду бюджету. Цьогоріч кошти з нього витрачали переважно на фортифікації, однак під час планування бюджету уряд закладав можливість використовувати резервний фонд на ремонт доріг.

На 400 млн грн планують збільшити видатки Міністерства у справах ветеранів – на допомогу військовополоненим та їхнім родинам. Ще 101 млн грн має піти Міністерству юстиції на виконання покарань. Дефіцит на пів трильйона гривень - під час планування бюджету на 2024 рік восени 2023 року уряд очікував на безперебійне надходження військової допомоги від США. Однак через заполітизованість цього питання в Штатах відповідне рішення американський Конгрес ухвалив лише наприкінці квітня 2024 року. Оскільки Україна понад пів року не отримувала допомоги від США, то на початку 2024-го уряду довелося збільшувати видатки на закупівлю озброєнь та боєприпасів. На ці цілі використовували закладені в бюджеті кошти, які мали використати наприкінці року. Цей процес називається наближенням видатків.

Джерел фінансування "діри" на пів трильйона гривень буде кілька (рис.1). Джерелами покриття додаткових видатків є здійснення низки заходів. Перше джерело – перевиконання поточного плану доходів бюджету на 75,8 млрд грн. Це перевиконання виникло, зокрема, за податком на прибуток (через підвищення ставки податку для банків), а також за ПДВ з імпортних товарів. Друге джерело – скорочення видатків на 65,7 млрд грн. Зокрема, уряд пропонує скоротити видатки за програмою "Обслуговування державного боргу" (на 61,83 млрд грн) та на виплати за борговими зобов'язаннями, за якими держава виступає як гарант (на 3,87 млрд грн). Третє джерело – державні запозичення на внутрішньому ринку. Уряд пропонує збільшити план з розміщення ОВДП на 2024 рік на 220 млрд грн. Четверте джерело – підвищення податків. Це має принести бюджету 138,7 млрд грн.

Рис. 1. Структура фінансування військових потреб з Державного бюджету України у 2024 році[1]

Як показує час, уряд планомірно виконує поставлені задачі, новий податковий закон ухвалений, ОВДП та військові облігації починають збільшувати свою кількість, скорочення державного боргу виконується успішно. Перша наша проблема полягала у повній залежності від західних партнерів і як це вже ставалось, якщо буде затримка в траншах чи військовій допомозі, нам не буде звідки взяти гроші. Друга наша проблема в правильності інвестування грошей та ставлення на військові реї.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: https://mof.gov.ua/uk/news/parlament_skhvaliv_zbilshennia_vidatkiv_dlia_sil_oboroni_v_tsilomu_a_podatkovii_zakonoproiekt_pidtrimav_za_osnovu-4793
2. Верховна рада підтримала зміни до держбюджету. *Ліга законів*. URL: https://biz.ligazakon.net/news/230596_rada-pdtrimala-zmni-do-derzhbyudzhetu-2024-pro-zbilshennya-vidatkv-na-oboronu-na-500-mlrd-grn
3. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44606>

Кіндрат С.В.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В умовах динамічних економічних змін та глобальних викликів стратегічні пріоритети податкової політики набувають особливого значення для забезпечення економічної стабільності та розвитку. Сучасна податкова політика має на меті створення сприятливих умов для ведення бізнесу, стимулювання інвестицій, забезпечення соціальної справедливості та оптимізації бюджетних надходжень.

Податкова політика є основою для формування механізму економічного зростання держави. На сучасному етапі вітчизняна податкова політика характеризується прийняттям «Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки». Ця стратегія має на меті створення більш ефективної та стійкої системи управління державними коштами, а також розвиток соціально орієнтованої економіки. Це, в свою чергу, сприятиме подальшій інтеграції вітчизняної економіки у світовий ринок та створить передумови для поглиблення співпраці з країнами-членами ЄС. В зазначеному документі визначені такі стратегічні цілі: дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни в середньостроковій перспективі; підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики; забезпечення ефективного виконання державного та місцевих бюджетів; збільшення прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами; розвиток управління людськими ресурсами у сфері державних фінансів [1].

Повномасштабна війна росії проти України руйнівню вплинула на різні сфери суспільного життя. В економічному контексті одним із негативних наслідків російського вторгнення стало поглиблення кризових явищ у системі публічних фінансів. Це пов'язано зі зменшенням економічної бази для формування бюджетних ресурсів внаслідок окупації важливих промислових регіонів, руйнування підприємств і міграції населення. У той же час видатки бюджету фактично подвоїлися. Рівень дефіциту бюджету досяг безпрецедентних розмірів для періоду незалежності. Хоча фінансова підтримка з боку міжнародних партнерів дозволила стабілізувати фінансову ситуацію на початковому етапі війни, уряд зіткнувся з важливим питанням щодо пошуку механізмів підтримки економіки в умовах війни та забезпечення довгострокової стабільності бюджетної системи. Податкова політика уряду на початку повномасштабного вторгнення відзначалася високою гнучкістю і була націлена на адаптацію бізнес-середовища до воєнних реалій, збереження виробничої бази та трудових ресурсів. Впровадження ліберального податкового режиму допомогло зберегти економічну активність, проте деякі податкові новації були реалізовані без належного обґрунтування, що призвело до значних бюджетних втрат без очевидних позитивних наслідків. Зменшення міжнародної фінансової підтримки підштовхнуло до відновлення довоєнної структури оподаткування. У сучасний період податкова політика України орієнтується на відносини з міжнародними кредиторами та збільшення бюджетних ресурсів. Проте ініціативи щодо підвищення фіскального навантаження на споживання та фонд оплати праці викликають неоднозначну реакцію бізнесу, оскільки можуть знизити стимули для економічного відновлення та конкурентоспроможність. Крім того, недостатніми залишаються зусилля щодо реформування адміністрування фіскальних платежів, боротьби з корупцією в системі фіскального контролю та підвищення довіри між платниками податків і органами.

Успішна реалізація цих завдань, а також реформування акцизів і екологічного оподаткування, відкриває нові перспективи для вдосконалення податкової політики та проведення наукових досліджень у цій сфері [2].

Вжито ряд важливих заходів для адаптації податкової політики до умов воєнного стану:

1. Україна приєдналася до Конвенції про процедуру спільного транзиту та до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами в рамках Угоди про асоціацію з ЄС, що забезпечило «митний безвіз».
2. Уряд ухвалив рішення про припинення дії міждержавної угоди з Білоруссю щодо уникнення подвійного оподаткування.
3. Міністерство фінансів України отримало доступ до однієї з найбільших баз податкової інформації – IBFD (International Bureau of Fiscal Documentation) [3].

Отже, у результаті адаптації податкової політики до умов війни в Україні було реалізовано ряд ключових заходів, спрямованих на забезпечення економічної стабільності. Основними цілями стали спрощення податкових механізмів, підвищення прозорості та збереження підприємницької діяльності. Уряд активно працює над поліпшенням співпраці з міжнародними організаціями, зокрема через приєднання до важливих конвенцій та укладання угод. Проте виклики, пов'язані з недостатньою фінансовою підтримкою та потребою у реформах фіскальної системи, залишаються актуальними. Податкова політика повинна зберігати баланс між фіскальним навантаженням і стимулюванням економічного відновлення, що є критично важливим для довгострокового розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Головай, Н. Податкова політика та особливості її реалізації в умовах воєнного часу. *Економічні горизонти*, (3 (25)), 2023. С. 16-22.
2. Горин В.П., Була П.В., Черноус В.С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 18. С. 23-31.
3. Біленко, О. В. Податкова політика України в умовах війни (*Doctoral dissertation, НУ "Запорізька політехніка"*). 2023. С. 207-208.

Козік М. Р.

Науковий керівник: доцент, к.е.н. Гринчишин Я. М.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА МАЛИЙ І СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС

Оптимізація податкового навантаження для малого та середнього бізнесу (МСБ) є одним з найважливіших завдань для української економіки. Занадто високе податкове навантаження може стримувати розвиток підприємництва, знижувати інвестиційну привабливість та призводити до тіньової економіки.

Чому це важливо? Малий та середній бізнес є рушійною силою економічного зростання, створюючи нові робочі місця та інновації. Спрощення податкової системи та зниження ставок для МСБ може стимулювати їх до легалізації діяльності та збільшення податкових надходжень до бюджету. Справедливі та прозорі правила гри

змушують бізнес працювати легально. Сприятливі умови для МСБ приваблюють інвестиції як внутрішні, так і зовнішні.

До основних напрямів оптимізації включають:

- спрощення податкової системи,
- уніфікацію податкових ставок, котра спрощує розрахунки і зменшує ризики помилок,
- автоматизацію податкових процедур, тобто впровадження електронного податкового кабінету,
- спрощення звітності,
- диференційовані ставки податків для різних видів діяльності та розмірів підприємств,
- податкові канікули, кредити та пільги,
- створення діалогу між податковою службою та бізнесом для вирішення проблем,
- надання консультацій та гарантій з податкових питань.

Високе податкове навантаження на малий та середній бізнес перешкоджає економічному зростанню, що призводить до зростання податкового тягаря і ще більше гальмує даний процес. Якщо проаналізувати динаміку зростання ВВП та загального податкового навантаження, то зв'язок між ними очевидний: піки зростання, як не дивно, припадають на часи, коли податкове навантаження було найнижчим. Та навпаки, спади ВВП відбувалися тоді, коли податкове навантаження було найвищим [1]. Великі зовнішні шоки, зокрема війна, суттєво впливають на економічні показники. Саме тому важливою є оптимізація податкового навантаження, котра має ключовий вплив на економіку та розвиток країни в цілому.

Оптимізація податкового навантаження на МСБ є одним з ключових факторів розвитку української економіки. Заходи, спрямовані на спрощення податкової системи, зниження податкового навантаження, посилення контролю та розвиток інфраструктури підтримки МСБ, дозволять створити сприятливі умови для розвитку підприємництва та підвищити добробут населення.

Підприємства можуть використовувати податкові кредити на витрати, пов'язані з веденням бізнесу, такі як купівля обладнання, оренда офісних приміщень та оплата комунальних послуг. Амортизація основних засобів також може бути врахована при визначенні оподаткованого прибутку. МСП можуть зменшити витрати на оплату праці та внески на соціальне страхування, використовуючи різні форми зайнятості, такі як аутсорсинг та самозайнятість. Важливо дотримуватися трудового законодавства та уникати нелегальних схем.

Проте у найближчій перспективі бізнес в Україні не бачить факторів для покращення економічної ситуації та ділового середовища. Тому в Україні індекс ділової активності МСБ зазнав значних коливань протягом останніх років (рис. 1):

Рис. 1. Індекс активності бізнесу UBI (Ukrainian Business Index), %

Джерело: складено за даними [2]

Спадання індексу свідчить радше про втому бізнесу від невизначеності і бажання інтенсифікуватися, ніж про покращення економічної ситуації: кількість замовлень від клієнтів лишається незмінною, але зростають об'єми випуску продукції і складські запаси.

Постійний моніторинг фінансових показників може допомогти вчасно виявити проблеми та знайти рішення для підприємств. Регулярний аналіз може допомогти оптимізувати податкові платежі та уникнути штрафів за прострочення. Звернення до спеціалізованого податкового консультанта може виявити нові можливості для зменшення податкового навантаження. Консультанти можуть надати індивідуальні поради з урахуванням специфіки бізнесу та змін у законодавстві [3].

Оптимізація податкового навантаження для малого та середнього бізнесу - складний, але необхідний процес. Вибір правильної організаційно - правової форми, використання спрощених систем оподаткування, податкових пільг, належне ведення бухгалтерського і управлінського обліку та податкове планування допоможуть зменшити податкові витрати та збільшити прибуток. Тому на порядку денному важливим є законність і відповідність чинному законодавству оптимізації податкового навантаження на малий і середній бізнес.

Список використаних джерел:

1. Мінфін (український портал про фінанси та інвестиції). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2021/> (дата звернення: 22.09.2024)
2. НБУ: офіційний веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/biznes-pomyakshiv-strimani-otsinki-rezultativ-svoyeyi-diyalnosti--pidsumki-opituvannya-pidpriyemstv-u-serpni> (дата звернення: 22.09.2024)
3. Самусевич Я. В., Височина А. В. Податкове планування та основи податкової оптимізації: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2021. 344 с. (дата звернення: 22.09.2024)

Козік М. Р.

Науковий керівник: професор, д.е.н. Ватаманюк-Зелінська У. З.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ВІТЧИЗНЯНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Перехід до цифрової економіки є неминучим процесом для сучасних держав. Україна, як і багато інших країн, активно працює над цифровою трансформацією. Одним з ключових аспектів цієї трансформації є впровадження цифрових технологій щодо здійснення оподаткування у сфері цифровізації. Це дає змогу зробити податкове законодавство прозорим та ефективним.

Цифрова діяльність в Україні охоплює широкий спектр економічної активності, що здійснюється за допомогою цифрових технологій. До них належать: продаж товарів та послуг онлайн (електронна комерція, цифрові продукти (програмне забезпечення, тощо)); надання цифрових послуг: веб-дизайн, розробка програмного забезпечення, маркетингові послуги; реклама в інтернеті та інші види діяльності, пов'язані з використанням цифрових технологій.

Сьогодні, у всіх податкових процедурах вживаються заходи для задоволення потреб платників податків у зручності, простоті та комфорті. Зокрема, цифровізація допомагає усунути людський фактор у структурах адміністрування податків. Міністерство фінансів України та Міністерство цифрової трансформації є надійними партнерами в цьому питанні.

Оподаткування бізнесу, що використовує цифрові технології, залишається актуальною темою на порядку денному міжнародних форумів. Європейська Комісія запропонувала два проекти директив у сфері цифрової економіки: Директиву про значну цифрову присутність (SDP) та Директиву про податок на цифрові послуги (DST), які передбачають введення податку на цифрові послуги (DST) на дохід, отриманий від певних видів цифрової бізнес-діяльності. Новий податок включатиме 3% збір на рекламу в інтернеті, платежі продавців і покупців, здійснені через посередників і бренди, а також продаж інформаційних даних користувачів.

Впровадження цифрових технологій до сфери вітчизняного оподаткування регулюється Податковим кодексом України. До основних принципів такого оподаткування відносять [1]:

- принцип територіальності. Компанії, що здійснюють діяльність в Україні через інтернет, зобов'язані сплачувати податок на прибуток з доходів, отриманих на території України. ПДВ сплачується з товарів і послуг, що реалізуються на території України, незалежно від місця реєстрації продавця;

- принцип рівності всіх платників податків. Всі суб'єкти господарювання, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, повинні дотримуватися однакових податкових умов;

- принцип законності. Всі податкові відносини повинні будуватися виключно на засадах чинного законодавства України;

- принцип ефективності. Податкова система має бути спрощена для зручності платників податків, а податкове законодавство має бути зрозумілим і передбачуваним для всіх учасників податкових відносин;

- принцип стабільності. Часті зміни податкового законодавства негативно впливають на інвестиційний клімат, тому податкова система повинна бути стабільною.

Оподаткування для різних категорій платників має свої особливості, адже, до прикладу, фізичні особи-підприємці (ФОПи), які здійснюють діяльність, сплачують єдиний податок або податок на прибуток фізичних осіб. Юридичні особи сплачують податок на прибуток підприємств, а доходи нерезидентів в Україні, як правило, оподатковуються за ставкою 15%.

Також, завдяки ефективній співпраці між Державною податковою адміністрацією та Міністерством цифрової трансформації, платники податків можуть користуватися цифровими сервісами на порталі ДПС, такими як eМалятко, ID14, цифрові податкові номери, обмін документами та декларування доходів.

На порталі «Дія» з'явилися персональні податкові сервіси. У розділі «Мої податки» платники можуть отримати інформацію про: податкові дані, платежі до бюджету, реквізити банківських рахунків, податкові платежі та податкові декларації для ФОПів на спрощеній системі оподаткування, тощо.

Одним із важливих нещодавніх проєктів, в якому ДПС бере активну участь, є запровадження «Дія.City», про запуск якого було оголошено під час 3-го Diiia Summit у Києві (2022 р.). Дія.City - це унікальний правовий та податковий простір для ІТ-компаній [2]. Дія.City охоплює всю територію України та має спеціальні умови для технологічних компаній, враховуючи специфіку вітчизняного ринку та конкуренцію з іншими країнами.

Складові «Дія.City»: сприятлива податкова система – податок на прибуток 18% або податок на виведений капітал 9%, ЄСВ на рівні 22% з мінімальної зарплати, ПДФО 5% та військовий збір 1,5%; гнучкі форми співпраці з ІТ-спеціалістами – гіг-контракти, що поєднують переваги фрилансу та соціальні гарантії; гарантії захисту інтелектуальної власності; елементи англійського права, що спрощують доступ до інвестицій; гарантії захисту особи та власності від неправомірного втручання силовиків [2]. Diiia Summit продемонстрував, що цифровізація є ефективним інструментом якісних змін у нашій державі.

Незважаючи на значні досягнення, впровадження цифрової діяльності в сфері оподаткування в Україні все ще стикається з низкою викликів, пов'язаних із потребою розвитку цифрової грамотності населення, адже не всі платники податків мають достатні навички роботи з цифровими технологіями, технічними проблемами, бо частина платників податків може чинити опір новим технологіям та, звичайно, недостатньою інтеграцією систем, адже не завжди забезпечується безперебійна взаємодія між різними інформаційними системами.

Отож, впровадження цифрової діяльності в сфері оподаткування є важливим кроком на шляху до створення сучасної та ефективної податкової системи. Незважаючи на існуючі виклики, перспективи розвитку цифрового оподаткування в Україні є досить позитивними. Подальше вдосконалення цифрових інструментів та підвищення рівня цифрової грамотності населення дозволить зробити податкове законодавство більш зручним для платників податків та сприятиме розвитку бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Дмитрик О. О. *Правове регулювання оподаткування в умовах розвитку цифрової економіки. Сучасні проблеми права та інноваційної економіки* : зб. наук. пр. НДІ ПЗІР НАПрН України № 3 за матеріалами інтернет-конференції (м. Харків, 26 березня 2021 р.). Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 72–77 (дата звернення: 15.09.2024)
2. ДПС: *Цифровізація у сфері оподаткування є важливою складовою розвитку цифрової економіки*, 9 лютого 2022. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/568593.html> (дата звернення: 15.09.2024)

Кравець Я.І.

Науковий керівник: к.е.н. доцент, Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Малий та середній бізнес є ключовим елементом складової економіки України. Згідно з класифікацією підприємств за Законом про бухоблік, малий бізнес (підприємство) характеризується середньою кількістю працівників до 50 осіб та чистим доходом від реалізації продукції – до 8 млн. євро включно; середній бізнес – кількість працівників до 250 осіб, чистий дохід від реалізації продукції – до 40 млн. євро. [1]

Малий та середній бізнес відіграє важливу роль у економіці країни з декількох причин :

- 1) Відповідно до даних Державної служби статистики у 2023 р. на малий бізнес припадає 27,8% до загальної кількості зайнятих працівників, у середніх 46,4% [2], що сягає понад 70% зайнятих працівників. Цей відсоток показує що малий та середній бізнес відіграє значну роль у працевлаштуванні.
- 2) Стимулює економічне зростання: Малий та середній бізнес дає 60% ВВП і більше [3].
- 3) Відбувається диверсифікація економіки, країна не залежить від одного або кількох секторів, а розвивається у різних напрямках. Це суттєво зменшує ризики, оскільки одна галузь страждає, інші можуть підтримувати економіку.
- 4) Цей бізнес більш гнучкий і швидко може адаптуватися до змін на ринку, реагувати на потреба споживачів, на зовнішні чинники, політичні події, а також впроваджувати нові можливості.

Податкове навантаження або тягар – це сукупність всіх видів податків які сплачує бізнес (підприємництво). Високий рівень такого навантаження може призвести

до обмеження фінансової стабільності, знизити прибуток, а також заважати інвестиціям. Податкова навантаження підприємства включає : податок на прибуток, ПДВ (тільки ті , хто є платниками) , податок на доходи фізичних осіб: податок на прибуток, військовий збір, єдиний соціальний внесок. [4]

Згідно статті 136 Податкового Кодексу України базова (основна) ставка податку на прибуток підприємства становить 18%. Цей показник є доволі високим, оскільки у країни сусіда – Польщі цей самий податок сягає 19% [6] проте ВВП у Польщі 811.23 USD Billion. У той час як в Україні 178.76 USD Billion у 2023 році.[7] Що має значний вплив на економіку і працю бізнесу. Великі податкові ставки блокують діяльність малих, не розвинених бізнесів. Однак є пільги які можуть оптимізувати це навантаження.

Відповідно до пункту 30.1 статті 30 ПКУ податкова пільга – передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених пунктом 30.2 ПКУ. [9] За допомогою цих пільг держава можемо створити сприятливе економічне становище, для розвитку малого і середнього бізнесу у відповідних сферах, до своїх потреб. На даний момент кількість активних ФОП сягає 1,986,117. Кількість фОПів збільшується в середньому на 7 тисяч щомісяця: відкривається 20 тисяч, а закривається близько 13 тисяч- що не є хорошим показником.

Висновки:

- Малий та середній бізнес в Україні є ключовим елементом національної економіки, забезпечуючи понад 70% зайнятості та генеруючи більше 60% ВВП країни. Його роль у працевлаштуванні, стимулюванні економічного зростання та диверсифікації економіки є незаперечною.
- Малий і середній бізнес стикаються з високим рівнем податкового навантаження, що включає податок на прибуток, ПДВ, податки на зарплати, що може стримувати їхній розвиток та інвестиційну активність. Стандартна ставка податку на прибуток (18%) є значним викликом, особливо на тлі економічної ситуації в країні.
- Хоча ставки податків у Польщі та Україні є подібними, економічні показники цих країн суттєво відрізняються. Економіка Польщі демонструє значно вищі обсяги ВВП, що створює кращі умови для розвитку бізнесу в порівнянні з Україною.
- Для покращення бізнес-клімату та стимулювання економічного зростання необхідно провести податкову реформу, спрямовану на зниження ставок для малого та середнього бізнесу, зокрема в сфері оподаткування прибутку та зарплат. Це дозволить стимулювати інвестиції та сприяти зростанню кількості підприємців.

Список використаних джерел:

1. Класифікація підприємств за Законом про бухоблік. URL: https://services.dtki.ua/catalogues/other_dov/23-klasifikacija-pidprijemstv
2. Державна служба статистики: Кількість зайнятих працівників на підприємствах за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2023 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm
3. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3210973-malij-i-serednij-biznes-dae-60-vvp-i-bilse-zelenskij.html>

4. *Zilver law firm: Податки ТОВ і співробітників в Україні.* URL: <https://zilver.com.ua/uk/podatki-tov-i-spivrobotnikiv-v-ukrayini/>
5. *Мінфін: Доходи держбюджету України.* URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
6. *Державна податкова служба України: Щодо ставок основних податків в Україні порівняно зі ставками податків в країнах ЄС.* URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/685400.html>
7. *Trading Economics: Ukraine GDP / Poland GDP.* URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/gdp>
8. *Податковий кодекс України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Кризина Ф. Л.

Науковий керівник: к. е. н. доцент Петик Л. О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Податкова політика – це один із найважливіших інструментів, яким держава може вплинути на соціальну та економічну сферу. Після повномасштабного вторгнення ця тема набуває особливої актуальності. Держава потребує додаткових ресурсів для фінансування оборони та відбудови нашої країни, проте бізнес і громадяни відчувають значний фінансовий тиск. Тому правильне формування та впровадження податкової політики є дуже важливим для забезпечення стабільності економіки та соціальної справедливості.

За даними Державної казначейської служби до загального фонду Державного бюджету України надійшло всього податкових надходжень:

- за 2020 рік на суму 842,2 млрд. грн.,
- за 2021 рік – 1096,9 млрд. грн.,
- за 2022 рік – 939,1 млрд. грн.,
- за період січень-липень 2023 року сума податкових надходжень до бюджету становила 577,0 млрд. грн. [1].

За даними рис. 1. податкові надходження до Державного бюджету України в 2021 році порівняно з 2020 роком збільшилися на 254,7 млрд. грн. Однак, вже за 2022 рік сума податкових надходжень до бюджету країни зменшилася на 157, 8 млрд. грн. Це пов'язано із тим, що війна призвела до значних руйнувань підприємств, що знизило їхню виробничу потужність та, відповідно, податкові надходження, також масовий виїзд населення з-за кордон призвів до зменшення кількості платників податків, що знову ж вплинуло на зменшення податкових надходжень.

Тож, у реаліях сьогодення нашої країни серед пріоритетних цілей податкової політики постає формування високоефективної податкової системи. Саме така система зможе покращити процес стабільного та прозорого надходження коштів до бюджетів різних ланок, створити необхідні умови для інтеграції України в ЄС, покращити життя громадян держави та дати поштовх для розвитку економіки України.

Для забезпечення сталого і рівномірного соціально-економічного розвитку країни потрібно враховувати регіональні особливості і фактори оподаткування. Щоб визначити основні напрями забезпечення держави економічними та соціальними ресурсами, необхідно комплексно розглядати основні чинники та сприятливі і

негативні сторони економічних систем по всій території держави. Соціальна та економічна політика державного значення складається із місцевих особливостей діяльності механізмів забезпечення продуктивності, реалізації проектів, ключових потреб населення. Усі ці аспекти є критеріями розвитку держави в цілому, що є актуальною необхідністю в умовах сьогодення. Держава на загальному і місцевому рівнях повинна задовольняти економічні та соціальні потреби населення [2].

Податкові надходження за 2020-2023 роки, млрд грн

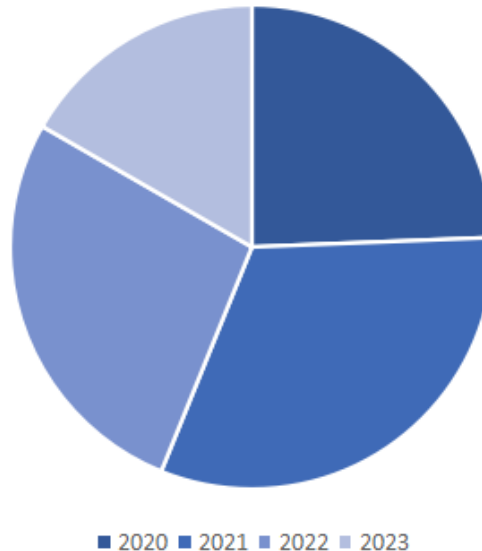

Рис. 1. Податкові надходження до державного бюджету України

Джерело: складено автором за даними [1]

Щоб покращити ситуацію в економічній сфері держави, одразу після російського вторгнення було вжито низку заходів для того, щоб зменшити податковий тиск. Зокрема кілька місяців митниця не брала платежів навіть з ПДВ. Саме тому в нас сильно впали надходження з імпортного ПДВ. Це шкодило вітчизняному виробнику та призводило до різних схем зловживання. Крім того, у 2023 році діяв режим з відсотками (2%), який давав змогу великим підприємствам працювати на спрощеній системі, вони не сплачували ПДВ та інші податки.

Також, набув чинності Закон, який спрощує умови ведення бізнесу під час воєнного стану.

Згідно з Законом, під час дії воєнного стану право на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності може набуватися суб'єктом господарювання на підставі подання на безоплатній основі до відповідних дозвільних органів декларації про провадження господарської діяльності без отримання документів дозвільного характеру, крім тих видів господарської діяльності, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів [3].

Не варто забувати про податкові пільги, які ввели задля того, щоб створити сприятливий податковий клімат як в економічній, так і в соціальній сфері. Для підтримки економіки, бізнесу та населення, уряд запровадив ряд податкових пільг. Підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат [4]. Тож, податкові пільги сприяють

відновленню економіки та стимулюють підприємницьку діяльність, спрощення податкових процедур дозволяє бізнесу зосередитися на виробництві та мінімізувати адміністративні витрати. а також, податкові пільги для військовослужбовців та внутрішньо переміщених осіб спрямовані на забезпечення їх соціального захисту.

Хоча податкові пільги є важливим інструментом підтримки економіки в умовах кризи, їх запровадження пов'язане з певними ризиками:

- надання податкових пільг призводить до зменшення податкових надходжень, що може обмежити можливості держави для фінансування інших важливих програм;
- існує ризик того, що деякі підприємства можуть зловживати податковими пільгами;
- часті зміни податкового законодавства можуть створювати невизначеність для бізнесу.

Отже, війна призвела до руйнувань, міграції населення та зниження економічної активності, що негативно вплинуло на бюджетні надходження. Одночасно з цим, держава потребує значних коштів для фінансування оборони, відновлення та соціальних програм, проте податкова політика, яка є основним джерелом доходів державного бюджету, необхідних для фінансування оборонних витрат, гуманітарної допомоги та відновлення інфраструктури, проводить активну боротьбу задля того, щоб стабілізувати економіку нашої країни, забезпечити хороший соціальний клімат. Для подолання цих викликів уряд України вживає низку заходів, таких як впровадження нових законів, правда в деяких законів є певні мінуси, яких уряд старається чим скоріше виправити.

Загалом, податкова політика в умовах війни є складним і багатогранним явищем, але наш уряд, впроваджуючи нові податкові реформи, робить все, що в його силах для того, щоб створити сприятливі умови для подальшого економічного розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/> (дата звернення: 26.09.2024).
2. Ревенко Д. Структурний підхід до моделювання стійкості соціально-економічних систем. Проблеми системного підходу в економіці. № 6 (68). С.225–230.
3. LIGA ZAKON. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T243869?an=3> (дата звернення: 26.09.2024).
4. Державна податкова служба України. URL: <https://cvp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/751131.html> (дата звернення: 26.09.2024).

Легуцька Х. С.

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Петик Л. О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Податкова політика України – це сукупність заходів держави, спрямованих на встановлення, зміну та скасування податків і зборів, а також на регулювання податкових відносин. Вона визначає, які податки сплачують громадяни та підприємства, в якому розмірі та за яких умов.

Основна мета податкової політики – це забезпечення стабільного функціонування держави та економіки шляхом мобілізації фінансових ресурсів для покриття державних витрат.

Податкова політика є одним з ключових інструментів, який держава

використовує для залучення інвестицій та стимулювання економічного зростання. В Україні, як і в багатьох інших країнах, податкова система відіграє важливу роль у формуванні інвестиційного клімату.

Податки впливають на інвестиції через:

- вартість ведення бізнесу: високі податки збільшують вартість ведення бізнесу, зменшують прибутковість інвестицій та відлякують потенційних інвесторів;
- інвестиційна привабливість: сприятлива податкова система робить країну більш привабливою для інвесторів, оскільки гарантує їм більш високий рівень повернення інвестицій;
- стимулювання певних видів діяльності: за допомогою податкових пільг держава може стимулювати розвиток пріоритетних галузей економіки, таких як інновації, експорт, енергоефективність тощо.

Вважається, що за допомогою податків держава може регулювати інвестиційні процеси як за рахунок впливу на рівень короткострокових та довгострокових заощаджень, так і за допомогою політики пільг та стимулів для вирішення певних інвестиційних завдань.

Податкова політика в Україні також стимулює інвестиції через:

- податкові пільги: запровадження спеціальних податкових режимів, зниження ставок податків, звільнення від певних податків для інвесторів у пріоритетні галузі;
- податкові кредити: повернення частини сплачених податків за умови здійснення певних інвестицій;
- амортизаційні відрахування: швидша амортизація основних фондів дозволяє підприємствам швидше відновити інвестиції та збільшити прибуток;
- звільнення від податку на дивіденди: це стимулює реінвестування прибутку в розвиток підприємства;
- спеціальні економічні зони: створення зон з пільговим податковим режимом для залучення інвестицій у певні регіони.

Перший напрямок і його реалізація відбувається шляхом стимулювання заощаджень, які збільшуються в результаті зменшення загального рівня оподаткування, що призводить до перерозподілу ВВП на користь приватного сектора економіки. В цій ситуації збільшуються заощадження домогосподарств та підприємств, відбувається їх перерозподіл і формування інвестиційного ресурсу.

Другий напрямок впливу на інвестиційний процес реалізується через впровадження податкових пільг і стимулів при реалізації певних інвестиційних проектів, що сприяють підвищенню інвестиційної активності в регіонах України та в країні в цілому [1].

У багатьох країнах світу податкові пільги є класичним стимулом до інвестування, займаючи особливе місце в системі заходів реалізації інвестиційної політики. На думку деяких експертів, впровадження податкових стимулів і пільг в умовах дефіциту бюджетних коштів може негативно вплинути на надходження державного бюджету. Водночас відсутність інвестиційних стимулів, при надмірній фіскальній спрямованості податкової політики, зменшує ділову активність суб'єктів господарювання, негативно впливаючи на їх діяльність, динаміку промислового виробництва та притік інвестицій. Тому, вирішуючи проблему наповнення дохідної частини бюджету, важливо не зруйнувати систему стимулів розвитку підприємницької діяльності. З огляду на це, проблема пошуку податкових інструментів, які би стимулювали інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання, не зменшуючи надходження державного бюджету, є актуальною і своєчасною.

Заходи щодо запровадження пакету інвестиційних стимулів повинні охоплювати:

- стимулювання розвитку “інвестиційно неспроможних територій” шляхом надання преференцій новоствореним підприємствам на цих територіях у формі податкових канікул протягом перших 2-ох років їх діяльності із зменшенням ставки оподаткування удвічі упродовж наступних трьох років;
- впровадження системи спеціальних інвестиційних резервів на підприємствах, які формуються за кошти, звільнені від оподаткування; протягом трьох років після створення такого резерву підприємство зобов'язане інвестувати у матеріальні або нематеріальні активи суму, рівну резерву; інакше, вся сума резерву повертатиметься до бюджету, як несплачений податок на прибуток;
- впровадження пільг на реінвестування для вітчизняних підприємств, які полягають у застосуванні зниженої ставки податку на прибуток у разі реінвестування у виробництво;
- запровадження системи інвестиційних надбавок, яка передбачає зменшення нарахованого прибутку до оподаткування на величину, пропорційну приросту інвестицій підприємства за визначений період часу;
- стимулювання розвитку експорту товарів із високою доданою вартістю шляхом звільнення від сплати тієї частини податку на прибуток, що відповідає питомій вазі експорту у загальному обсязі виробництва.

Звичайно, це не весь перелік заходів щодо удосконалення інвестиційної політики держави. Ці заходи повинні доповнюватись заходами щодо забезпечення безпеки, побудови ефективної судової системи, захисту прав власності, зменшення масштабів корупції і тінізації економіки. Однак впровадження податкових інструментів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств у сучасних умовах є першим кроком, який зможе кардинально покращити не тільки економіку країни, але і впровадити нову модель державного управління, спрямовану на створення кращих умов для розвитку бізнесу [2].

Отже, при відсутності тенденції до збільшення приватних інвестицій, політики повинні бути обережними з джерелами фінансування, щоб не викликати збільшення процентної ставки. Національний Банк України повинен здійснювати контроль за частими коливаннями обмінного курсу, оскільки волатильність валютного курсу збільшує невизначеність щодо прибутку від експорту та вартості імпорту, що підвищує рівень інвестиційних ризиків. Нарешті, політики повинні забезпечити залучення глобальних іноземних інвестицій, стимулювати розповсюдження технологій та заохочувати процеси співпраці та обміну досвідом з іноземними колегами, що врешті решт приведе до залучення приватних інвестицій та покращить добробут споживачів [3].

Також важливо зрозуміти, що податкова політика є динамічною і може змінюватись залежно від економічної ситуації в країні і світі.

Список використаних джерел:

1. Першко Л. О., Першко О. О. Податкова політика як інструмент стимулювання інвестиційної діяльності підприємств, 2017, с. 1-2. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/157.pdf> (дата звернення: 25.09.2024).
2. Федорчак О. В. Податкові інструменти стимулювання інвестиційної діяльності: державно-управлінський аспект, 2020, с. 225-245. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/64/61> (дата звернення: 25.09.2024).
3. Криховецька З. М., Кропельницька С. О., Кохан І. В., Дмитровська В. С., Галушак І. Є. Роль податкової політики у розвитку інвестиції в Україні в умовах європейської інтеграції, 2021, с. 10-17. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2021/4.pdf (дата звернення 25.09.2024).

Михальчук С. В.
Науковий керівник: к.е.н., доц., Ясіновська І. Ф.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Фінансовий аналіз є одним із ключових інструментів стратегічного та оперативного управління на підприємстві, оскільки забезпечує ґрунтовну оцінку фінансового стану, рентабельності та економічної стабільності суб'єкта господарювання. Він дозволяє виявляти слабкі місця у фінансовій структурі, ефективно розподіляти ресурси та приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі фінансових показників. В умовах економічної нестабільності, викликаній війною та глобальними потрясіннями, фінансовий аналіз стає особливо важливим інструментом для адаптації підприємств до нових викликів і зниження фінансових ризиків. Систематичне застосування фінансового аналізу сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів, що робить його невід'ємною частиною фінансового менеджменту.

Фінансовий аналіз є основою і передумовою для прийняття управлінських рішень щодо формування, накопичення і використання фінансових ресурсів підприємства, вдосконалення їх розвитку, поточного і довгострокового планування діяльності. Його головною метою є визначення внутрішніх факторів з метою виявлення напрямів підвищення ринкової вартості підприємства та вимірювання резервів на основі вивчення стану і динаміки показників, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства, а також факторів, що викликали зміни цих показників [1].

Важливим є те, що фінансовий аналіз не лише забезпечує інформаційну підтримку для прийняття управлінських рішень, але й слугує інструментом оптимізації стратегічного розвитку підприємства. Використовуючи результати фінансового аналізу, керівники підприємств можуть не тільки контролювати витрати, але й виявляти ризики, проводити аудит фінансової стійкості та ліквідності, а також здійснювати прогнозування фінансових показників. Це дозволяє їм розробляти ефективні стратегії розвитку, зосереджуючи увагу на покращенні операційної діяльності та інвестиційної політики. Зокрема, фінансовий аналіз допомагає визначати найдоцільніші шляхи оптимізації структури капіталу, зменшення витрат та покращення використання фінансових ресурсів підприємства.

Загалом, фінансовий аналіз є основою для оцінки ефективності всіх напрямків діяльності підприємства, оскільки він забезпечує комплексне розуміння фінансового стану компанії та її перспектив. Сучасні компанії дедалі частіше впроваджують комплексні системи фінансового контролінгу, які дозволяють більш глибоко інтегрувати фінансовий аналіз в управлінські процеси. Це не тільки сприяє покращенню фінансових результатів, але й допомагає компаніям підвищити загальну ефективність управління, зокрема у сфері управління ризиками та розробки адаптивних стратегій у кризових умовах. У таблиці 1 проаналізовані важливі функції, які виконує фінансовий аналіз як інструмент управління на підприємстві.

Ця таблиця ілюструє, як фінансовий аналіз виконує ключові функції управління на підприємстві, інтегруючись у всі основні етапи планування та контролю діяльності.

Тобто, впровадження фінансового аналізу в управлінську практику дозволяє підвищити прозорість фінансових процесів на підприємстві та оптимізувати використання ресурсів. Однією з ключових переваг фінансового аналізу є його

здатність ідентифікувати потенційні ризики та визначати напрями для їх мінімізації. На основі аналізу фінансових показників керівники можуть ухвалювати обґрунтовані рішення щодо реструктуризації боргу, оптимізації витрат та інвестиційних стратегій. Це дозволяє забезпечити

Таблиця 1

Використання фінансового аналізу як інструменту управління

Функції фінансового аналізу	Опис
Оцінка фінансового стану	Визначення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості
Ідентифікація ризиків	Виявлення загроз та ризиків для стабільного розвитку підприємства
Оптимізація фінансування	Пошук ефективних джерел фінансування та управління капіталом
Прогнозування	Побудова прогнозів на основі фінансових даних і розробка сценаріїв
Контроль за дотриманням фінансових норм	Забезпечення виконання законодавчих вимог і внутрішніх фінансових норм

Джерело: складено на основі [2]

фінансову стабільність навіть в умовах ринкових змін або кризових явищ.

Фінансовий аналіз також є важливим інструментом контролінгу, який забезпечує ефективний моніторинг виконання фінансових планів. Регулярне використання аналізу дозволяє відслідковувати відхилення фактичних фінансових результатів від запланованих та оперативно коригувати діяльність підприємства. Це особливо важливо в умовах нестабільності, коли своєчасна реакція на зміни може визначити успішність підприємства на ринку.

Фінансовий аналіз є важливим елементом стратегічного планування на підприємстві. За допомогою таких інструментів, як аналіз трендів і сценарне моделювання, підприємства можуть прогнозувати майбутні зміни у своїй фінансовій діяльності та визначати найбільш ефективні стратегії розвитку. Це дозволяє не тільки підвищувати конкурентоспроможність, а й адаптуватися до зовнішніх загроз, таких як зміни в законодавстві, коливання ринкових цін або зміна споживчих настроїв.

Фінансовий аналіз дозволяє також визначати пріоритети інвестування та розробляти довгострокові фінансові плани, що враховують можливі сценарії розвитку подій. Такий підхід допомагає підприємствам залишатися гнучкими та стійкими до змін у зовнішньому середовищі [3].

На основі дослідженого матеріалу можна зробити висновок, що фінансовий аналіз є ключовим інструментом управління підприємством, який інтегрується у всі рівні прийняття рішень. Він дозволяє не тільки оцінювати поточний фінансовий стан, але й прогнозувати майбутній розвиток, що є надзвичайно важливим у сучасних умовах нестабільності та ринкових змін. За допомогою фінансового аналізу підприємства можуть ефективніше управляти ресурсами, мінімізувати ризики та ухвалювати стратегічні рішення, що сприяють їх стабільності та конкурентоспроможності на ринку. Це робить фінансовий аналіз незамінним елементом управлінського процесу, забезпечуючи комплексний підхід до вирішення економічних завдань та сприяючи досягненню довгострокових цілей компанії.

Таким чином, фінансовий аналіз не лише підтримує контроль і моніторинг діяльності підприємства, але й є основою для розробки адаптивних стратегій у відповідь на зовнішні виклики та зміни економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Циганова О. С., Мурашко І. С. Фінансовий аналіз як основа обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень на підприємстві. *Економіка та суспільство. Економіка*. 2024. Вип. 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4000/3926> (дата звернення: 13.10.2024).
2. Стеблюк С. В., Фізер Л. І. Роль фінансового аналізу у визначенні бізнес-стратегії торговельних підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7571> (дата звернення: 13.10.2024).
3. Горбань А. А., Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз як інструмент управління фінансами підприємства : матеріали студентської наукової конференції Полтавського державного аграрного університету, м. Полтава, 15-16 трав. 2023 р. Полтава, 2023. С. 148-151. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/items/646096b9-ba3e-4302-bc6b-779013da801a> (дата звернення: 13.10.2024).

Семенчук Л.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Західна О.Р.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (НА ПРИКЛАДІ МІСЬКОЇ БЕРЕЗНІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)

Система доходів бюджетів є важливим елементом фінансової системи будь-якої держави або територіальної громади, оскільки забезпечує фінансування державних та місцевих програм, інфраструктурних проєктів, соціальних ініціатив та інших важливих сфер діяльності. Доходи бюджетів формуються з різних джерел, які можна поділити на податкові та неподаткові надходження. Податкові надходження є основним джерелом фінансування і включають податки на доходи фізичних осіб, податки на прибуток підприємств, податок на додану вартість (ПДВ) та акцизні податки. Неподаткові надходження охоплюють державні мита, штрафи, доходи від управління державною власністю, а також міжнародну фінансову допомогу у вигляді грантів і субсидій. Спеціальні бюджетні фонди, такі як екологічні або дорожні фонди, відіграють важливу роль у забезпеченні фінансування конкретних проєктів, які спрямовані на покращення якості життя громадян [1].

Система доходів також включає механізми розподілу та адміністрування бюджетних коштів між різними рівнями влади – державними та місцевими органами. Однією з важливих складових є прозорість та ефективність збору доходів, що дозволяє державі та громадам більш точно планувати свої видатки та забезпечувати фінансову стабільність. Важливим елементом системи доходів є також державні трансферти, які забезпечують підтримку менш розвинених регіонів або громад. Це можуть бути дотації вирівнювання, субвенції на певні програми, або цільові гранти, що спрямовані на реалізацію стратегічних проєктів. Прозорий та ефективний розподіл цих коштів є запорукою справедливого розвитку як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях [2]. Березнівська територіальна громада, розташована в центральній частині Рівненської області, об'єднує місто Березне та кілька сіл. З населенням близько 55 тисяч осіб, громада є типовим прикладом регіону, який активно працює над розвитком місцевої економіки, використовуючи як власні ресурси, так і фінансову підтримку з боку держави у вигляді трансфертів. Основними напрямками діяльності громади є сільське господарство, торгівля та малий бізнес. Основні джерела доходів громади формуються з податкових надходжень, рентних платежів за використання природних ресурсів та офіційних державних трансфертів, які складають значну частку

бюджету громади. Завдяки системі доходів бюджет громади спрямовується на фінансування таких важливих сфер, як освіта, охорона здоров'я, розвиток інфраструктури та соціальні програми, що покращує якість життя мешканців громади.

У 2021 році Березнівська громада отримала загальний дохід у розмірі 494,7 млн грн, що на 6,1 млн більше порівняно з попереднім роком (Табл. 1). Основними джерелами доходів стали податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), який зріс до понад 93 млн грн, і рентна плата за використання лісових ресурсів, яка досягла 10 млн грн. Офіційні трансферти залишалися найбільшим джерелом доходів громади і склали 320 млн грн, що вказує на дотаційний статус громади. Проте важливо відзначити, що обсяг трансфертів зменшився на 3 млн грн порівняно з попереднім роком, що свідчить про певне збільшення ролі власних доходів. Це є позитивною тенденцією для громади, оскільки зменшується залежність від державних субсидій.

Таблиця 1

Динаміка доходів Березнівської територіальної громади за 2020-2023 роки.

Найменування доходів	Фактичне виконання за 2020 рік	Фактичне виконання за 2021 рік	Фактичне виконання за 2022 рік	Фактичне виконання за 2023 рік
Податок та збір на доходи фізичних осіб	90 564 000	93 388 289,46	115 138 165,38	104 431 900,00
Податок на прибуток підприємств	38 000	27 943	64 405,00	95 000,00
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	8 951 000	10 046 259,15	14 472 559,30	8 800 000,00
Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	7 800	39 073,55	39 110,94	14 000,00
Рентна плата за користування надрами місцевого значення	200	8,99	0,00	0,00
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	815 300	931 130,57	229 592,34	150 000,00
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	2 924 700	3 163 642,52	1 473 422,36	2 800 000,00
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлею підакцизних товарів	3 207 000	3 812 975,06	4 721 009,76	5 800 000,00
Податок на майно	14 283 000	14 627 048,95	16 027 132,23	15 163 000,00
Єдиний податок	34 103 000	34 304 599,36	31 275 167,61	31 740 000,00
Екологічний податок	155 300	124 245,57	150 458,41	132 000,00
Доходи від власності та підприємницької діяльності	229 700	386 280,11	481 116,01	59 100,00
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	1 645 700	1 998 779,36	3 359 022,08	3 215 000,00
Інші надходження	1 112 600	1 497 687,41	1 422 677,39	1 100 000,00
Власні надходження бюджетних установ	5 068 260	7 576 599,29	5 283 723,62	3 238 147,69
Доходи від операцій з капіталом	1 504 300	1 823 276,47	967 579,06	458 965,30
Офіційні трансферти	323 915 199,91	320 927 982,47	310 635 910,28	98 652 900,00
Всього доходів	488 525 059,91	494 675 821,29	505 741 051,77	275 850 012,99

Джерело: розроблене автором на основі [3]

2022 рік продемонстрував продовження зростання доходів громади, які збільшилися на 11 млн грн і досягли 505,7 млн грн (Табл. 1). Податок на доходи фізичних осіб залишився головним джерелом, зростаючи до 115 млн грн. Це значне зростання свідчить про поліпшення економічної ситуації, зростання зайнятості та активності населення. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів також зросла і склала 14,5 млн грн, що показує важливість використання природних ресурсів для бюджету громади. Проте у 2022 році було відзначено зниження акцизних зборів, що може свідчити про економічні труднощі в галузях, пов'язаних із продажем підакцизних товарів. Офіційні трансферти знову скоротилися, склавши 310 млн грн, що на 10 млн грн менше, ніж у 2021 році. Це означає, що держава зменшила підтримку громади, що є викликом для її фінансової стійкості (Рис. 1).

2023 рік став особливо складним для Березнівської громади через значне скорочення державних трансфертів (Табл. 1). Загальний дохід громади знизився майже вдвічі порівняно з попереднім роком і склав лише 275,8 млн грн. Це суттєве падіння зумовлене скороченням обсягу офіційних трансфертів, які впали до 98,6 млн грн, що на 211 млн грн менше, ніж у попередньому році. Зменшення трансфертів може бути пояснене перерозподілом державних коштів у зв'язку зі збільшенням витрат на оборону через військові дії в країні. Однак варто відзначити, що певні податкові надходження, зокрема податок на прибуток підприємств та акцизний податок з ввезених товарів, продемонстрували зростання, що свідчить про певний рівень економічної активності навіть у важкі часи.

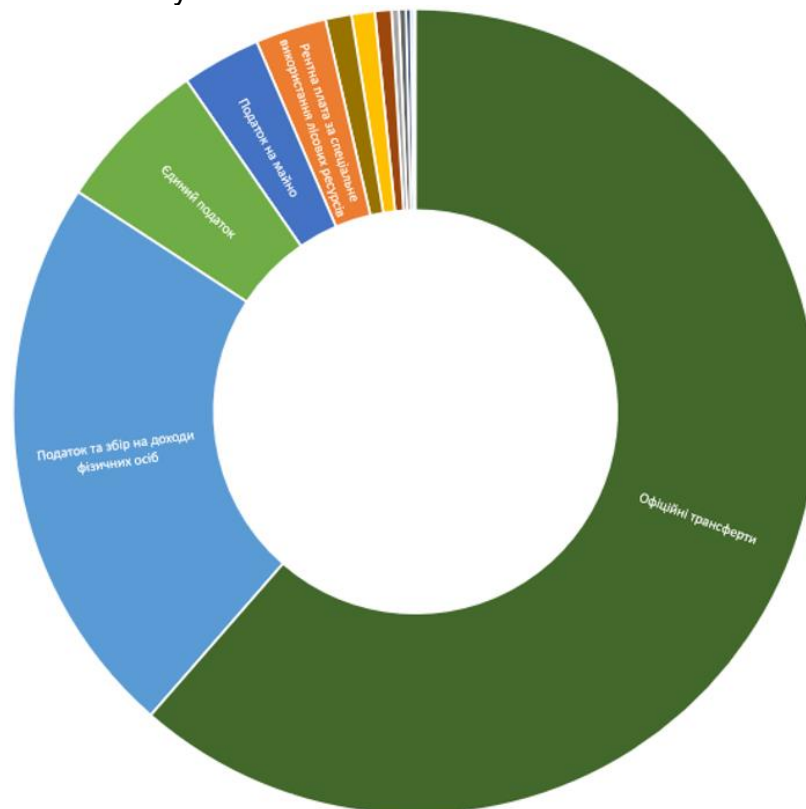

Рис. 1. Структура доходів Березнівської територіальної громади за 2022 рік.

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Загальний аналіз трьох років показує, що громада поступово зміцнювала свою фінансову автономію завдяки зростанню власних доходів. У 2021 і 2022 роках доходи громади зростали, проте у 2023 році ситуація змінилася через різке зниження

державних трансфертів та економічні виклики. Основним джерелом доходів громади протягом трьох років залишався податок на доходи фізичних осіб, що демонстрував стабільне зростання до 2023 року, коли його обсяги почали скорочуватися. Незважаючи на це, громада продовжує працювати над збільшенням власних доходів, що є важливим кроком до фінансової незалежності.

Підсумовуючи, можна зазначити, що система доходів бюджету Березнівської громади зіткнулася з серйозними викликами, особливо у 2023 році, коли загальний дохід зменшився майже вдвічі. Однак зростання окремих податкових надходжень свідчить про потенціал для подальшого розвитку. Громада поступово скорочує свою залежність від державних трансфертів і має на меті зосередитися на розвитку власних джерел доходів. Для досягнення фінансової стабільності та сталого розвитку необхідно розвивати місцевий бізнес, залучати інвестиції та ефективніше використовувати природні ресурси.

Список використаних джерел:

1. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення 15.10.2024)
2. Міністерство Фінансів УКРАЇНИ. URL: <https://mof.gov.ua/uk/> (дата звернення 15.10.2024)
3. Березнівська міська рада, Рівненського району, Рівненської області. URL: <https://berezne-miskrada.gov.ua/informacii-pro-vikonannya-bjudzhetu-11-51-26-17-06-2024/> (дата звернення 15.10.2024)

Сіяввіна А.С.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ХАРАКТЕРИСТИКА КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Сучасна банківська система є важливим елементом економіки будь-якої країни, оскільки вона забезпечує фінансову стабільність, підтримує інвестиційну активність та сприяє розвитку бізнесу. Однак в умовах воєнного конфлікту її функціонування стикається з численними викликами. Непередбачувані зміни в політичній і економічній ситуації, а також потреба в адаптації до нових умов вимагають від банківської системи гнучкості та інноваційності. Оцінка стану банківської системи в умовах конфлікту є критично важливою для розуміння її ролі у відновленні економіки та стабілізації суспільства в цілому. Банківська система України проходила та проходить через важкі кризи. Тільки за останні роки перед нею постали такі виклики, як пандемія в 2019 році та повномасштабне вторгнення зі сторони росії в лютому 2022 році. Банківському сектору, який тільки починав оговтуватись після пандемії, довелось швидко реагувати на нові виклики. Для безперебійної роботи банківської системи НБУ в перший тиждень війни провів низку заходів: обмежено транскордонний рух капіталу та зафіксовано валютний курс; банкам заборонено виплачувати дивіденди; введено «кредитні канікули» для позичальників; спрощено низку вимог до операційної діяльності; НБУ не застосовуватиме заходів впливу за порушення банками вимог щодо подання звітності, якщо ці порушення виникли після 24 лютого [1].

Проте варто відмітити, що не всі банки змогли продовжити працювати: не витримали тиск та їх діяльність почала погіршуватись. Кількість діючих банків скорочується (рис.1). Наприклад, впродовж 2022-2023 рр. НБУ відкликав ліцензію та

ліквідував деякі банки: АТ «Мегабанк», АТ «Банк Січ», АТ «Банк Форвард», Іbox Bank, АТ «Укрбудінвестбанк». Також були ліквідовані всі компанії та заклади, які належать або чия діяльність напряду пов'язана з росією. 25 лютого 2022 року НБУ відкликав ліцензії та ліквідував банки країни-агресора: АТ «Міжнародний резервний банк» та ПАТ «Промінвестбанк» [2].

Рис. 1. Кількість діючих комерційних банків в Україні за 2019-2023 рр.

Джерело [2]

Даний графік показує, що з кожним роком кількість діючих банків стає меншою, проте значна різниця відбулась після повномасштабного вторгнення. За 2022 та 2023 роки кількість банків зменшилась на 8, порівнюючи з кінцем 2021 року. Також змінилась кількість банків з частковим (менше на 6) та зі 100% іноземним капіталом (менше на 4).

Задля визначення сучасного стану банківської системи України, проведено оцінку діяльності банківських установ в розрізі таких показників, як величини чистого прибутку (збитку), величини сумарних активів українських комерційних банків, рентабельності активів та капіталу банків, частки непрацюючих кредитів у портфелях банків. Для огляду активів варто проаналізувати їх динаміку, і також рентабельності активів та капіталу, які показують їх ефективність (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка показників діяльності банків за 2019-2023рр.

	Сумарні активи, млн. грн.	Рентабельність активів, %	Рентабельність капіталу, %
1	2	3	4
2019	1494460	4,35	34,18
2020	1822814	2,54	19,97
2021	2053928	4,09	35,15
2022	2353592	1,18	10,91
2023	2942806	3,38	31,61

Джерело [2]

Дана таблиця показує, що активи банків з кожним роком зростають, а динаміка рентабельності активів та капіталу різниться, немає певної тенденції. Найбільший показник рентабельності активів спостерігався в 2019 році, далі показники все нижче; 2021 року, коли ситуація з пандемією коронавірусу стабілізувалася і показник зріс, то

в 2022, з початком повномасштабного вторгнення, знову відбувся спад, така ситуація і з рентабельністю капіталу в даному році. Різниця в тому, що найбільший показник був у 2021 році (35,15%). Останнім роком спостерігається збільшення ефективності показників.

Банки наразі зазнають великих кредитних втрат, і збільшення непрацюючих кредитів тільки погіршує ситуацію. Непрацюючий кредит (NPL) являє собою актив, за яким прострочення погашення боргу перевищує 90 днів (30 днів для банків-боржників) або за яким боржник неспроможний забезпечити виконання зобов'язань без стягнення забезпечення [2]. Для аналізу динаміки частки непрацюючих кредитів у портфелях банків наведено графік (рис. 2.).

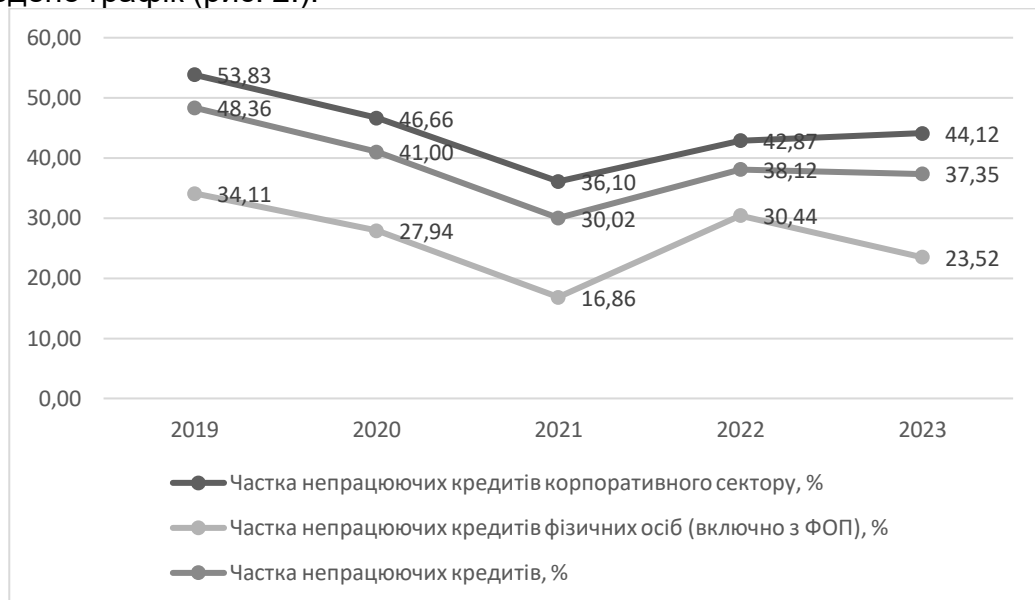

Рис. 2. Динаміка частки непрацюючих кредитів за 2019-2023рр.

Джерело [2]

З даного графіку видно, що частка непрацюючих кредитів зменшувалась до 2021 року, а з початком повномасштабного вторгнення у 2022 році – збільшується. Також ми бачимо, що найбільші показники сягали в 2019 році, майже половина усіх виданих кредитів (48,36%) були непрацюючими. З 2019 по 2021 роки відбулась тенденція зменшення частки на 18,34%, після – збільшення на 7,33%, але варто відмітити, що в 2023 році частка загальних та кредитів фізичних осіб є меншою, ніж в 2022 році. Стосовно корпоративного сектору, то частка є найбільшою, порівнюючи з іншими. В 2019 році сягала більше, ніж половина виданих кредитів – 53,83%, і в період воєнного стану ситуація є негативною. А з часткою NPL фізичних осіб ситуація не така вже і погана, адже станом на 2023 рік сягає 23,52%, що менше на 4,42%, ніж у 2020 році, але все одно не сягає довоєнного результату, проте бачимо тенденцію того, що ситуація може покращитись. НБУ зазначає, що ключовим фактором скорочення частки NPL є зростання кредитного портфеля (у 2023 році відбулось поліпшення попиту на гривневі кредити з огляду на відновлення бізнес-активності, зростання роздрібних незабезпечених споживчих та іпотечних позик). Інші причини скорочення частки NPL – реструктуризація та подальше відновлення обслуговування проблемної заборгованості корпоративними клієнтами, що відбулося переважно в державних банках, а також списання непрацюючих кредитів фізичним особам [2].

В цілому можна зазначити такі основні зміни та наслідки в банківському секторі України до яких призвела війна:

- закриття банків;
- втрата активів;

— зменшення довіри та підвищення ризику;
 — зміна пріоритетів діяльності та робота в ускладнених умовах;
 — реструктуризація та підтримка. Уряд та Національний банк України проводять заходи з реструктуризації та підтримки банківських установ, що постраждали внаслідок воєнного конфлікту. Це включає заходи з капіталізації, реформи управління тощо задля підвищення фінансової стійкості банків та залучення іноземних інвестицій [3].

Загалом, війна суттєво вплинула на банківську систему України, спричинивши значні труднощі, втрати та зниження довіри до фінансових установ. Проте Уряд і регуляторні органи активно працюють над відновленням і стабілізацією банківського сектора для забезпечення подальшого економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2024).
2. Національний банк України. Частка непрацюючих кредитів у банках за 2023 рік скоротилася до 37.4%. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuuyuchih-kreditiv-u-bankah-za-2023-rik-skorotilasya-do-374> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Magopets, O. Kulish O. Assessment of the Activity of Banking Institutions Under Martial Law as a Component of the Banking Control System. Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences 2023. doi:10.32515/2663-1636.2023.9(42).212-224.

Сенів С. В.

Науковий керівник: д.е.н., доц. Назаркевич І. Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ І СТРУКТУРИ ПЛАТЕЖІВ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

В сучасних українських реаліях стабільність податкового середовища як і податкової політики є доволі умовними категоріями. Вплив зовнішніх факторів є часто більш значущим, аніж роль внутрішніх, особливо це стосується обставин війни. Однак більш глибоке розуміння теперішніх умов ведення господарської діяльності дає, у тому числі, можливість здійснення якісного податкового планування і загалом стратегії розвитку бізнесу.

Податкове планування відіграє вирішальну роль у фінансовій стратегії будь-якої організації чи підприємства. Воно передбачає аналіз структури та динаміки податкових платежів з метою мінімізації податкових зобов'язань із забезпеченням дотримання законодавства. Розуміння складу та змін податкових платежів з часом допомагає підприємствам приймати обґрунтовані рішення, оптимізувати свій податковий тягар і підвищити загальну прибутковість.

Аналіз динаміки податкових платежів має важливе значення для розуміння того, як змінюються податкові зобов'язання, і для визначення можливостей ефективного податкового планування. Динаміка податкових виплат підприємства відображає зміну суми податків, сплачених протягом певного періоду. Цей показник дозволяє оцінити вплив різних факторів, таких як зміни податкового законодавства, кон'юнктури ринку, обсягів виробництва та продажів на фінансовий стан підприємства.

Водночас структура податкових виплат показує, яка частка кожного виду податку припадає на загальну суму податкових зобов'язань. Це дозволяє визначити найбільш значущі для підприємства податки та проаналізувати їх вплив на собівартість продукції (робіт, послуг) та кінцеву ціну.

Відповідно розглянувши структуру податкових платежів підприємства можна отримати відображення розподілу загальної суми податків за видами. Натомість динаміка податкових виплат відображає зміну суми податків, сплачених підприємством за певний період.

Розуміння динаміки та структури податкових виплат є ключовим для ефективного управління фінансами підприємства. Цей аналіз дає змогу:

- Оцінити податкове навантаження. Зрозуміти, яка частка доходів підприємства спрямовується на сплату податків.
- Виявити тенденції. Ідентифікувати зростання або зниження окремих видів податків з часом.
- Оптимізувати податкові платежі. Виявити можливості для легальної оптимізації податків.
- Планувати бюджет. Складати більш точні податкові прогнози.

В цілому на структуру та динаміку податкових виплат впливає низка чинників, що супроводжується відповідними соціально-економічними ефектами (див. табл. 1). Тому розуміння факторного впливу на обсяги, структуру та динаміку податкових платежів є визначальним не лише податкового планування, але й загальної успішності господарської діяльності підприємства.

Таблиця 1

Вплив чинників на структуру та динаміку податкових платежів підприємства

	Чинники	Характеристика
Структура податкових виплат	Вид діяльності підприємства	Різні види діяльності мають різну податкову систему
	Організаційно-правова форма	ТОВ, АТ, ФОП тощо мають різні податкові режими
	Система оподаткування	Загальна система, спрощена система, єдиний податок тощо
	Географічне розташування	Податкові ставки можуть відрізнятися в різних регіонах
	Зміни в податковому законодавстві	Регулярні зміни в податковому законодавстві впливають на структуру податкових виплат
Динаміка податкових виплат	Зміна обсягів виробництва та реалізації	Зростання виробництва зазвичай призводить до збільшення податкових платежів
	Зміна цін	Зростання цін на продукцію та послуги збільшує базу оподаткування
	Зміна податкових ставок	Зміна податкових ставок безпосередньо впливає на суму податків
	Оптимізація податків	Легальна оптимізація може призвести до зниження податкового навантаження

Джерело: авторська розробка.

Важливість аналізу динаміки і структури податкових платежів компанії обумовлюється необхідністю оптимального податкового планування. Втім податковому плануванню передують фінансовий аналіз господарської діяльності, що забезпечує виявлення помилок, наприклад іноді можливі помилки у розрахунку та сплаті податків. Також це необхідно для прийняття ефективних рішень в управлінні ризиками, що дає змогу здійснити своєчасне виявлення потенційних податкових ризиків. В підсумку, здійснюються заходи щодо оптимізації податкового планування, зокрема розробка стратегії мінімізації податкового навантаження.

Таким чином, аналіз динаміки та структури податкових платежів є основоположною умовою для ефективного податкового планування. Це дає змогу підприємствам адаптуватися до змін у податковому законодавстві, оцінити податкове

навантаження, оптимізувати свої податкові зобов'язання та приймати зважені стратегічні рішення.

Стасюк А.-М.О.,
Науковий керівник: к.е.н., доцент Ясіновська І.Ф.
 Львівський національний університет імені Івана Франка

МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

У сучасних умовах динамічного розвитку економіки та жорсткої конкуренції підприємства стикаються з необхідністю постійного контролю та управління своїми фінансами. Фінансовий аналіз стає ключовим інструментом, який допомагає оцінити ефективність діяльності, виявити проблемні аспекти та сформулювати стратегічні рішення для підвищення прибутковості і стійкості компанії. Це важливий процес, який дозволяє керівництву підприємства та інвесторам отримати об'єктивну картину фінансового стану, використовуючи різноманітні методи для аналізу діяльності.

Основна мета фінансового аналізу – забезпечити підприємство інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень, зменшити ризики та максимізувати вигоди. Для цього використовуються різні методи, кожен з яких має свої особливості та підходить для вирішення певних завдань.

Розглянемо основні методи фінансового аналізу, що застосовуються на підприємствах для оцінки їх фінансового стану та результатів діяльності. Ці методи допомагають розкрити внутрішні процеси компанії, виявити її сильні та слабкі сторони, а також оцінити ризики та перспективи розвитку.

Горизонтальний аналіз є одним із найпростіших методів фінансового аналізу. Його суть полягає в порівнянні показників за різні часові періоди. Наприклад, можна порівнювати показники виручки, витрат або прибутку за останній та попередній місяці, роки. Аналізуючи дані за кілька місяців або років, можна виявити закономірності та тенденції в їх зміні, що і є основою тренду. Такий підхід дозволяє не лише побачити, як змінюється певний показник з часом, але й спрогнозувати майбутні тенденції. Візуалізація трендів на графіках допомагає зробити ці зміни більш наочними, що полегшує розуміння загальної динаміки. До того ж, такий аналіз дозволяє вчасно виявляти можливі проблеми та ризики. Наприклад, якщо прибуток систематично знижується, це може бути сигналом для перегляду стратегії або скорочення витрат.

Як проводиться горизонтальний аналіз фінансової звітності:

- Для вимірювання змін в абсолютних величинах (у грошах): від показника поточного періоду віднімають показник базового (попереднього) періоду;
- Для вимірювання змін у відсотках (температура показника): отримане значення в абсолютних показниках для звітного періоду ділять на показник базового періоду і множать на 100 [1].

Вертикальний аналіз застосовують для того, щоб зрозуміти, яку частку кожна складова займає в загальній сумі. Наприклад, за даними фінансових звітів можна визначити структуру активів підприємства, структуру його капіталу. Результати вертикального аналізу подають у відсотковому вираженні, що полегшує порівняння та робить інформацію більш доступною для аналізу і прийняття рішень.

Як проводиться вертикальний аналіз фінансової звітності:

- Значення показника підгрупи (наприклад, стаття фонду оплати праці) ділять на підсумковий показник групи (Всього витрати) і множать на 100. Сума всіх статей-підгруп (у відсотках) повинна дорівнювати у підсумку 100.

- Вертикальний аналіз звітності проводять за один звітний період. Потім часто роблять порівняння отриманих результатів за різні періоди (горизонтальний аналіз). Це дозволяє краще керувати операційними витратами, активами та оптимізувати їхню структуру [1].

Аналіз фінансових коефіцієнтів полягає в зіставленні та оцінці взаємозв'язків між різними статтями фінансової звітності для визначення фінансового стану та результатів діяльності компанії. Завдяки цьому аналізу можна отримати детальну інформацію про ефективність управління активами, рівень заборгованості та прибутковості бізнесу. Використання фінансових коефіцієнтів допомагає не лише виявити сильні та слабкі сторони компанії, але й порівняти її показники з конкурентами або середньогалузевими стандартами.

На первинних стадіях фінансового аналізу традиційно використовуються фінансові коефіцієнти (відносні показники), обчислені на основі даних фінансової звітності підприємства, які прямо вказують на результативність та фінансову стійкість компанії. За економічною сутністю їх можна класифікувати на наступні групи індикаторів: коефіцієнти ліквідності, коефіцієнти платоспроможності, коефіцієнти рентабельності, коефіцієнти ділової активності [2].

- Коефіцієнти ліквідності виражають здатність компанії швидко розрахуватися за зобов'язаннями. Для аналізу цього показника варто враховувати одразу декілька показників ліквідності (поточної, абсолютної, швидкої).
- Коефіцієнти платоспроможності свідчать про здатність компанії погашати довгострокові боргові зобов'язання терміном більше одного року. До показників платоспроможності зокрема належать коефіцієнт автономії (відношення власного капіталу до активів) та коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом.
- Коефіцієнти прибутковості (рентабельності) відображають здатність компанії генерувати доходи і прибутки. Прикладом показників даної групи є чиста маржа - відношення валового прибутку до виручки. Цей коефіцієнт показує реальну прибутковості бізнесу компанії. Зміна маржі в порівнянні з минулим роком підкаже, як змінилася цінова політика та ефективність діяльності компанії.
- Коефіцієнти ділової активності показують ефективність бізнесу, тобто швидкість, з якою компанія перетворює свої активи в гроші. Коефіцієнти оборотності показують, скільки разів активи приходять і відходять з компанії за період [2].

SWOT-аналіз – це аналітичний метод, який використовується для оцінювання сильних і слабких сторін, а також можливостей і загроз, пов'язаних із конкуренцією, що впливають на бізнес.

Абревіатура SWOT складається зі скорочень слів і означає наступне:

S (Strengths) – сильні сторони, які виділяють бізнес серед конкурентів і сприяють зростанню прибутку (великий вибір товару, хороший сервіс, доступні ціни, сучасне обладнання).

W (Weaknesses) – слабкі сторони, що гальмують розвиток і роблять компанію вразливою (недостатньо співробітників, зрив термінів доставки, старе обладнання).

O (Opportunities) – можливості покращити становище бізнесу (кваліфіковані співробітники, вдале розміщення, відсутність сильних конкурентів).

T (Threats) – загрози, які можуть негативно вплинути на компанію (велика конкуренція, фінансова криза, поява сильного конкурента) [3].

Методи фінансового аналізу відіграють ключову роль у забезпеченні стабільної та ефективної роботи підприємства. Вони дозволяють глибше зрозуміти фінансовий стан компанії, виявити ризики й проблеми, а також оцінити шляхи для підвищення

ефективності. Аналіз допомагає не лише оцінити поточні показники, але й прогнозувати майбутні фінансові результати, що важливо для стратегічного планування.

Систематичне використання цих методів дає змогу керівництву своєчасно приймати зважені рішення, оптимізувати ресурси та мінімізувати ризики. Це сприяє збереженню конкурентоспроможності, навіть в умовах економічної невизначеності. Регулярний фінансовий аналіз допомагає ефективно управляти інвестиціями, збільшувати прибутковість і забезпечувати стійкий розвиток компанії в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Доліна І., *Фінансовий аналіз: основні види та коефіцієнти*, 2023,
URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/finansovij-analiz-osnovni-vidi-ta-koefitsiyenti>
2. Корнилюк Р., *Коефіцієнтний фінансовий аналіз*, 2023,
URL: <https://blog.youcontrol.market/koiefitsiyentnii-finansovii-analiz/>
3. *SWOT-аналіз: що це таке та приклади використання*, 2023,
URL: <https://wedex.com.ua/blog/swot-analiz-shho-tse-take-ta-prikladi-vikoristannya/>

Фурман О. О.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Сич О.А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ФІНАНСОВУ-ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Безперервна діяльність підприємства та його успішний розвиток в умовах ринкової економіки можливі лише за наявності ефективної системи внутрішнього планування, включно з податковим. Це дозволяє передбачати зміни ринкової ситуації, визначати оптимальні обсяги виробництва та споживання ресурсів, а також розраховувати чистий прибуток. Особливо важливою є оперативна оцінка діяльності, яка проводиться в процесі виконання планів, адже своєчасна реакція на відхилення від запланованих показників значно підвищує ефективність управління діяльністю підприємства.

Таким чином, податкове планування – це елемент податкової політики підприємства, що являє собою процес аналізу різних податкових альтернатив і розроблення на основі його результатів легальних, систематичних, планових дій, спрямованих на оптимізацію податкових зобов'язань у поточному та майбутніх податкових періодах із метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства [1].

Створення стратегії податкового планування є важливою складовою загальної стратегії розвитку підприємства. Податкове планування, як частина фінансового менеджменту, за умови дотримання чинного законодавства, дозволяє оптимізувати прибуток для підвищення конкурентоспроможності як підприємства, так і країни загалом. Основна ідея податкового планування полягає в тому, що підприємство може використовувати дозволені законодавством методи для мінімізації податкових зобов'язань.

Податкове планування базується на основі таких груп принципів:

а) загальні:

- принцип системності
- принцип безперервності

- принцип гнучкості
- принцип точності
- б) спеціальні:
 - принцип законності
 - принцип комплексності
 - принцип перспективності
 - принцип оптимального співвідношення ризику й вигід [2]

Важливим етапом процесу планування є аналіз зовнішнього середовища (політичного, економічного, правового, технологічного чи соціального), адже воно постійно змінюється. Метою аналізу зовнішнього середовища є виявлення потенційних загроз і можливостей, з якими підприємство може зіткнутися в майбутньому. Аналіз внутрішнього середовища дає можливість оцінити потенціал підприємства, його сильні і слабкі сторони, а також внутрішні можливості. Крім того, при плануванні розвитку підприємства слід враховувати динаміку макроекономічних процесів, тенденції розвитку внутрішніх ринків, галузеві тенденції та кон'юнктуру ринку.

Податки, відповідно до свого призначення, зменшують розмір фінансового результату до оподаткування. Таке зменшення відбувається наступним чином:

- непрямі податки, що включаються в ціну товару (ПДВ, акцизний податок, мито), зменшують дохід;
- податки та рентні платежі, що включаються у витрати, збільшують витрати;
- податок на прибуток зменшує чистий прибуток компанії.

Таким чином, в процесі податкового планування моделюються податкові бази кожного окремого податку або збору, що сплачуються підприємством до бюджету.

Ефективність податкового планування на підприємстві рекомендується здійснювати за такими параметрами:

- узгодженість податкової стратегії підприємства з можливими змінами зовнішнього середовища (в процесі цієї оцінки визначається, наскільки розроблена податкова стратегія відповідає прогнозованому розвитку підприємницької діяльності, а також змінам податкової політики держави і кон'юнктури фінансового ринку в розрізі окремих її сегментів);

- внутрішня збалансованість податкової стратегії (при проведенні такої оцінки визначається, наскільки узгоджуються між собою окремі цілі і цільові нормативи підприємницької діяльності і майбутньої діяльності по податковому плануванню);

- оперативність реалізації стратегії життєздатності підприємства та податкової стратегії;

- прийнятність рівня ризиків, пов'язаних з реалізацією загальної та податкової стратегії (в процесі такої оцінки необхідно визначити, наскільки рівень планових податкових ризиків, пов'язаних з підприємницькою діяльністю, забезпечує достатню рівновагу в процесі розвитку суб'єкта господарювання);

- оцінка результативності податкової стратегії [3].

Отже, податкове планування є важливим елементом фінансово-економічної діяльності промислових підприємств. Основна його мета полягає в оптимізації виробничих процесів відповідно до діючого законодавства та стратегічного розвитку самого підприємства. Податкове планування сприяє стабільній роботі підприємств у мінливих соціально-економічних умовах.

Застосування податкового планування дозволяє керівництву підприємства приймати обґрунтовані управлінські рішення, допомагає уникнути складних фінансових обставин, покращує координацію роботи та сприяє цільовому використанню фінансових ресурсів.

Використання різноманітних методів податкового планування серед усіх чинників, що впливають на платоспроможність підприємства, дає змогу збільшити чистий прибуток, вдосконалити систему управління фінансово-господарською діяльністю, підвищити рентабельність і зміцнити фінансовий стан. Це також сприяє виявленню резервів для зростання, посиленню позицій підприємства при виконанні зобов'язань перед бюджетом, банками та контрагентами.

Список використаних джерел:

1. Самусевич Я.В., Височина А.В. Податкове планування та основи податкової оптимізації : навчальний посібник – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 344 с, 45 с URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/84527/1/2021_Posibnyk-Samusevych_Vysochyna.pdf
2. Безкоштовна бібліотека підручників. Принципи податкового планування. URL: <https://www.info-library.com.ua/books-text-9849.html>
3. Мартиненко В.П. Оцінка ефективності податкового планування підприємств. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d0558729-e6ad-4cea-afb7-449e2bbdaa0e/content>

Xima B.I.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ясіновська І.Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЙОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Фінансовий стан визначає здатність підприємства фінансувати свою діяльність та характеризується наявністю фінансових ресурсів, їх доцільним розміщенням і ефективним використанням, а також взаємовідносинами з іншими суб'єктами господарювання. Аналіз фінансового стану є невід'ємною частиною фінансового аналізу.

Фінансовий аналіз включає кілька ключових етапів: оцінку фінансового стану, виявлення змін у фінансовому стані в просторово-часовій динаміці, визначення основних чинників, що впливають на ці зміни, а також прогнозування майбутніх тенденцій у фінансовій сфері.

В сучасній економічній науці немає єдиного підходу до визначення терміну «фінансовий стан підприємства», його характеристик, складових та різновидів.

Фінансовий стан підприємства – це сукупність характеристик підприємства, що відображають надходження, розподіл та використання його фінансових ресурсів на певний момент часу [3].

А.М. Поддєрьогін визначає фінансовий стан як комплексне поняття, що є результатом взаємодії всіх елементів фінансових відносин підприємства, залежить від сукупності виробничо-господарських факторів і відображається через показники, що характеризують наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Науковець чітко відокремлює це поняття від інших економічних категорій, підкреслюючи, що фінансовий стан формується не лише через аналіз показників, але й завдяки впливу виробничо-господарських чинників [2].

Фінансовий аналіз – це дослідження фінансового стану та результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів для підвищення його ринкової вартості та забезпечення подальшого ефективного

розвитку. Цей процес полягає в дослідженні фінансових звітів за кілька періодів, із залученням додаткових даних, якщо це необхідно. Завдяки аналізу фінансового стану внутрішні користувачі та інші зацікавлені сторони – інвестори, кредитори, менеджери – можуть оцінити минуле, поточне і майбутнє положення підприємства на ринку та ухвалити рішення, які вплинуть на його подальшу діяльність.

Аналіз фінансового стану підприємства зосереджується на деталізації кожного фінансового показника з огляду на його відповідність нормам; ідентифікації факторів, що впливають на ці показники; визначенні їх значень на перспективу шляхом планування та прогнозування.

В умовах кризи в економіці України своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств стала особливо важливою, адже результати цього аналізу використовуються для планування та підготовки управлінських рішень з усіх аспектів фінансової діяльності. Це формує основу фінансового менеджменту або фінансову інформаційну систему.

Фінансовий стан підприємства свідчить про рівень ритмічності виробництва, сталість попиту на товари, роботи, послуги суб'єкта господарювання, міцність підприємства на ринку, матеріально-технологічну оснащеність, налагодженість зв'язків з партнерами, використання інноваційних технологій, ризик у процесі діяльності, ефективність фінансово-господарської діяльності. Загалом фінансовий стан підприємства цікавить різні категорії суб'єктів, діяльність яких прямо чи опосередковано пов'язана з діяльністю підприємства. Зокрема, до таких суб'єктів належать: власники (акціонери), вище керівництво, працівники, постачальники, фінансові установи (банки, страхові компанії, лізингові компанії, інвестиційні фонди тощо), органи державної влади.

Рис. 1. Концептуальні основи поняття «фінансовий стан підприємства»

Джерело: складено на основі [1]

Фінансовий аналіз виконує такі функції: оціночну, діагностичну, пошукову та прогнозну. Оціночна функція полягає у визначенні відповідності фінансового стану

підприємства його цільовим показникам і потенційним можливостям. Діагностична функція зосереджена на виявленні причин і наслідків змін в економічній системі, а також на кількісному та якісному аналізі впливу різних факторів на ці зміни. Пошукова функція спрямована на виявлення невикористаних резервів та можливостей для покращення фінансового стану підприємства. Прогнозна функція полягає у використанні результатів фінансового аналізу для передбачення основних параметрів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності на майбутній період, а також для оцінки доцільності та ефективності запланованих операцій.

Кожен аналітик має свою мету аналізу. Інвесторів перш за все цікавлять рівень і стабільність доходів від акцій, тобто прибутковність компанії, кредиторів – її ліквідність, а менеджерів – доходність різних активів та ефективність їх управління. Для ефективного планування та контролю вони повинні об'єктивно оцінювати фінансовий стан компанії та можливості впливу на нього.

Фінансова діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення постійного надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання кредитної та розрахункової дисципліни, досягнення балансу між власними і залученими коштами, що забезпечує фінансову стійкість і сприяє ефективному функціонуванню підприємства. Це обґрунтовує важливість регулярної оцінки фінансового стану, яка відіграє ключову роль у підтриманні його стабільності.

Необґрунтоване використання фінансових ресурсів знижує платоспроможність підприємства і може призвести до перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції, невиконання планів прибутку, зниження рентабельності та ризику економічних санкцій. Тому фінансовий стан необхідно постійно та комплексно оцінювати, застосовуючи різні методи та підходи аналізу. Це дозволяє критично оцінити фінансові результати діяльності підприємства як за окремий період, так і в динаміці, визначити слабкі місця і знайти способи покращення використання фінансових ресурсів та їх оптимального розміщення.

Фінансовий аналіз має практичну цінність лише тоді, коли його результати використовуються для обґрунтування ефективних управлінських рішень, виявлення резервів підвищення продуктивності та розробки заходів щодо покращення фінансового стану підприємства. Якість цього аналізу залежить від вибраної методики, достовірності даних та професійної компетенції керівника, який приймає управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Корбутяк А.Г., Бута М.М. Підходи до трактування поняття «фінансовий стан підприємства». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 16, ч. 1, 2017. С. 149-153.
2. *Фінанси підприємств* : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. К. : КНЕУ, 2008. 552 с.
3. Тараруєв Ю.О. Сутність та діагностика фінансового стану підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2021. № 2(82). С. 113-119.

Холост А.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ В ПОДАТКОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Міжнародна співпраця відіграє важливу роль у реформуванні податкової політики України. Співпраця з іншими країнами, міжнародними організаціями та

союзами відкриває перед нашою державою як нові перспективи, так і певні труднощі. Вплив цієї співпраці на податкову політику України можна розглянути з кількох важливих аспектів:

1. Міжнародні фінансові організації. У межах членства України в міжнародних фінансових організаціях Національний банк України активно співпрацює з такими установами: Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Європейський інвестиційний банк. Співпраця з такими організаціями, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, відіграє важливу роль у формуванні податкової політики України. Ці організації часто встановлюють умови для отримання фінансової допомоги, що включає реформи у податковій сфері. Наприклад, МВФ регулярно рекомендує Україні впроваджувати реформи, спрямовані на зменшення дефіциту бюджету, розширення бази оподаткування та боротьбу з ухиленням від сплати податків. Це може включати перегляд податкових ставок, усунення пільг для окремих галузей та посилення контролю за фінансовими потоками [1].

2. Євроінтеграція. У рамках процесу євроінтеграції Україна має гармонізувати свою податкову систему з нормами та стандартами Європейського Союзу. Це включає адаптацію українського законодавства до вимог ЄС, таких як Директива про ПДВ, правила щодо оподаткування компаній та протидія ухиленню від податків. Угода про асоціацію між Україною та ЄС також містить положення, що стосуються співробітництва у податковій сфері, зокрема щодо обміну інформацією для запобігання ухиленню від сплати податків та відмиванню грошей.

3. Боротьба з ухиленням від сплати податків та офшорними схемами. Україна бере участь у міжнародних ініціативах, таких як Багатостороння конвенція про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах (CRS), а також співпрацює з Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у рамках плану BEPS (Base Erosion and Profit Shifting). Ці ініціативи передбачають обмін податковою інформацією між країнами, боротьбу з агресивним податковим плануванням і зменшення використання офшорних схем. Участь у цих ініціативах зобов'язує Україну покращувати прозорість своєї податкової системи та запроваджувати нові правила для великих корпорацій та іноземних інвесторів. У 2024 році рішення про реєстрацію офшорної компанії має базуватися на ретельному аналізі всіх "за" та "проти". Важливо враховувати не лише податкові та операційні переваги, а й репутаційні ризики, а також потенційні складнощі з міжнародним податковим регулюванням [2].

4. Двосторонні податкові угоди. Україна уклала угоди про уникнення подвійного оподаткування з різними країнами. Ці угоди допомагають уникати подвійного оподаткування доходів громадян і підприємств, які ведуть діяльність у двох і більше країнах, та спрощують інвесторам доступ до українського ринку. Такі угоди сприяють не лише залученню інвестицій, а й регулюють питання обміну інформацією між податковими органами різних держав, що підвищує прозорість та ефективність оподаткування. На сьогоднішній день між Україною та іншими державами діє 71 міжнародна двостороння конвенція (угода) про уникнення подвійного оподаткування, дві з яких були вчинені Урядом СРСР та продовжують застосовуватися відповідно до ст. 7 Закону України «Про правонаступництво України» до дня набрання чинності нових договорів, укладених Україною [3].

5. Технічна допомога та експертна підтримка. Україна отримує значну технічну допомогу від міжнародних партнерів, таких як Європейський Союз, ОЕСР, Сполучені Штати Америки та інші, для реформування податкової системи. Ці партнери надають експертну підтримку в розробці нових законодавчих ініціатив, підвищенні ефективності податкової адміністрації та впровадженні нових цифрових технологій.

Отже, міжнародна співпраця має значний вплив на формування та реалізацію податкової політики України, забезпечуючи адаптацію до глобальних стандартів, підвищення прозорості, залучення інвестицій та покращення фінансової стабільності, сприяє впровадженню сучасних підходів до оподаткування, гармонізації з європейськими стандартами та посиленню боротьби з ухиленням від сплати податків. Це також сприяє підвищенню конкурентоспроможності української економіки на міжнародній арені. Однак для досягнення максимального ефекту необхідно враховувати як позитивні, так і негативні аспекти цього процесу. Україна має активно співпрацювати з міжнародними партнерами, при цьому зберігаючи свою фінансову незалежність та дотримуючись національних інтересів.

Список використаних джерел:

1. *Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями.* URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions> (дата звернення: 22.09.2024)
2. *Офшори: чи варто реєструвати у 2024 році?* URL: <https://antwort-law.com/ua/publications/offshory-stoit-li-registrirovat-v-2024-godu> (дата звернення: 21.09.2024)
3. *Міжнародні договори України про уникнення подвійного оподаткування.* URL: <https://mof.gov.ua/uk/international-agreements-of-ukraine-on-avoidance-double-taxation-543> (дата звернення: 21.09.2024)

Цвілюк Я.

Науковий керівник : к.е.н., доц. Сич О.А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ХАРАКТЕРИСТИКА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У МІСТІ ЛЬВОВІ

Сутність формування податкових надходжень бюджету проявляється через їх внутрішній зміст, у сукупності всіх їх властивостей та відносин, що виникають в процесі складання та виконання дохідної частини бюджету держави. Податкові надходження формуються за рахунок мобілізації до бюджету податків та зборів (обов'язкових платежів), які в сукупності утворюють систему оподаткування.

ПДФО – прямий загальнодержавний податок, порядок справляння якого регламентується однойменним Розділом IV Податкового кодексу України. Серед прямих податків основну фіскальну роль здійснює саме податок з доходів фізичних осіб (ПДФО), що ми можемо побачити зі структури надходжень (рис.1). Тобто, ПДФО є основним джерелом наповнення місцевих бюджетів.

Загалом бюджет міста Львова зріс з 8 671,2 млн грн у 2021 році до 13 107,6 млн грн у 2023 році. З прогнозу на 2024 рік спостерігаємо зниження доходів до бюджету міста на 21% (відносно 2023 року), але водночас збільшення доходів від ПДФО з 5 379,7 млн грн у 2021 році до прогнозованих 8 157,6 млн грн у 2024 році.

Збільшення надходжень від ПДФО до бюджету міста пов'язане за рахунок росту надходження з виплат військовослужбовцям в умовах повномасштабного вторгнення.

Рис. 3 демонструє розподіл надходжень податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) за січень-серпень 2024 року.

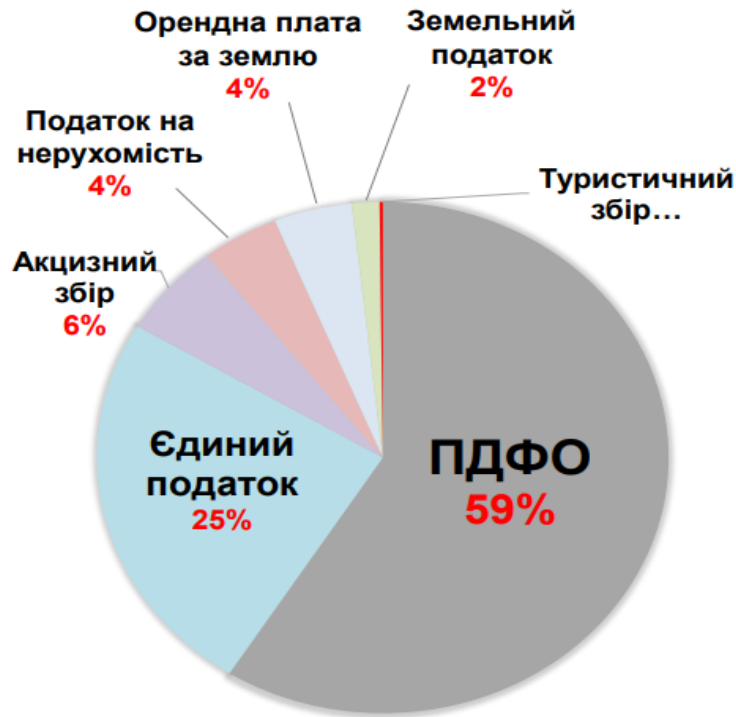

Рис. 1. Структура надходжень до бюджету м. Львова[1]

На рис. 2 зображено динаміку бюджету міста Львова та надходжень від податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) за період з 2021 по 2023 роки з прогнозом на 2024 рік.

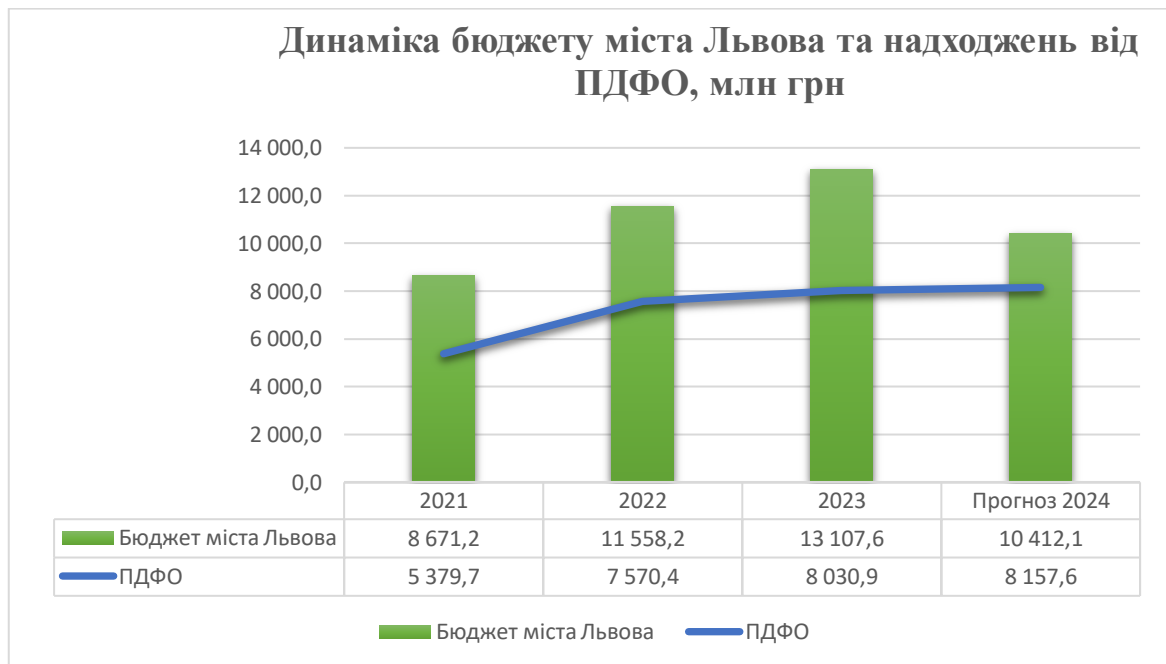

Рис. 2. Динаміка бюджету міста Львова та надходжень від ПДФО, млн грн[1]

Рис. 3. Структура ПДФО міста Львова за січень-серпень 2024 року[1]

Загальна сума надходжень становить 5 379 млн грн. Найбільшу частку складають надходження від бізнесу - 69% (3 705 млн грн), що свідчить про значний внесок приватного сектору в бюджет міста. Варто зауважити, що 300 найбільших підприємств забезпечили 2 220 млн грн від загальної суми надходжень. Державні підприємства забезпечують 17% (941 млн грн) надходжень, а комунальні підприємства – 14% (733 млн грн).

Отож, невід’ємною часткою місцевих фінансових ресурсів міста Львова є ПДФО, і саме завдяки оподаткуванню доходів громадян, місто має необхідні суми коштів для виконання делегованих та власних повноважень.

Список використаних джерел:

1. Панель міста - дашборд ЛМР URL: https://dashboard.city-adm.lviv.ua/statystyka/dokhody_miskogo_byudzhetu

Шеремета Л.М.

Науковий керівник: д.е.н., Ясіновська І.Ф.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

В умовах глобальних економічних викликів, воєнних дій та нестабільності банківської системи України, управління банківськими ризиками стає критично важливим для забезпечення фінансової стійкості банків. Це дозволяє знижувати ризики банкрутства та втрат.

У порівнянні з іншими галузями, банківський сектор характеризується високим рівнем ризику. Це пояснюється специфікою функцій, які виконують комерційні банки. Вони мають розгалужену мережу партнерів і клієнтів, фінансовий стан яких безпосередньо впливає на їхню стійкість. Реалізація всіх банківських функцій супроводжується ймовірністю виникнення різних ризиків. [1].

Банківські ризики являють собою цілісну систему, яка кількісно та якісно динамічно змінюється через розробку нових банківських продуктів, впровадження систем автоматизації банківських операцій та транснаціоналізацію банківської

діяльності [2].

Це обумовлює необхідність у комплексній класифікації ризиків банківської діяльності. (Табл.1.)

Таблиця 1

Класифікація банківських ризиків

Класифікаційна ознака	Види
1. За джерелами виникнення	- внутрішні ризики; - зовнішні ризики
2. Сфера впливу (або фактори виникнення банківських ризиків)	- політичні; - соціальні; - економічні; - форс-мажорні
3. Характер об'єкта: вид діяльності, різновид операцій	- ризики основної та ризик допоміжної діяльності; - ризики активних та ризики пасивних операцій; - балансові та позабалансові ризики; - кредитний; - депозитний; - операційний; - валютний; - відсотковий.
4. Специфіка клієнтів банку	- ризики, пов'язані з дрібними, середніми та великими клієнтами; - ризики, пов'язані з галузевою структурою клієнтів
5. Характер впливу ризику на стійкість розвитку банку	- ризик ліквідності; - ризик втрати платоспроможності; - ризик капітальної стабільності
6. Розподіл ризику в часі	- ретроспективні; - поточні; - перспективні ризики.
7. Метод оцінки ризику	- комплексні; - індивідуальні ризики.
8. Рівень банківського ризику	- низькі; - помірні; - повні ризики
9. Можливість управління банківськими ризиками	- відкриті (контрольовані); - закриті ризики
10. За можливістю передбачення	- прогнозовані; - непрогнозовані ризики
11. За можливістю страхування	- ризики, що можуть бути застраховані; - ризики, які не можуть бути застраховані

Джерело: складено за даними [3].

Якісна класифікація банківських ризиків повинна базуватися на врахуванні впливу зовнішніх та внутрішніх ризикоутворюючих факторів (рис. 1).

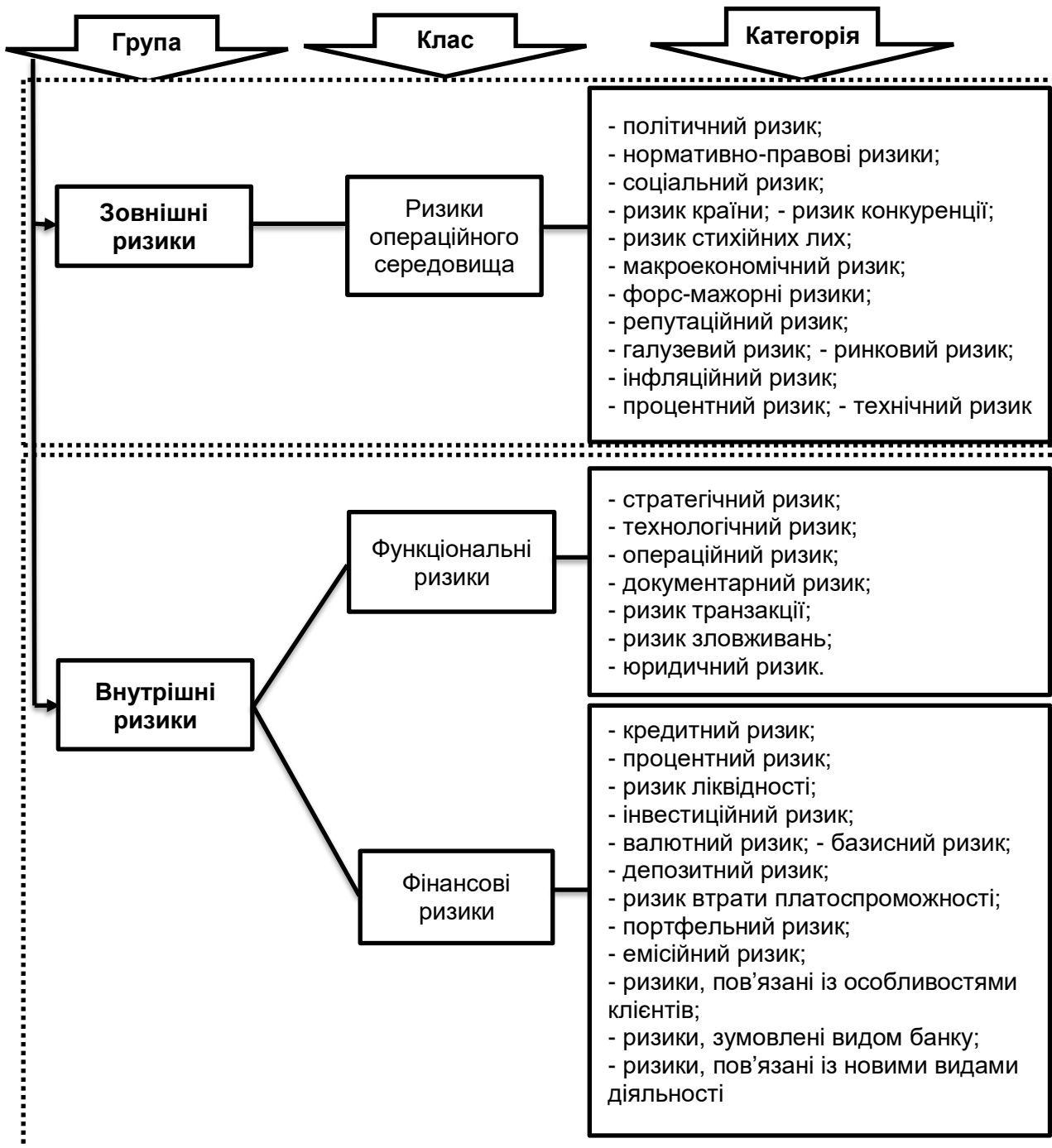

Рис.1. Вплив зовнішніх та внутрішніх ризикоутворюючих факторів

Джерело: Складено авторами за даними [4].

Оскільки рівень ризиків постійно змінюється під впливом зовнішніх факторів, банк має регулярно переглядати своє положення на ринку банківських послуг, проводити оцінку ризиків, аналізувати взаємодію з партнерами та клієнтами, оцінювати свої активи та пасиви, а також коригувати свою політику щодо управління ризиками. Такі заходи можуть бути спрямовані на зниження впливу як окремих видів ризиків, так і їхніх груп (рис.2).

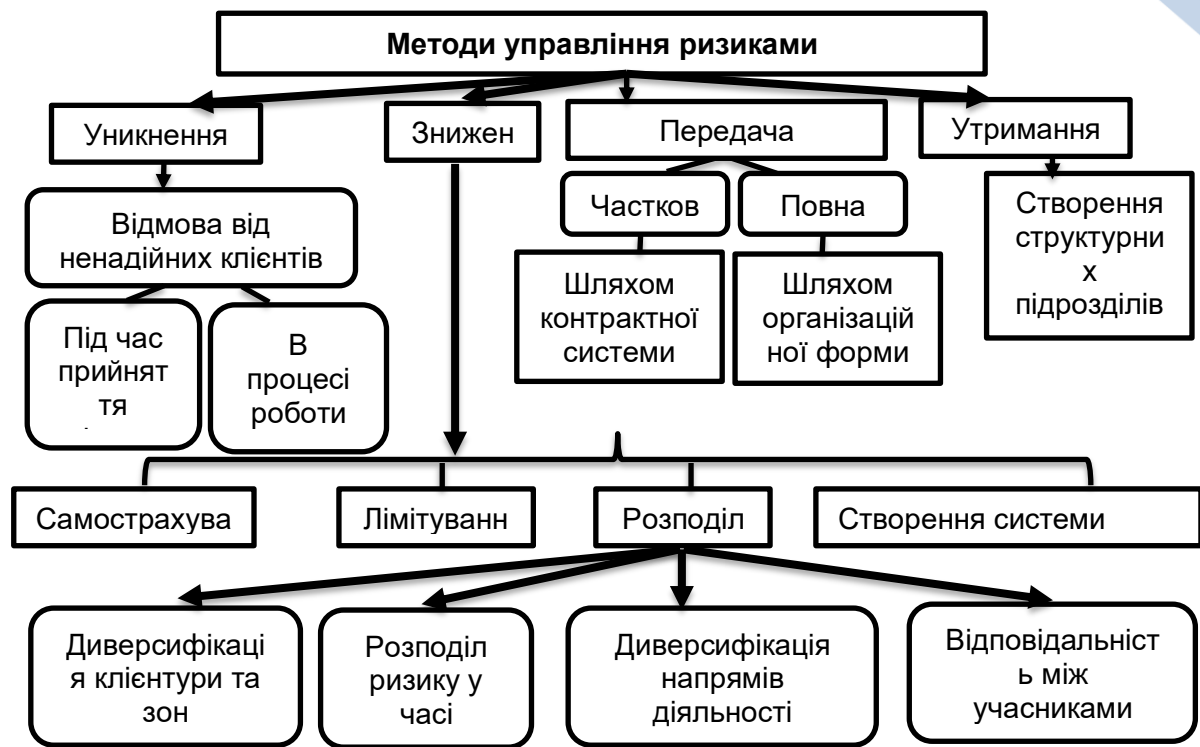

Рис. 2 Методи управління ризиками банку

Джерело: складено за даними [5].

У сучасних умовах глобальних економічних викликів та нестабільності банківської системи управління банківськими ризиками стає критично важливим для забезпечення фінансової стійкості банків. Розробка комплексних стратегій управління ризиками дозволяє банкам ефективно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, знижуючи ймовірність виникнення банкрутств і фінансових втрат.

Класифікація банківських ризиків, що була представлена у роботі, забезпечує чітке розуміння різноманітності ризикових факторів і їхнього впливу на банківську діяльність. Це дозволяє банкам не лише ідентифікувати ризики, а й розробляти специфічні стратегії їх управління, орієнтуючись на особливості своєї діяльності.

Успішне управління ризиками є запорукою не лише стабільності окремих банків, а й стабільності всієї банківської системи України. Подальші дослідження і практичні рекомендації в цій галузі можуть сприяти вдосконаленню методів управління ризиками, що, в свою чергу, позитивно вплине на фінансову стійкість та розвиток банківського сектору в країні.

Список використаних джерел:

1. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 580 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Blashchuk_Petyk_13_end.pdf
2. Зубова В.В. Основні підходи до визначення та класифікації банківських ризиків. Ефективна економіка № 6, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5047>
3. Тодоренко Т. Теоретичні основи класифікації банківських ризиків. Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць; за ред.: М.Д.Балджи. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2015. № 3(223). С.172-181. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2015/223/page.php?id=abstract/ukr/172-181>
4. Кочетигова Т.В., Алейнік А.Ю. Сутність та класифікація банківського ризику. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 16. 2017. С. 715-718. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/140.pdf>

5. Гурин М. В. Удосконалення системи управління банківськими ризиками. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітньо-професійної програми «Фінанси». Сумський державний університет. Суми. 2023. 85 с.

Шкурат В.А.

Науковий керівник: к.е.н, доц. Клепанчук О.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З поміж множинних напрямків державної діяльності, велику роль має податкова політика. Без перебільшення має стратегічне значення, оскільки в її межах здійснюється асигнування податків, зборів і інших загальнообов'язкових, що наповнюють. Державні та місцеві бюджети, витрачають на соціальні потреби, такі як: медичне обслуговування, відбудова енерго та цивільної інфраструктури, військове озброєння, захист кордонів та виплата зарплати.

Метою дослідження є розкриття сутності податкової політики та методів її реалізації в умовах воєнного стану.

Податкова політика є однією із основних напрямів фінансової політики держави. За допомогою її важелів і методів держава регулює економічне зростання, фінансує виконання визначених законодавством функцій та покладених на неї обов'язків, забезпечує добробут населення – впливає на рівень розвитку соціально-економічних відносин. Податкова система є ключовим елементом економіки країни, оскільки її ефективність має прямий вплив на обсяг інвестицій, розвиток підприємництва та рівень соціального забезпечення. Вирішення проблем у цій сфері є невідкладним, оскільки може сповільнити розвиток держави та порушити фінансову стабільність. [1]

Згідно статті 10 Господарського кодексу України податкова політика є складовою частиною економічної політики держави, яка «...спрямована на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання суспільно необхідної економічної діяльності суб'єктів, а також дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів».[3]

Оподаткування в минулому та в наш час продовжує залишатися однією з найважливіших сфер державного регулювання економічної системи України. Податки, як складна фінансова категорія, мають безпосередній вплив на всі економічні процеси та явища, і є фундаментом для функціонування будь-якої країни.

Під час воєнного періоду в Україні, податкова система має особливе значення у державі. Враховуючи ситуацію, держава повинна правильно розділити ресурси на ведення військових дій при цьому забезпечити необхідні фінансову стабільність та розвиток усіх сфер життя країни в умовах конфлікту. Як виявилось, працювати в умовах війни підприємці та бізнес здатні відносно стабільно, а це запорука наповнення державного бюджету країни, підтримки працюючого населення в умовах воєнного стану та збереження його платоспроможності. Саме тому уряд країни зосередився на запровадженні ініціативи щодо мотиваційних пріоритетів і механізмів стимулювання.

До механізмів входить: формування доходів, перерозподіл доходів, здійснення видатків, збалансування бюджетів, кредитування та функціонування позабюджетних фондів.[2]

Податковим механізмом є різні підходи до формування і реалізації податкової

політики, а його трансформаціями є спроби адаптації до мінливих економічних умов. В свою чергу податкова система виступає основою для реалізації механізмів податкової політики для досягнення визначених цілей, таких як забезпечення стійкості бюджету, підтримка економічного розвитку та стимулювання підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Чернюк Т.В., Юрчишена Л.В. Система оподаткування в умовах війни: правовий та фінансовий аспекти. 2022. URL: <https://jvestniksss.donnu.edu.ua/article/view/12852/12757>
2. Руденко В.В. Ідентифікація функціональних складових фіскального механізму регулювання інвестиційного розвитку національної економіки. Економіка та держава. Вінниця, 2020. No 7. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2020/12.pdf.
3. Податковий кодекс України: Закон від 02.07.2023 No 2755-VI. Відомості Верховної Ради Укра-їни. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Щекодіна А.О.

Науковий керівник: д.е.н., проф., Ватаманюк-Зелінська У.З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ ЗМІН ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДЛЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

З початком повномасштабної війни український бізнес зіткнувся з великою кількістю труднощів. Бойові дії, руйнування інфраструктури, вимушена міграція робочої сили та втрата ринків збуту негативно вплинули на економіку. У цих умовах держава почала оперативні зміни до податкового законодавства з метою підтримки бізнесу та стабілізації економіки.

Однією з найбільш значущих змін стало впровадження змін до спрощеної системи оподаткування. Так, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [1] передбачено що, фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку 1-ї та 2-ї груп, які зареєстровані в зоні бойових дій з 01 квітня 2022 року до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України мають право не сплачувати єдиний податок. Отже, для таких платників сплата єдиного податку на час воєнного стану є добровільною.

Також фізичні особи – підприємці – платники податків члени фермерських господарств та особи, які незалежні у своїй професійній діяльності, на час запровадження воєнного стану й ще на дванадцять місяців після нього, - звільняються від сплати єдиного соціального внеску за себе. Якщо підприємець є фізичною особою і не отримав прибуток за час дії воєнного стану, то він звільняється від сплати ЄСВ. Якщо платники єдиного податку є особи другої–третьої груп, то вони можуть не сплачувати ЄСВ за працівників, які мобілізовані.

Передбачено, що пеня за ст. 129 Податкового кодексу України не нараховується, а нарахована - підлягає списанню, якщо таке порушення є результатом введення воєнного стану. Шкода заподіяна бездіяльністю контролюючого органу спричиненою воєнним станом, відшкодуванню не підлягає.

Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [2] було

передбачено, що у випадку відсутності можливості у платника податків виконати податкові обов'язки (будь-які) через бойові дії чи введення військового стану, такий платник має їх виконати протягом 6 місяців після припинення або скасування воєнного стану, а фізичні особи, що безпосередньо приймають участь у відсічі збройної агресії - протягом 1 місяця з дня появи такої можливості.

Проте законопроектом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану», прийнятим 12.05.2022 р. [3] ці строки змінили: 6-місячний строк для бізнесу скорочено до двох місяців, а для платники податків - фізичних осіб навпаки - збільшено до 60 днів.

Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [2] передбачено, що на час воєнного стану податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються. Виключенням з цієї заборони є фактичні перевірки та камеральні перевірки у зв'язку із бюджетним відшкодуванням, перевірки декларацій платників єдиного податку 4-ї групи. Однак вже 12.05.2022р. було прийнято в цілому законопроект «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» [3], яким відновлено і документальні перевірки податкової звітності.

Не залишилася поза увагою Податкового законодавства і доходи фермерів - одноосібників. У п. 23 підрозділу 1 розділу XX ПК України тепер передбачено, що під час воєнного стану у випадку продажу власної сільськогосподарської продукції податковому агенту, доходи отримані від нього оподатковуються таким податковим агентом. Тобто при продажу власної продукції іншому агровиробнику чи трейдеру, останній має виконати функції податкового агента і утримати ПДФО та військовий збір.

Також з'явилися державні та донорські програми допомоги підприємцям в умовах війни. Так, Кабінет Міністрів України ухвалив постанову [4], якою вносяться зміни до Порядку надання компенсації роботодавцям за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб. Згідно з розпорядженням Уряду, програма підтримки роботодавців продовжить діяти у 2024 році. За кожного працевлаштованого з числа внутрішньо переміщених осіб держава виплачує роботодавцю компенсацію у розмірі мінімальної заробітної плати впродовж 2 місяців.

Отже, зміни в податковому законодавстві, які були запроваджені українським урядом в умовах воєнного стану, стали важливою умовою для розвитку та підтримки малого бізнесу. Ці зміни допомогли багатьом підприємствам вижити та зберегти робочі місця.

Список використаних джерел:

1. *Зміни Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану.* URL : <https://ips.ligazakon.net/document/t222120?utm>
2. *Зміни Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану.* URL : <https://ips.ligazakon.net/document/view/t222142?utm>
3. *Урядовий портал.* URL : <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-podatkovogo-kodeksu-ukraini-ta-inshikh-zakoniv-ukraini-shchodo-osoblivostey-podatkovogo-administruvannya-podatkiv-zboriv-ta-edinogo-vnesku-pid-cha>
4. *Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text>

Щекодіна А.О.
Науковий керівник: к.е.н., доц., Гринчишин Я.М.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Під час воєнного стану в Україні податковий контроль зазнає суттєвих змін, спрямованих на підтримку економіки та забезпечення функціонування держави. Він є основним інструментом попередження, виявлення, припинення податкових порушень і необхідною умовою функціонування ефективної податкової системи. Податковий контроль – завершальна стадія управління оподаткуванням, один з елементів методики планування податкових доходів бюджету.

Згідно Податкового кодексу України, податковий контроль – це система заходів, яка вживається контролюючими органами та координується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Основними проблемами організації та здійснення державного податкового контролю в Україні є:

- війна на території України;
- присутність корупції в апараті управління;
- відсутність податкової свідомості у платників податків, спрямованої на самостійне належне обчислення податкових зобов'язань та добровільну їх сплату;
- низький рівень податкової культури платників податків, зумовлений, постійними нововведеннями у вітчизняному законодавстві, відсутністю завчасної поінформованості платників про очікувані зміни у ньому;
- недостатня ефективність системи співробітництва громадських організацій, які діють в інтересах платників податків, з законодавчою та виконавчою владою.

Ефективна організація податкового контролю здатна вирішити найважливіше завдання в бюджетній політиці України – наповнення дохідної частини Державного бюджету та місцевих бюджетів, яке є необхідним під час зростання бюджетного дефіциту та фінансової кризи.

Тривалий час важливим напрямком податкового адміністрування є розробка нових методів перевірки достовірності та повноти сплати платниками податків перед бюджетом податкової заборгованості та притягнення до відповідальності осіб, які ухиляються від сплати податків.

Податкові органи України, використовують інформаційно-комунікаційні технології, впроваджуючи у використання інтегровану інформаційну автоматизовану систему «Податковий блок», яка замінила низку автономних інформаційних систем у сфері оподаткування, об'єднавши використання алгоритмів в одну централізовану систему та надавши можливість функціонування підблоків з реєстрації платників податків, обробки податкової звітності та платежів, обліку платежів та спрощує здійснення податкового аудиту [2].

Воєнний стан вимагає швидкої адаптації податкового законодавства до нових реалій, тому Верховна Рада України вже на початку війни прийняла перші, проте точно не останні зміни до податкового законодавства, які стосувалися проведення

податкових перевірок. Такою зміною податкового законодавства стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [3], у якому передбачено, що на даний час податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, окрім:

1) камеральних перевірок декларацій або уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування, показники яких сформовані на підставі податкових накладних та/або розрахунків коригування, складених та зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних, або митних декларацій, за виключенням товарів (продукції);

2) фактичних перевірок.

Але вже у травні 2022 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» [4], яким надано дозвіл на проведення документальних позапланових перевірок за зверненням платника податків, в разі проведення реорганізації чи припинення юридичної особи, в разі подання заяви щодо відшкодування ПДВ, якщо отримано податкову інформацію що свідчить про порушення валютного контролю.

Отже, прийняття відповідних змін до чинного законодавства в умовах воєнного стану, свідчить про вчасне реагування та гнучкість державних органів влади до сучасних викликів і загроз. Важливими кроками в умовах війни стали прийняття законів, що обмежують податкові перевірки, проте дозволяють їх у визначених випадках.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL : <https://tax.gov.ua/nk/spisok2/glava-5--podatkoviy-kontrol/>

2. Мединська Т. В., Ногінова Н. М. Цифровізація органів податкового адміністрування в контексті сучасних викликів і загроз. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, березень 2022. № 24(52). С. 90–96.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану : Закон України від 24 берез. 2022 р. № 2142-IX. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/view/t222142?utm>

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану : Закон України від 12 трав. 2022 р. № 2260-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text>

Яворська С. І.
Науковий керівник: к.е.н., доц., Ясіновська І. Ф.
 Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах розвитку національної економіки ключовою довгостроковою метою кожного комерційного підприємства є досягнення максимально можливого прибутку. Фіскальний характер податкової політики держави призводить до значних витрат підприємств на сплату податків і зборів, що суттєво впливає на їхні кінцеві фінансові результати. Це спонукає підприємства шукати законні способи мінімізації податкового тягаря. Одним із ключових інструментів для оптимізації податкового навантаження є проведення фінансового аналізу, що стосується розрахунків з податками та платежами.

Фінансовий аналіз у широкому розумінні – це процес оцінки поточного фінансового стану підприємства з метою виявлення напрямків для його подальшого розвитку. Одним із видів такого аналізу є податковий аналіз, який полягає в дослідженні податків і зборів, які підприємство сплачує протягом певного періоду, з порівнянням динаміки за попередні періоди.

Основна мета податкового аналізу полягає у визначенні рівня податкового тягаря та пошуку способів його зменшення. Фінансовий аналіз у контексті оптимізації податкового навантаження є ключовим елементом податкового планування — всебічного процесу, спрямованого на оптимізацію системи оподаткування підприємства за допомогою різних економічних і фінансових інструментів [1].

Основні завдання проведення фінансового аналізу на підприємстві з точки зору оптимізації оподаткування зображено на рис.1.

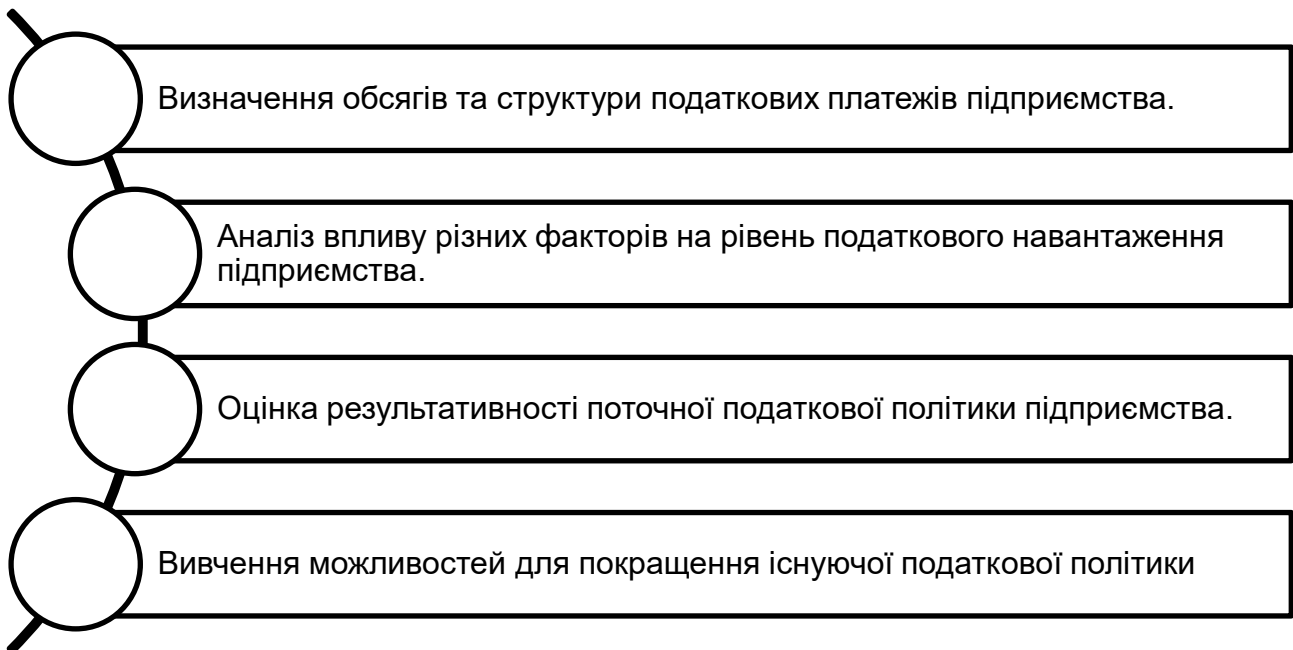

Рис. 1. Основні завдання проведення фінансового аналізу на підприємстві
 Джерело: складено на основі [1].

Предметом податкового аналізу для підприємств, як складової фінансового аналізу, є оцінка обсягу та структури сплачених податків, їх вплив на ефективність фінансово-господарської діяльності, а також виявлення шляхів і резервів для їх оптимізації. Розглянемо основні етапи здійснення податкового аналізу:

1. На першому етапі податкового аналізу оцінюється динаміка податків і зборів за певний період. Для цього розраховуються базисні та ланцюгові темпи зростання платежів за кожною позицією, виявляються види податків, у динаміці яких спостерігаються значні зміни, а також визначаються фактори, які спричинили ці зміни в податках і зборах.

2. Другий етап методики податкового аналізу передбачає оцінку відносного податкового навантаження на підприємство. На цьому етапі аналізуються показники, які дозволяють визначити, наскільки обтяжливими є податки для підприємства у порівнянні з його фінансовими результатами.

3. Третій етап податкового аналізу охоплює оцінку заборгованості підприємства за податками та зборами як у цілому, так і за окремими категоріями. Цей етап включає розрахунок співвідношень між сумами заборгованості та обов'язковими платежами за різні роки, а також за тими видами платежів, де виникла найбільша сума заборгованості. Це дозволяє виявити проблемні аспекти у виконанні податкових зобов'язань і розробити стратегії для їх усунення.

Результати аналізу на третьому етапі необхідно оцінювати комплексно. Виявлені під час аналізу тенденції розвитку окремих видів податків і зборів дозволяють вирішити такі завдання:

- виявити податки, за якими накопичилась найбільша заборгованість;
- визначити роки в досліджуваному періоді, коли підприємство не змогло виконати свої зобов'язання перед бюджетом щодо обов'язкових платежів;
- виділити ті види обов'язкових платежів, які створюють найбільші труднощі для платників, тобто є найбільш обтяжливими для суб'єкта господарювання;
- на основі проведеного аналізу попередньо визначити можливі фактори або причини, що призводять до утворення заборгованостей за податками і зборами;
- залучаючи дані фінансової звітності підприємства, уточнити причини порушення податкової дисципліни, тобто завершити факторний аналіз заборгованості [2].

Процедура проведення фінансового аналізу з метою оптимізації оподаткування підприємств передбачає використання як формалізованих, так і неформалізованих методів. До основних формалізованих методів фінансового аналізу належать: балансовий метод, методи детермінованого факторного аналізу, метод середніх величин, групувань, індексний метод, кореляційний, регресійний, дисперсійний, кластерний аналіз, метод побудови дерева рішень, лінійне програмування та аналіз чутливості. Основні неформалізовані методи включають: складання аналітичних таблиць, розробку системи показників, метод експертних оцінок, ситуаційний аналіз та прогнозування.

Слід підкреслити, що використання фінансового аналізу як інструмента оптимізації оподаткування підприємств здійснюється з метою гармонізації інтересів держави та платників податків. Сучасні світові тенденції формування податкової політики та адміністрування податків свідчать про усвідомлення платниками податків у розвинених країнах того, що сплата податків є важливою суспільною потребою. Хоча інформаційною базою фінансового аналізу для оптимізації оподаткування підприємства є дані як фінансового, так і управлінського обліку, а також зовнішня інформація (нормативно-правові акти), найважливішим джерелом інформації для проведення фінансового аналізу традиційно залишається фінансова звітність [3].

Важливо зазначити, що кожне підприємство має свою специфіку, яка суттєво впливає як на проведення фінансового аналізу, так і на процедуру та кінцеву модель

оптимізації оподаткування. Підприємства різняться за організаційно-правовою формою, розміром, галузевою спрямованістю тощо. Це зумовлює суттєві відмінності в критеріальних значеннях показників при фінансовому аналізі та свідчить про недоцільність використання узагальнених індикаторів для оцінки фінансового стану підприємств [4]. Тому ці аспекти необхідно враховувати під час проведення фінансового аналізу.

Список використаних джерел:

1. Побережець О. В., Гусев А. О. Фінансовий аналіз як інструмент оптимізації податкового навантаження підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*, 3(46). 2020. С. 122–133. URL: <http://rinek.onu.edu.ua/article/view/214217/215642>
2. Барабаш Н. С., Никонович М.О. Податковий аналіз: зміст та особливості розвитку. *Культура народів Причорномор'я. Проблеми матеріальної культури – економічні науки*. №256. С. 119-123. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92423/31-Barabash.pdf?sequence=1>
3. Кононенко Л., Юрченко О. Фінансовий аналіз як інструмент оптимізації оподаткування підприємств. *Економіка та суспільство*, (53). 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2597>
4. Савченко В., Кононенко Л., Назарова, Г. Використання методів фінансового аналізу при виконанні аудиторських процедур. *Економіка та суспільство*, (52). 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2552>

Яворська С. І.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Сич О. А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У ФОРМУВАННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Податки виступають головним джерелом наповнення державного бюджету. Крім цього, оподаткування є ефективним інструментом впливу на економічні процеси, допомагає у реалізації функцій держави та виступає гарантією фінансування важливих витратних статей бюджету.

Податки виконують не лише фіскальну функцію, а й регулятивну. За допомогою податків держава може стимулювати економічне зростання та розвиток окремих галузей виробництва шляхом зменшення податкових ставок або надання податкових пільг, підтримувати соціальні програми та контролювати діяльність бізнесу [1].

Податок на додану вартість (ПДВ) є важливим джерелом доходів державного бюджету завдяки своїй широкій базі оподаткування, що робить його менш залежним від коливань цін на сировину, матеріали чи енергоресурси. Фіскальна ефективність ПДВ полягає в його здатності забезпечувати стабільні та значні надходження до бюджету, що робить його важливою складовою податкової системи держави [2].

Проаналізуємо структуру податкових надходжень до Державного бюджету України протягом 2020-2023 рр. (рис. 1). Проведене дослідження, відображене на рис. 1, свідчить про те, що податок на додану вартість (ПДВ) відіграє важливу роль у формуванні доходів державного бюджету. Так, у 2020 році від склав 37,23% всіх податкових надходжень, у 2021 році – 41,37%, у 2022 році – 26,13% та у 2023 році – 21,73%. Це пояснюється тим, що механізм оподаткування охоплює всі етапи виробництва та обігу товарів, і враховується у вигляді надбавки до ціни товару, яку сплачує кінцевий споживач.

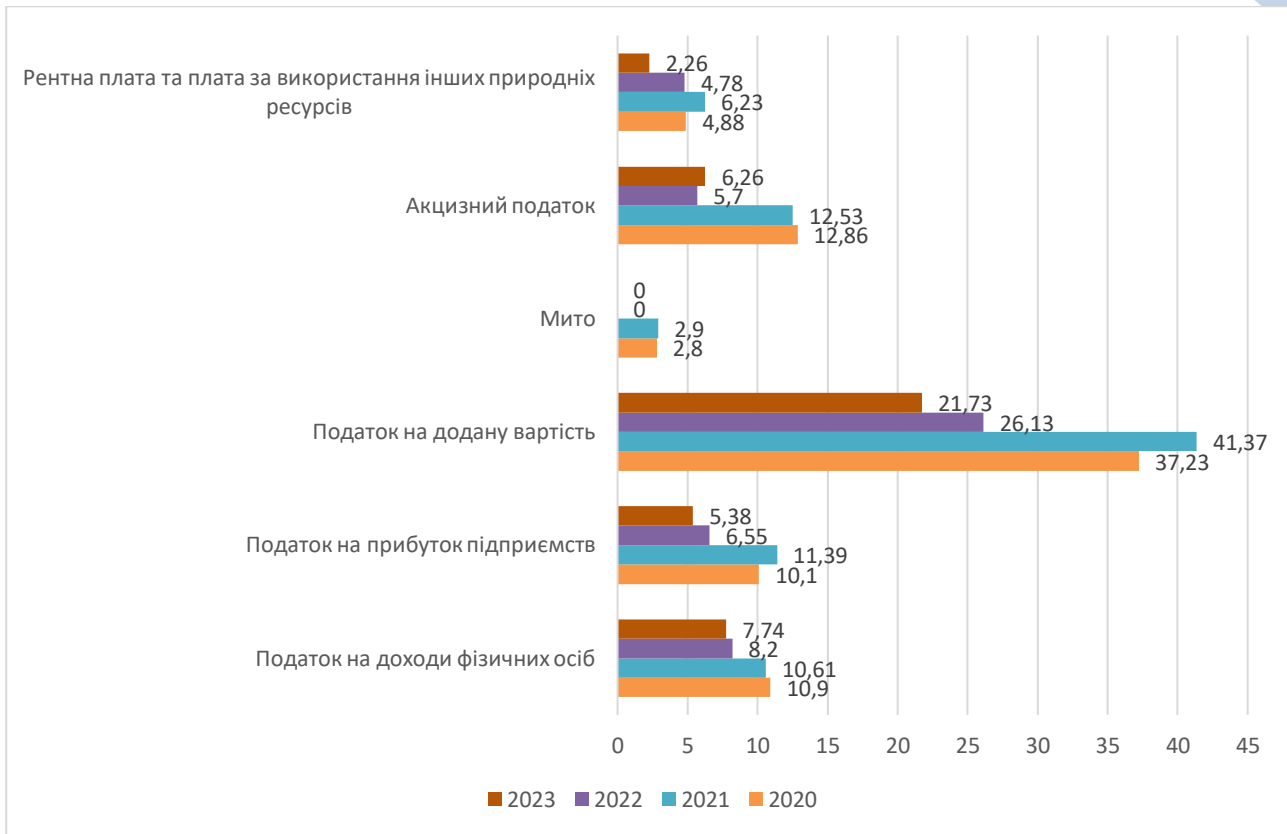

Рис. 1. Структура податкових надходжень до Державного бюджету України за 2020-2023 рр., (%)

Джерело: складено на основі [3].

З моменту запровадження в Україні, податок на додану вартість став одним з найважливіших джерел наповнення державного бюджету. Крім фіскальної ролі, ПДВ відіграє важливу роль у стимулюванні економічного розвитку країни.

Проаналізуємо динаміку ПДВ до доходів Державного бюджету України за 2020-2023 рр. (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка надходження податку на додану вартість до доходів Державного бюджету України за 2020-2023 рр.

(млн. грн.)

Показники	2020	2021	2022	2023
Доходи бюджету всього	1 076 016,7	1 296 852,9	1 787 395,6	2 671 998,0
Податкові надходження	851 115,6	1 107 090,9	949 764,4	1 203 544,1
Податок на додану вартість з вітчизняних товарів	126 486,6	155 774,8	213 948,0	214 639,3
Часта у доходах бюджету, %	11,76	12,01	11,97	8,03
Податок на додану вартість з імпортованих товарів	274 113,5	380 714,4	253 053,0	366 158,0
Часта у доходах бюджету, %	25,47	29,36	14,16	13,70

Джерело: складено на основі [3].

Зауважимо, що впродовж проаналізованих років, спостерігалась тенденція до збільшення доходів Державного бюджету України. Що стосується податкових надходжень, то

вони поступово збільшувались, окрім 2022 року, що пов'язано з активними бойовими діями на території держави. Так, податок на додану вартість з вітчизняних товарів зростав від 126 486,6 у 2020 р. до 214 639,3 у 2023 р. У відсоткових показниках ситуація виглядає дещо інакше. Попри кількісне зростання ПДВ, у відсотковому співвідношенні офіційна статистика показує скорочення з 11,76% у 2020 р. до 8,03% у загальній кількості доходів у 2023 р. Якщо розглядати податок на додану вартість з імпортованих товарів у кількісному значенні, то можемо побачити його значне зростання з 274 113,5 до 380 714,4 протягом 2020-2021 рр., спад до 253 053,0 у 2022 році та відновлення до 366 158,0 у 2023 році. Проте у відсоткових показниках внаслідок ситуації в країні, у 2022 році частка у доходах зменшилась до 14,16%, а у 2023 – до 13,70%.

Станом на 1 січня 2023 року в Україні було 250,7 тисяч платників ПДВ (без врахування ФОП третьої групи, які зареєстровані платниками цього податку), при цьому у 2022 році їхня кількість становила 260,9 тисячі, а загалом за останні 4 роки кількість платників ПДВ (без врахування ФОП, які зареєстровані платниками цього податку) скоротилася на 27,4 тисячі платників податків [4]. Це може бути обумовлено цілим рядом факторів, які взаємодіють між собою. Ось деякі з найбільш ймовірних причин:

1. Перехід на спрощену систему оподаткування.
2. Зменшення економічної активності.
3. Зміни в податковому законодавстві.
4. Процеси концентрації ринку.

Важливо зазначити, що скорочення кількості платників ПДВ не завжди є негативним явищем. З одного боку, це може свідчити про спрощення ведення бізнесу та зниження адміністративного тиску. З іншого боку, воно може свідчити про неефективність податкової системи.

Підсумовуючи, можемо сказати, що податок на додану вартість (ПДВ) є одним з найважливіших і стабільніших джерел доходів державного бюджету України. Його роль у фінансовій системі країни важко переоцінити. По-перше, ПДВ забезпечує значну частину загальних податкових надходжень до державного бюджету та поширюється на більшість товарів і послуг, що забезпечує стійкий потік надходжень до бюджету. По-друге, порівняно з іншими податками, ПДВ є більш прозорим та ефективним для адміністрування, що зменшує можливості для ухилення від сплати податків. Крім цього, за допомогою ПДВ держава може впливати на споживчий попит, стимулюючи або обмежуючи споживання певних товарів і послуг. Отже, його роль у формуванні державного бюджету є безапелляційною.

Список використаних джерел:

5. Сковорода А.В., Аверкіна М.Ф. Роль податків у формуванні доходів державного бюджету України. Молодий вчений. 2024. №2 (126). С. 80-85. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6125/5993>
6. Жекало Г.І. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. № 26. С. 56-60. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/27376/1/ЦИФРОВА_ЕКОНОМІКА_УКРАЇНИ_ПРОБЛЕМИ_ТА.pdf
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2023/>
8. Присяжна Л. В Україні збільшилась чисельність ФОПів, але зменшилась кількість платників ПДВ.. Think brave | Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/news/226745_v-ukran-zblshilas-chiselnst-fopv-ale-zmenshilas-klkst-platnikv-pdv

Яворська С. І.
Науковий керівник: д.е.н., проф., Ватаманюк-Зелінська У. З.
 Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Сучасна податкова система України є ключовим елементом економічної політики держави, який безпосередньо впливає на добробут громадян та розвиток підприємництва. Податкова система виступає основним інструментом фіскальної політики, який впливає на розподіл фінансових ресурсів країни, стимулює чи навпаки гальмує економічну активність суб'єктів господарювання та формує бюджетні доходи. В умовах війни та глобальних викликів ефективна та справедлива податкова система є необхідною для забезпечення фінансової стабільності країни та залучення інвестицій. Проте, існуючі недоліки в системі вітчизняного оподаткування сповільнюють економічний розвиток та сприяють тіньовій економіці. Тому вдосконалення податкової системи є одним з пріоритетних завдань для подальшого розвитку України [1].

Податкові надходження є основним джерелом у формуванні доходів державного бюджету та забезпеченні фінансової стійкості країни. Динаміка виконання дохідної частини бюджету України за період 2020-2023 рр. представлена на рис. 1.

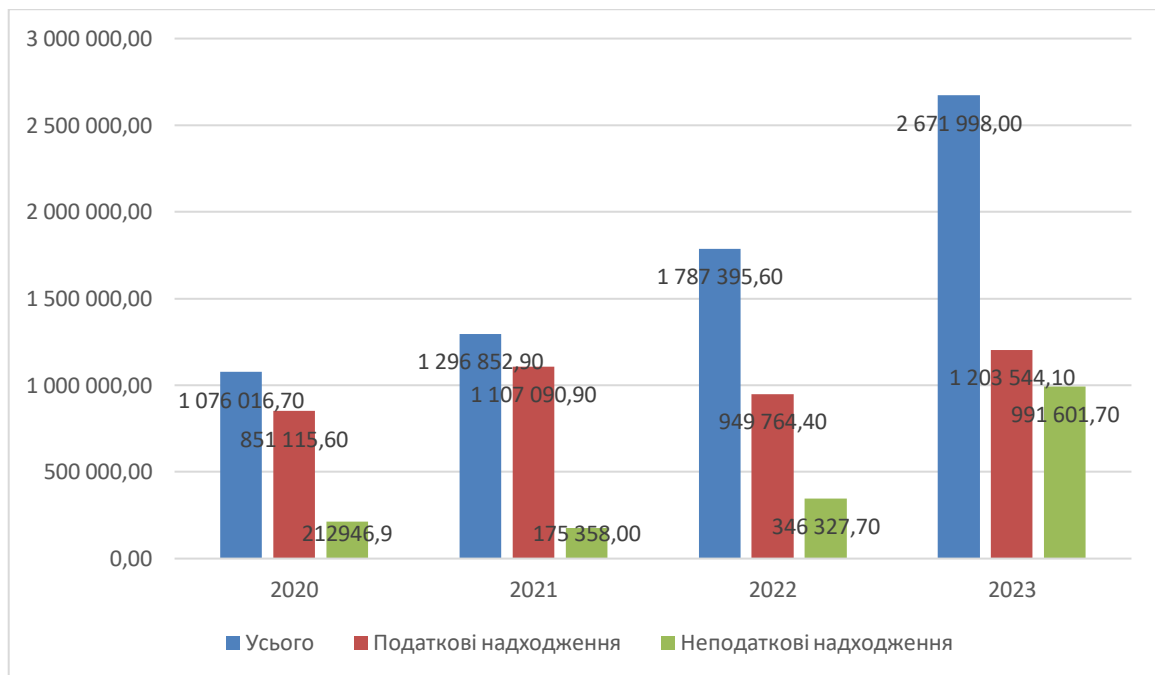

Рис. 1. Динаміка доходів Державного бюджету України за період 2020-2023 рр., млн. грн.

Джерело: складено на основі [2].

Зауважимо, що протягом проаналізованих років, загалом спостерігається зростання доходів бюджету. У 2020 році податкові надходження склали 79,1%, у 2021 відбулося зростання до 85,4%, однак у 2022 та 2023 роках відбулося їх суттєве зниження до 53,1% та 45% відповідно. До такого значного зниження податкових надходжень до бюджету України призвела повномасштабна війна. Це пов'язано зі скороченням економічної активності, руйнуванням інфраструктури та міграцією

населення. Як наслідок, зменшилася частка податків у загальному обсязі доходів державного бюджету, що створює значні виклики для фінансової стабільності країни.

Крім цього, сучасна податкова система України перевантажена великою кількістю податків та зборів, які мають низьку питому вагу у податкових надходженнях. Це призводить до значних адміністративних витрат як для держави, так і для бізнесу. Негативно впливає на підприємницьку діяльність та ускладнює проведення ефективної податкової політики також і складність податкового обліку [3].

Ще одним, не менш істотним недоліком сучасної системи оподаткування України є часті випадки автоматизованого блокування податкових накладних. Цей механізм, хоча й має на меті боротьбу з ухиленням від сплати податків, призводить до необґрунтованих блокувань і створює додаткові бюрократичні бар'єри для підприємців. Податкові органи можуть блокувати накладні для подальшого аналізу з метою перевірки дотримання платником податків усіх вимог та правил оподаткування, включаючи правильність обліку доходів та витрат. Проте, варто зауважити, що автоблокування податкових накладних може призводити до серйозних проблем для підприємств, так як це впливає на їхню фінансову та податкову діяльність. Через блокування з'являються наступні негативні наслідки: «вимивається» обіговий капітал підприємства, який воно могло би використовувати на розвиток, з'являються репутаційні втрати і неможливість конкурувати з іншими постачальниками, втрачається можливість сформувати податковий кредит по заблокованих накладних. Крім цього, такі ситуації можуть призвести до штрафів та пені за порушення податкового законодавства, якщо питання, що спричинили блокування, не будуть вирішені вчасно [4]. Наступною проблемою оподаткування в Україні можна виділити скасування податкових пільг для бізнесу, яке вступило в дію 1 серпня 2023 року. У квітні 2022 року держава вжила заходів для підтримки підприємств, включаючи створення податкових пільг, знизивши розмір єдиного податку до 2%. Такою ініціативою скористались понад 185 тисяч компаній та 40 тисяч фізичних осіб-підприємців. За даними Державної податкової служби, на початок травня загальна кількість компаній, що користувалися особливостями оподаткування, складала 56 542 шт. Зазначимо, що для бізнесу з'являються такі ризики, як повернення ФОП партнерів до 2-ї групи або ж перехід на загальну систему оподаткування компаній/ФОП, якщо вони були створені під час дії пільг [5]. Отже, сучасна система оподаткування в Україні стикається з багатьма проблемами, як мають свої негативні наслідки. Часті зміни податкового законодавства знижують ефективність роботи податкової системи та створюють додаткові бар'єри для бізнесу. Крім цього, проблема надмірної кількості податків і зборів, навіть тих, що приносять незначні доходи до бюджету, ускладнює податкове адміністрування. До переліку проблем української податкової системи слід додати часте автоматичне блокування податкових накладних та скасування податкових пільг для бізнесу. Ці фактори, разом із іншими, створюють складну і непередбачувану податкову систему, яка потребує відповідних реформи.

Список використаних джерел:

1. Смирна, К. В. Основні проблеми системи оподаткування України. *Економіка та суспільство*, №59, 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3485/3414>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України : веб. сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
3. Олійник О.О., Дорофєєва Ю.В. Проблеми і перспективи розвитку оподаткування в Україні. Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: Теоретичні, практичні та освітні аспекти, 2020.
4. Кузнєцов О. ТОП-5 проблем українського бізнесу у сфері податків. *Юридична Газета*. №1. 2024. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/top5-problem-ukrayinskogo-biznesu-u-sferi-podatkov.html>
5. Майже 55 тисяч бізнесів відсьогодні втрачають податкову пільгу – *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/final-of-tax-exemptions>

Холост А.В.

Науковий керівник: к.е.н., доц., доц., Татарин Н.Б.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна в Україні суттєво вплинула на всі сфери життя, зокрема й на фінансову систему. Держава стикається з низкою серйозних викликів, які потребують термінового вирішення.

Внаслідок руйнувань інфраструктури, зниження економічної активності та міграції населення відбувається значне скорочення податкових надходжень до бюджету, значно зросли видатки на оборону, соціальні виплати, допомогу переселенцям та відновлення інфраструктури, що збільшує бюджетний дефіцит. Україна для покриття дефіциту бюджету активно залучає міжнародну фінансову допомогу, проте цього може бути недостатньо.

Падіння вартості національної валюти, перебоїв у постачанні товарів та послуг, а також стрімке зростання цін зменшує купівельну спроможність населення, знецінює їхні заощадження та підриває економічну стабільність. Національний банк України змушений запобігати інфляції та забезпечення ліквідності банківської системи. Значні ризики для банківської системи, пов'язані з неплатоспроможністю підприємств і домогосподарств. Для забезпечення стабільності банківської системи можуть вводитися обмеження на проведення певних операцій. Частина вкладників може виводити свої кошти з українських банків, що може посилити фінансову нестабільність. Банки виявилися операційно стійкими, надавали послуги клієнтам, і довіра вкладників збереглася [1].

Унаслідок війни, Україна втратила доступ до світових фінансових ринків. Однак, завдяки фінансовій допомозі країн-партнерів, фінансування бюджету та підтримка міжнародних резервів залишаються можливими. Тому Україна значно залежить від зовнішніх фінансових впливів — кредитів та грантів від міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк, ЄС) та окремих країн [1].

Україна потребує величезної підтримки від своїх союзників. Фінансова система, що формується в Україні, має добре працювати на двох напрямках: спрямування інвестиційних коштів та впровадження належного управління за допомогою перевірки та моніторингу проектів по всій країні [2].

Вирішення проблемних аспектів у фінансовій політиці України є складним і тривалим процесом. Однак, тільки за умови комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін можна досягти стабільного економічного зростання та підвищення добробуту громадян. Ось кілька варіантів вирішення проблем:

- Ефективність та прозорість фінансової системи: Збільшення рівня ефективності та прозорості фінансової системи допоможе забезпечити стабільність та довіру до неї.

- Стабілізація інфляції: Поглиблення ринку, прийняття законів та реформ, що допоможуть стримати інфляцію, є важливими кроками для забезпечення стабільності.

- Капіталізація фінансових установ: Збільшення рівня капіталізації банків та інших фінансових установ допоможе зміцнити їх стійкість.

- Податкова система: Покращення якості планування бюджету та доцільність використання бюджетних коштів є важливим завданням. Також слід уникати формування прихованого дефіциту та державного боргу.

Для успішної реалізації фінансових реформ необхідна активна участь як держави, так і громадянського суспільства. Держава повинна створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу, боротися з корупцією, інвестувати в освіту та інфраструктуру. Громадянське суспільство повинно контролювати діяльність влади, брати участь у розробці та впровадженні реформ.

Щоб удосконалити фінансову систему України потрібно здійснювати реалізацію таких заходів:

- Переглянути розподіл фінансів: забезпечити правильний розподіл коштів між державою та місцевими громадами.
- Зменшити бюджетні витрати: перегляд витратної частини бюджету, скоротити неефективні витрати та спрямувати кошти на пріоритетні напрямки.
- Створити фінансову стабільність: формувати централізовані резерви для покриття непередбачених витрат та зменшити залежність від зовнішнього фінансування, залучення кредитів, що можуть призвести до інфляції.
- Посилити контроль за коштами: чітка організація діяльності з метою контролю за надходженням коштів та їх цільовим використанням.
- Змінити підхід до субсидій: перегляд політики надання субсидій у напрямку їх скорочення, за винятком пріоритетних галузей та соціального захисту населення.

Відновлення економіки України – це тривалий і складний процес, який потребуватиме значних зусиль та ресурсів. Однак, успішна реалізація зазначених заходів дозволить не тільки відновити зруйновану війною економіку, але й забезпечити стійкий економічний розвиток України в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. *Звіт про фінансову стабільність URL: [Фінансова система успішно протистоїть викликам війни – Звіт про фінансову стабільність \(bank.gov.ua\)](#) (дата звернення: 02.04.2024)*
2. *Відбудова України: варіанти політики для побудови ефективної фінансової архітектури URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3858381-vidbudova-ukraini-varianti-politiki-dla-pobudovi-efektivnoi-finansovoi-arhitekturi.html> (дата звернення: 15.09.2024)*